

30
 A / 833

ԳՐԱԳՐԱՆՈՒԹՅԱՆ
 ԵՍԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
 ՏՈՒՆՍԻՍՏԱՆԻ ԱՊՏԱՆ
 ԿՈՆՍՏԱՆՍՆՈՒԼ
 ԿՈՆՍՏԱՆՍՆՈՒԼ

Աստուծոյ Սիրելեացի իմաց

Յայն Լեռն :

Վաղուց իսկ Տետէ կամ էր
ինձ թէպէտ գրել տետ
րակ մի Քերականութե դիւրա
լուր ոճիւ սակս նորավարժիցն
կրթութե , սակայն տկարութի
Տիքոյս մտաց և զբաղումն աստի
կենաց՝ օգնելով միմեանց , ոչ
տային ինձ թոյլ՝ հաւաքել ըզ
նոյն : Իսկ այժմ սակս ստիպելոյ
բանի մի եղբարց ուսումնասիրաց՝
հարկեցայ սիրով՝ զվաղեմի ցիր
և ցան գրեցեալսն յինէն՝ հաւա
քել ՚ի մի՝ և առնել գրքոյկ մի հա
մառօտ իբր զնախակրթութի ինչ
այբբենական և դռնակ մի ներա
ծուե առ կատարլ շարագրածս
նախնէցն մերոց քերթողաց՝ կամ
առ մեզք իսկ փայլողաց :

Եւ արդ առ այս՝ եթէ բան ինչ
իբր աննմանս նոցին բանից գր
տանիցի ՚ի սմա , մի ինչ բնաւ դըժ

ունարեսցին իբր ներհակս խօսող
 զի որ ոչ է իսկ և ոչ բնան :
Լ յառ զիջեալ իբրու գթով
 առ մերս այս տկարուի՝ իւրենցն
 իսկ յետնագունեղ աշակերտի,
 ծանիցեն, զի իւրաք չիւրոք ՚ի վր
 բանից ոմանց յատուկ իմն կար
 ծիս առ բերէ յինքեան լն այլև
 այլ մտացն ընթացից: Արոյ բաղ
 մացն հնդիպի միւսնոյն դիտումն
 գոլ՝ բաց ՚ի բանին կերպարանաց:
Եւ որք ոչն համեմատին՝ ունին
 սակայն և նորին տեղի ինչ ըստ
 իւրեանցն յատուկ կարծեաց:
Եւ արդ ահա գիտացել զայս,
 եթէ գտցի հաճոյ ինչ աստ ձե
 ըինդ մտաց խոհեմագոյն քննու
 թեց, այն տն են տուրք: յորմէ
 իբր յականէ միովէ աղբիւրանան
 ամ բարիք: Իսկ եթէ անօգուտ
 ինչ կամ սխալանս խօսեցայ, զայն
 իմուսն տհաս մտաց վարկաներով,
 ող լինիլիք ՚ի շնորհ տն մերոյ
Յի Իի ամէն:

ԸՆՍՊՐԻՆ ԻՆ ՊԱՆԾԱԼԻ
ՍՈՒՐԻ ԼՆՔՐԻՆՆԵՆ :

Ք եզ ով մայրդ հայաստա
նեայց՝ անձառելի լուսով
գերափայլեցլ, ՚ի միածնէն հօր՝
յիսուսէ՛ զարմանապարնչ ձևով
հիմնա՛ւորեցլ : Ե՛ւ Քոյինդ իսկ՝
նախապսակ հայրապետի, բազմա
չարչար նահատակի, հայաստա
նեայց Լուսն՛րջի, բազմերախտիս
մեր ծնողի, զփոքրիկ զոյս երա
խայրիս ՚ի հողոյս երկանց՝ վերբն
ծայելով, զմայրականդ քո խնամս
՚ի յիշումն ամեմ : Որ ՚ի ձեռն
բաղցրաբարոյ և հեզանձն վար
ժապետի, անձատուր անձաբան
վարդապետի՝ զխակութի տիոյս
խմոյ կրթեցեր : Ոչ ըստ որբա
նուէ քոյինդ անհուն շնորհի,
այլ ըստ գոլոյ տկարութեանս
տանելի :

Բնկալ ուրեմն ՚ի դանձս քո ով
մայր գթած՝ զդուզնաքեայս աշ
խատութի իբր զձայնիկ մի բար
բառոյ ՚ի խակախօս մանկանէ:

Որ զքոյդ քեզ նո՛ւիրելով՝ ճա
նաչեմ զիս երախտընկալ ՚ի քոյինդ
յանձանձելոյ:

Մնամ ուրեմն իսկ պարտական
մայրականիդ քոյ խնամոյ առիս
հեղոյ, և հօրն իմոյ յոգնեբրախ
տոյ և սբ գթոյ

պաղտասար
Հնչի գպիր
կոստանդը
նուպլնցի:

Ով դու մանուկ թե զայր
արհեստ ուսանիս,

Յեկեղեցւոջ իբր ըղծա
ղիկ բուսանիս:

Յերթողահայր մեծըն Մով սէս,
 էր սերընդեամբ ՚ի Հայ ազ դէս օ
 Յորմէ ուսաք մեք վարժա պէս,
 ըզքերթուրէ ալնի՛հ հան դէս օ

Յապիս իւր զի նչ է Բերա
 Կանու իւրան :

Պրայ ւն :

Երականու թիւն է գի
 տու թիւն տառից և
 ասուեց : Որ ուսու
 ցանէ գիտել զգանա
 զան զօրու իս տառից և բառից ,
 և ուղղապէս շարագրել զբանն
 ըստ կանոնի քերթողացն :

Եւ Մանք նր են չորք : այսինքն՝
 Տառ , Ա , անկ , Բառ , Բան :

Տառն է նախկին մասն Վե
 րահանութեան, որ այլ մա
 սունքն ՚ի նմանէ բաղիա
 նան, զի տառն լինի վանկ, վանկն
 լինի բառ, և բառն լինի բան:
 Ղոր յառաջ երթեալ ուսանելոց
 եմք: Եւ այն է զօրութի առաին,
 որ կերպանորէ զգրանոր ձայնս
 մեր: Ուն տառքս՝ ք, ա, յ, կերպ
 նորէն զգրանոր ձայնս զայս,
 քար: Եւ տառից ոմանք ձայնա
 նորք են, ոմանք բաղաձայնք:

Ձայնանոր կոչի այն, որ ինքն
 միակ ճնշել կարող է. ուն ա, յ, է,
 ը, ի, ո, օ: որք են եօթն և ոչ այլ:
 Եւ բաղաձայն կոչի այն, որ թորց
 ձայնանորի ճնշել ոչ կարէ: որն
 բ, գ, դ, զ, թ, ժ, և այլն:

Եւ վս այն կոչին բաղաձայնք,
 զի բաղադրին ը ձայնանորին և
 ապա կարենան ճնշել: որն բ, ա,
 բ, ե, թ, կամ, աբ, եբ, իբ, և այլն:

Եւ տառս այս, ւ, երկատեսակ է.

Մերթ ձայնաւոր, մերթ քղածայն:

Չայնաւոր, տուն, սիւն, բնութի:

Եւ բաղաձայն, գրաւ, գրիւ,

գրուած, և նմանք: Օ ի ուր

իբրև զվեւ արտաբերի՝ է բաղա

ձայն. և ուր ոչ ունի զճնչումս

վեւի՝ է՝ ձայնաւոր: բայց ըստ

ինքեան ձայնաւորիլ ոչ կարէ ուն

զեօթն բուն ձայնաւորսն. եթէ

ոչ ունիցի առաջնորդ ինքեան ըզ

ձայնաւորն՝ ի, կամ՝ ո, ուն ցւցւ:

Իսկ՝ ևն, յերկուց տառից բա

ղադրեցեալ՝ և այլ իմս կերպաւոր

րեալ՝ որպէս նշանագիր վարի:

որ է կիսատ եջ՝ Է Տիւնի կցեալ:

Ս յի կարդս այլ տառիցն ոչ

համաթուի. զի ոչ է պարզ տառ

իբրև զնոսա. այլ որպէս ասացի՝

յերկուց տառից կերպաւորեալ

նշանագիր եղեալ է:

Եւ գիտելի է, զի ձայնաւոր տա

ռից՝ ոմանց առատ է ձայնն,

ոմանց նու՛ազ , ոմանց միջակ :
Ա սորոյ ոմանք երկարք կոչին ,
 ոմանք սուղք , ոմանք միջակք :
Ի սկե բաղաձայնից՝ ոմանք են
 Թանձր , ոմանք նուրբ , ոմանք
 միջակ : Որպէս երեք տառքս ,
 փ , բ , պ , համեմատեալ իրերաց ,
 փիւրն Թանձրէ , պէն բարակ , և
 բենն միջակ : Լ՛ն որքան այսպ
 համեմատին իրերոց , մինն միւսոյն
 Ըորդ կոչի , կամ ձայնորդ :
 այսինքն՝ նմանաձայն :
Լ ՛ն գտանին ՚ի մէջ բղձնից՝ Գա
 Ըրդւիք : Որգոն || Թ դ տ || չ ջ ճ ||
 ց , ձ , ծ || փ , բ , պ || ք , գ , կ || Ֆ , վ , շ : ||
 խ , շ || հ , յ || շ , ժ || ո , ը || զ , ս :
Ի սկ՝ Լ , մ , ն , անլծորդք են . զի
 ոչ ունին նմանս ինքեանց :
Լ , յսպիսի լծորդութիք ՚ի մէջ
 ձայնաւորացն ևս գտանին :
Որգոն , ե է : ո ո : **Օ** ՚ի որպէս
 բենն է նու՛ազ փիւր , և պէն
 նու՛ազ բեն , այսպէս և եջն է

նորն ազ' է, և ոն նորն ազ' օ:
Իսկ' ա, ը, ի, անլծորդք են.
ոպ բաղաձայնքս, Լ, Մ, Ն:

Յաշգս Ս անիւ: զիսկ
Պրակ 3

անկնէ մի յօդաւոր ձայն,
այսինքն գրաւոր. թէ նը
շանական, թէ աննշան:
'Նշանական' ոպ աղ: Լ' աննը
շան' ոպ ար: Լ' յն որ նշանկնէ,
վանկէ և բառ: վանկ' վս գրա
ւոր ձայնին, և բառ' վս նշանա
կու են: ոպ աղ, հող, ճիւղ, և այլ:
Իսկ այն որ աննշանէ' ոչէ բառ,
այլ միայն վանկ: ոպ ա, րա, րաժ:
Որոց իւրաքչիւրն առանձնակի
իմացմամբ' են աննշան ձայնք:
և գալով իմիասին' ծնանին ըզ
նշանակուի բառիս' արարած:
Լ' սացաւ թէ' վանկն է յօդաւոր
ձայն. զի անյօդն ոչէ վանկ:
Լ' ան այն կոչի յօդաւոր' որ գրով

կերպանորի . որև ասի գրանոր .
որպէս ամենայն զրոյցքն մեր :
Իսկ այն որ 'ի գիր ոչմտանէ ,
անյօդ անո՛ւանի որ է անգիր :
Ու թռչնոց և անասնոց ձայնքն .
և անշունչ իրաց ճնշմունքն ընդ
իրեարս բախեցեալ : Եւ մեր
Տազալն , Տեալն , Լալն , Տիծա
ղիլն , և այլ :

Եւ վանկից ոմանք միատառք
են , ոմանք բազմատառք :

Միատառ վանկ լինին է բուն
ձայնանորքն յորժամ լինքեանց
միայնակ ճնչեն : ուն ա , ե , և այլն :

Եւ լինին բազմատառք , յորժամ
և այլ տառս ունիցին լինքենս :

Ուն ար , քար , արդ , վարդ , և այլ :
Իարձեալ՝ ոմանք մի ձայնանոր
ունին , ոմանք երկու :

Մի ձայնանոր ունիողքն՝ եօթն
կերպի՛ն կարեն լինիլ ըստ եօթն
բուն ձայնանորացն որ յայտ է :

Իսկ երկու ձայնանոր ունիողքն՝

չորս կերպիւ միայն կարեն լինիլ
երկուքն բուն ձայնաւորօք, և
երկուքն բուն ձայնաւորաւ և
հիւնիւ: որպէս կեանք, դեօղ.
Թուր, Թիւր. և նմանք:

Յորժամ է ձայնաւորօք մի վանկ
կազմի՝ է, ի, ո, առջադիրք լինին:
Իսկ՝ ա, ւ, օ, վերջադիրք: որպէս
եղեալ օրինակքդ ծանուցին.
կեանք, դեօղ, և այլն:

Իսկ՝ է, ը, ՚ի միում վանկի ընդ
այլ ձայնաւորի բաղադրիլ ոչ ու
նին. այլ միշտ միայնակ շրջին.
այսինքն առանց այլ ձայնաւորի.
և յայտ է ուր եղեալք են:

Յառգու Ռաւի: չիւնէ

Պր. 4

առնէ ձայն յօդաւոր և
և նշանական. ուղ հուր,
ջուր, բերել, տանիլ, և այլ:
Լ'սցաւ, յօդաւոր և նշանական,
զի թէ միայն յօդաւոր է և ոչ է

նշանին, այն ոչ է բառ. այլ միայն
 վանկ. ունի ի վանկոջն ասացաւ:
 Եւ բառից ոմանք միավանկ են,
 ոմանք բազմավանկ: Ս'իավանկ
 ունի աղ, հող, ճիւղ: Իսկ բազ
 մավանկ, օրէնք. Ժողովուրդ.
 Եկեղեցի. վարդապետութի. և այլ:
 Կամ այսպէս, արդար. արդարոյ.
 արդարութի. արդարացուցիչ.
 արդարացուցանող. արդարացու
 ցանողի. և նմանք: Իսկ զայլ
 որպիսութիւն բառից՝ յառաջիկայդ
 իմաստանս բանին ուսանելոցեմք:

Յաշագս Բանի: *1225*
 Պրահ 5

 անն է շարամանութի բա
 ռից, յայտնող տրամախոհու
 թեան. որդոն, Իսկզբանէ
 արար ան զերկինս և զերկիր:
 Երանեալ է այր՝ որ ոչ գնաց ի
 խորհուրդս ամբարշտաց:
 Ս'ի՛ նախանձիր ընդ չարս. և մի՛

ընդ այնոսիկ՝ ոյք գործեն զա-
նօրէնուութիւնս: և նմանք:

Բանն յորժմ սկսանիցի յայտնել
զտրրամախոհութիւնս և ոչ աւար-
տիցէ, կոչի անկատար բան. ունի
տր էթէ զշրթունս իմ բանաս:
Որ կատարի յաւելմամբ այլևս
բառից, բերան իմ երգեսցէ զօրհ
նութիւնս քո:

Եւ արդ՝ որն յառաջագոյն ա-
սացաք, սկիզբն քերականուէ է
տառն ունի նիւթ նորինս: և կատա-
րումն տառից վանկից և բառից՝
է բանն, զի զամ ինչ բանիւ ու-
սանիմք և բանիւ ուսուցանեմք:

Եւ հարկէ այսուհետև ճառել
յաղագոս մասանց բանին թէ քա-
նիք են և որպիսիք: և յետ գի-
տելոյ զիւրաքանչիւրն յատկանի
առանձնակի, ապա անտանօր ա-
սելի է զշարամանութենէ նոցին
առ իրեարս. որն աւանդեալ են
մեզ քերթօղքն:

Յաղագս Մասանց Րանիս

Պրոֆ Եւփանիսի Եւ Ըստ

Մասունք բանին են ութ .
Լ'նուն . Րայ . Լ'նդու
նելութի . Լ'երանուն .

Յօդ . Լ'ախդիր . Մակբայ .
Ը աղկապ :

Լ'նունն է մասն բանի , որով
իրն ճանաչի . ոպ հող , ջուր , օդ ,
հուր , և այլ :

Րայն է մասն բանի , նշանակող
իրակութե . ոպ փրկել . զրկել .
սիրել . ատել . և այլ :

Լ'նդունելութին է մասն բանի ,
ճնեալ ՚ի բայէ : Սրդոն , փրր
կող . փրկիչ . փրկեալ . փրկելի .
փրկելոց :

Լ'երանունն է մասն բանի , որ
փոխանակ անունն դնի : Սրզան ,
ես . դու . նա . սա . դա . ինքն . որ .
և այլ :

Յօդն է փոքրիկ ինչ մասն բա
նի

նի, որ յայլ մասունսն յօդի:
Որք են, ս, դ, ն: Լ, յս, այդ, այն:
Սոյն, դոյն, նոյն:

Վախդիրն է մասն բանի, որ այլ
մասանց նախադրի: Արդոն,
ի վճ երկրի. վճ պահելոյ. առա
ջի քոյ տր, և այլ:

Մակբայն է մասն բանի, որ
բայի առադրի: Արբար, յոյժ
սիրեաց. ոչ ատեաց. բարուք
ասաց. և այլ:

Շաղկապն է մասն բանի, որ
զայլ մասունսն շարակցէ ընդ
իրեարս: Արկէն, պետրոս և պօ
ղոս շրջինն և քարոզէին:

Լ. յս՝ համառօտ ցուցումն ութն
մասանց բանին: Իսկ այժմ
սկսեալ ան ճառեսցուք
զմի մի ի նոցանէ:

~*~*~*~*~

~*~*~

~*~

Է

27

Յ

Յաղագս Լ'նոսան:

Պրակ 7

Նուանն է նախկին մասն
բանի, որ իրն նովան
ճնուչի: ույ հող. ջուր
օդ. հուր. և այլ:

Լ'նովանց ոմանք ենթակայականք
են, և ոմանք մակադրականք:

Լ'նթակայական կոչի այն, որ ի
րին զբնութիւնն յայտնէ: Արույ

մարդ. ձի. փայտ. քար. և այլ:

Լ'ն մակադրական կոչի այն,
որ իրին զզանազանութիւնն ցու
ցանէ և ոչ զբնութիւնն: Արույ

մեծ. փոքր. թաց. չոր. և այլ:

Լ'ն վս այն կոչին ենթակայա
կանք և մակադրականք, զի են
թակայական էութիւնն 'իներքոյ

մակադրականացն կայանան , և
 մակադրականքն ՚ի վր ենթակայա
 կանացն երևին : Որպէս ասեմք ,
 մեծ մարդ . փոքր մարդ . թաց
 փայտ . չոր փայտ . և այլ :
 Եւ ՚ի վերայ միոյ ենթակայական
 անունն՝ բազում մակադրակնք
 կարեն դնիլ : Որքոն , մեծ մդ .
 փոքր մարդ . կարճ մարդ . երկայն
 մարդ . բարի մարդ . չար մարդ .
 գիտուն մարդ . տգէտ մդ . և այլ :
 Եւ յսպ թաց փայտ . չոր փայտ .
 հաստ փայտ . բարակ փայտ . և
 մուր փայտ . կակուղ փայտ . և այլ :
 Եւ մակադրականք բազումք
 մարդոյս միայն պատկանողք ,
 որպէս հայր . մայր . քոյր . եղբայր .
 հարսն . փեսայ . զոքանչ . աներ .
 վրդպտ . աշակերտ . դպիր . սարկա
 լագ . քննյ . դարբին . դերձակ .
 բժիշկ . ոսկերիչ . և բազումք ,
 ընմտաց թէպէտ մակադրականք
 են , սակայն զնմանութի ենթա

Կայականի առանձել ունին քան
զմակադրականի: Այ ներելով
քերթողացն՝ ենթակայական հա
մարեցեալք են:

76

Ա՛ն հետևին անուն մեց հե
տևմունք: այսինքն, Քանակ.
Աեռ. Ձև. Թի՛ն. հենկ. հողով:

Քանակն է երկու. հասարակ,
և յատուկ: հասարակ՝ մարդ. քա
ղաք. լեռան: Յատուկ՝ աբգար.
ուռհա. մասիս:

Աեռքն են չորք: արական. իգա
կան. անորոշ. չէզոք:

Արական՝ ղազար: Իգական՝ մար
թա: Անորոշ՝ զանակ: Չէզոք՝
քար. փայտ. և այլ:

Ձևն է երեք: պարզ. բարդ.
յարաբարդ: Պարզ՝ բարի:

Բարդ՝ բարեպաշտ: Յարաբարդ՝
բարեբաշտասէր: Ամ այսպէս,
գարի. գարեհաց. գարեհացակեր

Լ նմանք: Յարաբարդ յոյժ հա
զին գտանի ՚ի շարադրութեան:
Իսկ բարդ՝ անթիւ կարէ

լինիլ:

Սփնէ երկու. եզական, յոգ
նական: Լ զական՝ ծառ. բոյս.
հոգի. մարմին: Յոգնէն՝ ծառ. բ.
բոյս. հոգի. բ. մարմին. բ.

Տեսակն է ևս երկու. նախա
գաղափար, և ածանցական.
Նախագաղափար կոչի այն, յորմէ
ածանցականն ծնանի: Արայէս
ծով, ծովային: հող, հողեղէն:
լոյս, լուսաւոր: շունչ, շնչական:
մեծ, մեծութի: և այլ:

Լ հա՛ սոցա առաջինքն են նախա
գաղափարք, և յետինքն ածան
ցականք: Լ՛ն վասն կարճելոյ
զբառսն՝ նախատիպ և ածանցեալ
կոչեսցին: Լ՛ն վերջք ածանցե
լոց բազումք են. զորոց յետ հո
լովոյն դիցուք զշարսն:

Յաշագս հոլովոյ: Որ է՛ վերջին և փ
ծագոյն հետևողն Լ՛նուտն:

Պրտի 8

ողովք անու՛անց են այնք,
որք շրջաբերեն զանունն
ի զանազան ձևակերպութիւնս
և ՚ի պէս պէս նշանակութիւնս:
Լ են տասն: Ուղղական. Սեռա
կան. Վործիական. Լ՛րտագոյա
կան. հայցական. Պատմական.
Աղբնական. Տրական. Ներգոյա
կան. Առջական:

Եւ սոքոք հոլովի անունն այսպ:
Ուղղական՝ քար: Սեռական՝
քարի: Վործիական՝ քարի՛:
Լ՛րտագոյնն՝ զքարի՛: հայցա
կան՝ զքար: Պատմական՝ զքարէ՛:
Աղբնական՝ ՚ի քարէ՛: Տրական՝
ի քար: Ներգոյական՝ ՚ի քարի:
Առջական՝ ո՛վ քար:

Եւ վն բարւոք գիտելոյ զզա
նազան հոլովմունս զանազան
անու՛անց՝ պարտիս ճննաչեւ նախ

զսեռականն նոցին, ապա զգործիականն, և ապա զայլն:

Լսացի՛ նախ զսեռականն, զի միւսայլ հոլովքն սեռականանն կարգաւորին: Եւ կերպք սեռակա նաց՝ են այսոքիկ: Ի. ոյ. ւոյ. ու. այ. եայ. ան. եան. ին. եր. եզ. օր. ուն. ոջ. եռ. եղջ. ուր:

Լուաջինն սոցա երկուս կերպս ունելով՝ լինին ամենեքեան 18:

Որոց երկոտասանքն կոչեսցին տարածականք, զի բազում անունանց պատկանին: Եւ յետին վեցքն առանձնականք, զի քզմաց ոչ պատկանին: Որոց զզանազան հոլովմունսն տես յառաջիկայդ և բարւոյք առ ՚ի միտ:

Տանուբց անուանց ըզհոլով	Տանա.
Ըե շքիւշբոան Ըե ըշվեւլ	Տանա:
Ուսիբ անիոնլ աշիւարեց	Տանբ.
ըշհեշգոան Ըիւան Գլա ապեց	Տանբ:

Յաշագս Տարածական Տղութանց
Լատին Կերպին :

Որոյ եղական սեռականն լինի, ի . և
գործիականն, ին : Ի սկ յոգնականն,
ից, իւք : Ո՛րգոն,

Ուշ	Սիրտ	Սիրտք
Սեռ	Սրտի	Սրտից
Գոր	Սրտին	Սրտիւք
Լքտ	զՍրտին	զՍրտիւք
Տայց	զՍիրտ	զՍիրտս
Պատ	զՍրտէ	զՍրտից
Սկզբ	՚իՍրտէ	՚իՍրտից
Տրա	՚իՍիրտ	՚իՍիրտս
Ներ	՚իՍրտի	ընՍիրտս
Կոչ	ո՛վՍիրտ	ո՛վՍիրտք

Ըստ այսմ՝ հոլովին, շահ, ջահ .
բան, գան . հաց, լաց . տառ, բառ .
կարթ, հարթ . շարժ, վարժ . սայլ,
բայլ . տաշխ, վաշխ . ձայն, լայն .
փայտ, խայտ . բանտ, ժանտ . լաստ,
փաստ . արբայ, ծոնց . վկայ, շղթայ .
սերօբէ, քրբէ . համեստ, նշեստ .
և այլք :

Յաշագու Երկրորդ Կերպին Տարածա
 Կան Տողովանց : Որոյ Էզական սէ
 աւանն լինի ըստ առաջնայն՝ Ի : Բայց
 գործիականն , ա՛ն : Իսկ յոգնականն ,
 այ , զք : Ո՛րգոհ ,

Ո
 Ս
 Գ
 Ը
 Ն
 Գ
 Ս
 Տ
 Ն
 Կ

Լ. ՂԳ	Լ. ՂԳՔ
Լ. ՂԳԻ	Լ. ՂԳԱԳ
Լ. ՂԳԱՆ	Լ. ՂԳՕՔ
ՂԼ. ՂԳԱՆ	ՂԼ. ՂԳՁՔ
ՂԼ. ՂԳ	ՂԼ. ՂԳԱ
ՂԼ. ՂԳԵ	ՂԼ. ՂԳԱԳ
ՂԼ. ՂԳԵ	ՂԼ. ՂԳԱԳ
ՂԼ. ՂԳ	ՂԼ. ՂԳԱ
ՂԼ. ՂԳԻ	ՂԼ. ՂԳԱ
ՂԼ. ՂԳ	ՂԼ. ՂԳՔ

Բստ այսմ Տողովին , աշխարհ , բա
 ժակ , դերան , դեսպան , երակ ,
 զա՛նակ , էակ , ընկեր , Թոշակ , ժա
 ռանգ , իշխան , ըզզու , խորան ,
 ծանակ , կօշիկ , հասակ , ձորակ ,
 ղենջակ , ձաշակ , մըշակ , յատակ ,
 նամակ , շաղկապ , ուռկան , չո՛ւան ,

Յառաճ Լաբորի Կերպին: Որ
 Լինի, ոյ, ով: ոց, ովք:
 Որգոն,

Ո	Ղ	Ղ
Ս	Ղ	Ղ
Գ	Ղ	Ղ
Լ	Ղ	Ղ
Ն	Ղ	Ղ
Ս	Ղ	Ղ
Տ	Ղ	Ղ
Ն	Ղ	Ղ
Կ	Ղ	Ղ

Քստայամ լինին, կաւ, ցաւ.
 դեղ, դեղ. գետ, հետ. թեփ, ծեփ.
 թւ, ձւ. հին, գին. հիւթ, նիւթ.
 իւղ, շիւղ. գող, հող. հող, գող.
 ծով, մամ. լոյս, բոյս. հոր, ձոր.
 բու, լու. խուսկ, տուսկ. բուռ,
 կուռ. հուր, ջուր. թուք, շուք.
 Լումատ. բանջար. գետին. դա
 լար. երազ. զեռուն: Լայլք:

Յազգս Չորրորդ կերպն։ Որ
 լինի ւոյ, եաւն, եաց, եօք,
 Որգոն,

Ո
 Ս
 Գ
 Լ
 Ն
 Գ
 Ս
 Տ
 Ն
 Կ

Բարի	Բարիք
Բարւոյ	Բարեաց
Բարեաւն	Բարեօք
չ Բարեաւն	չ Բարեօք
չ Բարի	չ Բարիս
չ Բարւոյ	չ Բարեաց
ի Բարւոյ	ի Բարեաց
ի Բարի	ի Բարիս
ի Բարւոջ	ըն Բարիս
ով Բարի	ով Բարիք

Բստայսմ շինին, այգի • գինի •
 կղզի • գաղանի, նախնի • փոշի •
 լկտի • լեղի • ուռի • ջորի • գօտի •
 գերի, տարի, այրի, մայրի • խեցի •
 ծխնի • գերանդի, դրանդի • կեն
 դանի, ընտանի • պատանի, պիտա
 նի • հոմանի, նմանի • հոլանի, հովա
 նի • և այլք սոյնոյ ինով եզերլք •
 բաց ի միավանկից և ի յատկաց •

Յաշտ Տիգերեր կերպին .
 Որ լինի ու, ու, ուց, ուք,
 Որգոն,

Ո
 Ս
 Գ
 Լ
 Ն
 Գ
 Ս
 Տ
 Ն
 Կ

Ղաաս	Ղասւք
Ղասու	Ղասուց
Ղասու	Ղասուք
զՂասու	զՂասուք
զՂաս	զՂասս
զՂասէ	զՂասուց
՛իՂասէ	՛իՂասուց
՛իՂաս	՛իՂասս
՛իՂասու	ընՂասս
ովՂաս	ովՂասք

Րտայսմ լինին, շահ, պահ .
 գանձ, վարձ . դար, պար . հաւ,
 նաւ . ծախ, ձախ . ձագ, մոգ . այծ,
 ինծ . զէն, քէն . ծով, կով . որթ,
 ուղտ . ուլ, ցուլ . սպաս, վնաս .
 առիւծ, աղունես . խրատ, ճակատ .
 գրաստ, զգեստ . ագուաւ, կաքաւ
 կտաւ, սպիւաւ . տարազ, նախանձ .
 վրէժ . ուրբաթ, շաբաթ . Լայլք .

Յաշտս Վեյերորդ Կերպին :

Որ Լիկ այ, աճ, Բարդ յոգնականի :

Որգոն,

Յեսու

Յեսուճայ

Յեսուճաճ

դ Յեսուճաճ

դ Յեսու

դ Յեսուճայ

՚ի Յեսուճայ

ց Յեսու, առ յեսու

՚ի Յեսու

ով Յեսու

Ո
Ս
Գ
Լ
Ն
Ս
Տ
Ն
Կ

Ըստայսմ լինին, ադամ, սէթ.

Ենովս, Ենովք, յոբ, յակոբ, զե

նոբ, մեսրոպ, նաթան, յովսէփ.

արշակ, վահան, սահակ, տրդատ,

սմբատ, վարդան, մուշեղ, մինաս,

մակար, մսիթար, խաչիկ, վլաս,

մարիամ, գոհար, շուշան,

անտիոբ, մաթակ, համիթ, վարադ

քորեբ, դանոբ, դկլաթ, Ե ալք.

Յազն Լաօն Իրոյր Կերդին:

Որ Լինի Եայ, Եաճ, Բարյ յոգնախնի:
Որգոն,

Ո
Ս
Գ
Լ
Ն
Ն
Գ
Ս
Ս
Ն
Կ

Նեղի

Նեղեայ

Նեղեաճ

զՆեղեաճ

զՆեղի

զՆեղեայ

ի Նեղեայ

ց Նեղի, առ Տեղի

ի Նեղի

ով Նեղի

Բստայսմ լինին, ղևի. նաճի.
ոփնի. Եսայի. մատաթի. Եճսեբի.
յեսսէ. ովսէ. անգէ. նուռնէ, մա
նէ, Երինէ, Եճգինէ, Տեղինէ,
քրիստինէ, Տուփսիմէ, գայիանէ,
մարինէ, կատարինէ, Եփրոսինէ,
կրիտէ, լիւրիկէ, մեծիտինէ, պա
ղեստինէ, գալիլէ, այսինչպօլիս,
մասիս, տօնաճիս, և այլք:

Յաշտիս Ուրբարի կերպիս .

Ուրբարի ան, ամբ . անց, ամբք .

Որգն,

Ո
Ս
Գ
Լ
Ն
Չ
Ս
Տ
Ն
Կ

Նիմն	Նիմունք
Նիման	Նիմանց
Նիմամբ	Նիմամբք
զՆիմամբ	զՆիմամբք
զՆիմն	զՆիմունս
զՆիմանէ	զՆիմանց
ի Նիմանէ	ի Նիմանց
ի Նիմն	ի Նիմունս
ի Նիման	ըն Նիմունս
ով Նիմն	ով Նիմունք

Բստայսմ են հոլովելիք, ակն,
արեգակն . ատամն . Չայլամն . ամին .
եղէգն . աղեղն, ասեղն, ուղեղն .
լիսեռն, սիսեռն . սերմն, Չերմն .
գեղմն . Թիկն . քիրտն . ճիգն .
հիւսն . մրջիմն . սկիզբն . շուրթն .
ձուկն . ծուկն . բուռն . նուռն .
տուտն . գագաթն . ախճիկ . ծաղիկ
մանուկ . պտուկ . շուն . տուն . և' .

Յաշագս Իններորդ Կերպին:

Ու Լիի Եան, Եամբ, Եանց, Եամբք:

Որգոս,

Ո
Ս
Գ,
Լ,
Ն
Գ
Ս
Տ
Ն
Կ

Տեսիլ

Տեսլեան

Տեսլեամբ

զ Տեսլեամբ

զ Տեսիլ

զ Տեսլենէ

ի Տեսլենէ

ի Տեսիլ

ի Տեսլեան

ով Տեսիլ

Տեսիլք

Տեսլեանց

Տեսլեամբք

զ Տեսլեամբք

զ Տեսիլս

զ Տեսլեանց

ի Տեսլեանց

ի Տեսիլս

ըն Տեսիլս

ով Տեսիլք

Ըստայսմ լինին, արիւն • ար
դիւն • անկիւն • կորիւն • մըջիւն •
սիւն • ձիւն • ստին • գեղարդ • վա
ղորդ • ծնունդ • սնունդ • խոր
հուրդ • ժողովուրդ • գալուստ •
փախուստ • կորուստ • Թաքուստ •
հանգիստ • տիւ, տո՛ւրնջեան • Լ' •
Սց պատմականն և սկզբնականն
ովանց լինի՝ ենէ • ոմանց՝ իւնէ •

Յաշագս Տանկերդդ Կերդիս :

Ար ւիւի՛ ին, ամբ . անց, ամբք :

Ո՞րդո՞ն,

Ո	Բեռն	Բեռինք
Ս	Բեռին	Բեռանց
Գ	Բեռամբ	Բեռամբք
Ը	զ Բեռամբ	զ Բեռամբք
Ն	զ Բեռն	զ Բեռինս
Գ	զ Բեռանէ	զ Բեռանց
Ս	ի Բեռանէ	ի Բեռանց
Տ	ի Բեռն	ի Բեռինս
Ն	ի Բեռին	ըն Բեռինս
Կ	ով Բեռն	ով Բեռինք

Բսա այս, անձն, յանձնէ . աղն,
եղն . խաշն, դաշն . Թեռն, նեռն .
Թոռն, եղն, մատն, մասն, տասն,
հարսն, և այլ : Սոցին և ս պատ
մա՞ և սկզբ՞ ըստ երկուց լինի .
ոմանց՝ անէ, ոմանց՝ նէ Սոն՝ ոտք
ոտից լինի, և ձեռն՝ ձեռք ձեռաց .
Լ, շետին վեցն լինին՝ ունք, ունս
Սոյ Թոռունք, զԹոռունս, և այլն .

Յազգս Մեփասաներորդ Կերդին։
 Ու ւնի եր, երբ, երաց, երգբ,
 Որգն,

Ո	Լազը	Լազերբ
Ս	Լազեր	Լազերաց
Գ	Լազերբ	Լազերօբ
Ը	ՂԼազերբ	ՂԼազերօբ
Ն	ՂԼազը	ՂԼազերս
Պ	ՂԼազերէ	ՂԼազերաց
Ս	ՂԼազերէ	ՂԼազերաց
Տ	ՂԼազը	ՂԼազերս
Ն	ՂԼազեր	ՂԼազերս
Կ	Ո՛վ Լազը	Ո՛վ Լազերբ

Ըստ այսմ լինին, աղդը • ասր,
 կայսր • համր • տարր • սատր, սան
 տր, Թատր • Ճախր, մախր • տագր,
 վագր • տետր, լիտր, լինտր • ոսկր •
 կղմինդր, սղմինդր • ուստր, դուս
 տր, վեհալուստր • ալիւր, ալբիւր,
 եղջիւր • քաղցր • ծանր • մանր •
 փոքր • ծաղր • մեղր • Յետին վեցն՝
 լինին և՛ ու, քաղցու, և այլն •

Յառափա Լաբիոսասաներդ Կերդն
 Ու Լիի եղ, եղբ, եղաց, եղօք
 Որդոն,

Ո	Լստղ	Լստեղք
Ս	Լստեղ	Լստեղաց
Գ	Լստեղբ	Լստեղօք
Լ	զԼստեղբ	զԼստեղօք
Ն	զԼստղ	զԼստեղս
Գ	զԼստեղէ	զԼստեղաց
Ս	յԼստեղէ	յԼստեղաց
Տ	յԼստղ	յԼստեղս
Ն	յԼստեղ	իյԼստեղս
Կ	նվԼստղ	նվԼստեղք

Լստայսմ լինին, անգղ. արկղ.
 ետղ. ծիպղ. սիկղ. սինգղ. կոթղ.
 կոճղ. կոստղ. կուպղ. սկուտղ.
 բռնետղ, գանձետղ, խաղետղ,
 բանկետղ, ժողովետղ, կրակետղ,
 վարժետղ, ուսումնետղ, լալետղ,
 և այլք սոյնպիսիք: Սոցա յող-
 նական գործիականն՝ լինի ևս՝
 եղբք, աստեղբք. և այլն,

Յաղագս Լուսանյնական հոլովմանց
Լեռնան: Պրակ 9

Լուսանյնական հոլովմանց առաջինն՝ երից անուննց պատկանի: Երկրորդն՝ երկուց: Իսկ յետինն չորքն՝ միակաց միայն հանդիպին: Եւ տես յառաջիկայդ՝ հոլովման Լուսանյն կիւտային, օր:

Ուշ	ձայր	ձարք
Սեռ	ձօր	ձարց
Պոր	ձարք	ձարքք
Լրտ	զձարք	զձարքք
Տայց	զձայր	զձարս
Պատ	զձօրէ	զձարց
Սկզբ	իձօրէ	իձարց
Տրա	իձայր	իձարս
Ներ	իձօր	ընձարս
Կոչ	ո՛վ ձայր	ո՛վ ձարք

Ըստայսմ լինին, մայր. եղբայր. վանահայր. սանահայր, և այլք: Ըայց՝ անահայր, անամայր, եզկն մասն. զի ոչ լինի անահարք, անամարք:

Տօլմուսն Լորիորդ Կերպի, ուն.

Ուշ

Լ. յը

Լ. ըք

Սեռ

Լ. ուն

Լ. րանց

Գոր

Լ. րամբ

Լ. րամբք

Լ. րա

զԼ. րամբ

զԼ. րամբք

Տայց

զԼ. յը

զԼ. րս

Պատ

զԼ. ունէ

զԼ. րանց

Սկզբ

յԼ. ունէ

յԼ. րանց

Տրա

յԼ. յը

յԼ. րս

Ներ

յԼ. ուն

ի յԼ. րս

Կօչ

ո՛վ Լ. յը

ո՛վ Լ. ըք

Ըստ այսմ լինին, կնայր, կնառն.

կնաղք, կնարանց. Տէր, տեառն,

տէրամբ, զտեառնէ. Տեարք,

տեարց, կամ տէրանց, տէրամբք.

Տանուտէր, տանուտեառն.

Ընչատէր. Պարտատէր, և այլ.

Ըյողնականս բարդեւոյն սոցին

տեարցն յարմարադոյն է քան ըզ

տէրանցն. Ո՞չ տանուտեարք տա

նուտեարց. ընչատ' ընչատեարց.

պարտա' պարտատեարց. և այլ.

ՏՊՆԻՆԻ ԵՐՐԵՐ ԿԵՊԻՆ, ՈՂ:

Ո	Կին	Կանայք
Ս	Կնոջ	Կանանց
Գ	Կնան	Կանամբք
Ը	զԿնան	զԿանամբք
Տ	զԿին	զԿանայս
Պ	զԿնոջէ	զԿանանց
Ս	իԿնոջէ	իԿանանց
Տ	իԿին	իԿանայս
Ն	իԿնոջ	ընԿանայս
Կ	ովԿին	ովԿանայք

Ը յսպ ՏՊՆԻՆԻՆ՝ տիկին, տիկնոջ,
 տիկնան, Տիկնայք, տիկնանց, կամ
 տիկնաց, տիկնամբք, կամ տիկնօք,
 Տանտիկին, տանտիկնոջ, տանտիկ
 նան, Տանտիկնայք, տանտիկնանց
 կամ տանտիկնաց, տանտիկնամբք
 կամ տանտիկնօք, և այլն:

Եւ տէս, զի տանտիկին, առնա
 կին, իգականք են ըստ սեռին:
 Իսկ երկկին, բազմակին, արկնք.
 զի ոչ զկին, այլ զայրն նշանակեն:

Հողովին Չորորդ կերպին, եռ.

Ուշ

Քոյր

Քոբբ

Սեռ

Քեռ

Քերց

Գոր

Քերբբ

Քերբբբ

Լրտ

զՔերբբ

զՔերբբբ

Հայց

զՔոյր

զՔորս

Պատ

զՔեռէ

զՔերց

Սկզբ

իՔեռէ

իՔերց

Տրա

իՔոյր

իՔորս

Ներ

իՔեռ

ընՔորս

Կոչ

ովՔոյր

ովՔոբբ

Լյապէս հոլովին, հորաքոյր,
հորաքեռ, մորաքոյր, մորաքեռ.

հարսնքոյր, հարսնքեռ, Սոցին
յոգնականքն յիով յարմարին. ք

եղականին, հորաքոյրբ, զհորա
քոյրս, ՚ի հորաքոյրս, մորաքոյրբ,

զմորաքոյրս, ՚ի մորաքոյրս. և այլն.
Քոյրն ՚ի պատմականին և ՚ի ըս

կըզբնականին իարէ լինիլ և ս'
անէ. ուն զքեռանէ, ՚ի քեռանէ.

բայց ոչ և բարդքն.

Հորհուրն հինգերորդ կերպն, եղջ

Օ	Գիւղ	Գիւղք
Ս	Գեղջ	Գիւղեց
Գ	Գիւղե՛ն	Գիւղե՛ք
Ը	զԳիւղե՛ն	զԳիւղե՛ք
Ն	զԳիւղ	զԳիւղս
Պ	զԳեղջէ	զԳիւղեց
Ս	ի՛ Գեղջէ	ի՛ Գիւղեց
Տ	ի՛ Գիւղ	ի՛ Գիւղս
Ն	ի՛ Գեղջ	ըն՛ Գիւղս
Կ	ով՛ Գիւղ	ով՛ Գիւղք

Սորա յոգնականքն լինին ևս՝
 գիւղորայք, կամ գիւղորէք, գիւղ
 որէից, գիւղորէ՛ք, և այլն։
 Այց բարդեալքն, ձորագիւղ,
 դռտագիւղ, լեռնագիւղ, և այլք,
 ոչ լինին որայք, կամ որէք։ զի ոչ
 յարմարի ձորագիւղորայք, ձորա
 գիւղորէից, այլ՝ ձորագիւղք, ձո
 րագիւղեց, և այլն։ Եւ ձայնս՝
 գիւղ, կարէ գնիլ և գետը, այսպ
 զգիւղ, կամ զգետը, և այլն։

Հողովին Ա, էյերուր Կերպին, ուր

Ո
Ս
Գ
Ը
Ն
Պ
Ս
Տ
Ն
Կ

Օր	Լ՛նուրք
Լ՛նուր	Լ՛նուրց
Լ՛նուրք	Լ՛նուրքք
զԼ՛նուրք	զԼ՛նուրքք
զՕր	զԼ՛նուրս
զՕրէ	զԼ՛նուրց
յՕրէ	յԼ՛նուրց
յՕր	յԼ՛նուրս
յԼ՛նուր	՚ի յԼ՛նուրս
ո՛վՕր	ո՛վԼ՛նուրք

Ըստ այսմ հողովին և բարդեց
 գեալքն ՚ի սմանէ . որպէս կէսօր,
 կէսանուր, կէսանուրք, կամ
 կէսօրք, կէսանուրց: Ս՛էջօր,
 մէջանուր, մէջանուրք, կամ
 մէջօրք, մէջանուրց: Ըայց ՚ի սո
 սին տառն՝ է, կարէ գնիլ և՛ ի
 այսինքն՝ կէսօր, կամ կիսօր .
 կէսանուր, կամ կիսանուր, մէջօր,
 կամ միջօր, և այլ: Լ՛ն ինձ ինովն
 յարմարագոյն թուի քն զմիւսն:

Յաղագս Լաւերոյ Լճանցայան
ԼՆուանոյ Պրտի 10

Ա երջք ածանցելոց ըստմե
ծի մասին՝ են՝ այսոքիկ
ային, եղէն, եայ, ի, ցի,
ուենի, եան, ենի, ուհի, որդ,
ութիւն, աստան, արան, ոց, ուտ,
ւէտ, շոր, ատ, գոյն, եղ, գին,
ակ, եակ, եկ, իկ, ուկ, ոտ, ցու,
պան, կան, ումն, ուն, իւն, ու,
ոյթ, ուստ, ած, շած, ան։ Ս՛րգոն
Ջրային • փայտեղէն • երկաթեայ •
պղնձի • պոնտացի • տէրուենի • սիմո
նեան • թղենի • սրբուհի • հինգե
րորդ • մեծուի • հայաստան • ծաղ
կարան • հիւրանոց • ծառուտ •
մրգաւէտ • շնչաւոր • թւատ • փոք
րագոյն • համեղ • տրտմագին • նա
ւակ • որդեակ • ջորեկ • հացիկ •
որբուկ • մրոտ • փիլոնցու • այգե
պան • բանական • դարձումն • շար
ժուեն • ճնչիւն • հասու • երկոյթ •

փախուստ • գթած • շինուած •
խթան, և նմանք: Լճ ածանցե
լոցս ոմանք կրկին կարեն ածան
ցիլ: ոպ տէրունական. համեղու
թիւն. գթածագոյն. և այլ:

Յաղագս հոլովանց Լճանցելոցն:
Պրմի 11

Եղերքս այսոք իկ, եայ, ուտ,
էէտ, ատ, գոյն, եղ, գին,
ուն, ոյթ, հոլովին ըստ առաջին
կերպին՝ սիրտ, սրտի, սրտիւ:
Եղերքս, եղէն, որդ, աստան,
արան, ոց, շոր, ակ, եակ, եկ, ոտ,
գու, պան, կան, ած, ան, հոլովին
ըստ երկրորդին՝ ազգ, ազգի,
ազգաւ:

Եղերքս, ային, ուն, ճած, հոլո
վին ըստ երրդ կերպին՝ գործ,
գործոյ, գործով:

Եղերքս, ումն, իկ, ուկ, լինին
ըստ ութերորդին՝ հիմն, հի
ման, հիմամբ:

Վզերքս, Թիւն, ուստ՝ են ըստ
իններդին՝ տեսիլ, տեսլեան,
տեսլեամբ: Ասկ մնացեալ Տինգ
վերջքն որք ինով եզերին, ի, ցի,
ունի, ենի, ուՏի, ըսա չորրորդ
կերպին Տոյովին, բարի, բարւոյ,
բարեան:

Բայց՝ վերջամասնիկս՝ ցի, ՚ի յոգ
նահանուամ լինի, ւոց, ւովք
ոպ պոնտացիք, պոնտացւոց, պոն
տացւովք, և այլ: Բստայսմ են
որդի, Տոգի, և այլք ոմանք:

Վզերքս, եղէն, եակ, ՚ի եզական
գործիականումն՝ կարեն լինիլ
ան, կամ ին: Ապ ոսկեղինան, կամ
ոսկեղինին: որդեկան, կամ
որդեկին: Վն մասնիկս՝ ուն,
վսայն յերկուս տեղիս եգան,
զիայն՝ ըստ անունանց ոմանց լինի՝
ի, ին, և ըստ ոմանց՝ ոյ, ով:

Արպ Տասուն, Տասունի, նին:
գիտուն, գիտնոյ, գիտնով:

Ասկ՝ եան, Թէ Տասարակ անունան

յարի , հողովի որպիսի սիրտ սրտի :

Որպիսի , ամրոստեան՝ ամրոստենի՝
ամրոստենի՛ն : Իսկ թէ յատուկ
անունն կցի , յոգնական միայն
հողովի թարց գործիականի : և
ոչ որպիսի սիրտք սրտից , այլ՝ այլ
կերպի՛ն : ոպի սիմոնեանք՝ սիմո
նեանց՝ զսիմոնեանս՝ և այլն :

Եւ զայս մասնիկ՝ իսն , հողովի ,
ոյ , ին : Որպիսի՝ հնչիւն , հնչիւնոյ ,
հնչիւնի՛ն : Որոյ յոգնկնն լիւր
կերպին ՚ի գործ ածիլ ոչ ունի .
այլ վարի յոգնականա՛ն ումինն ,
հնչմունք հնչմանց : զինոյն է հըն
չումն կամ հնչիւն : Իայց՝ իսն ,
ի յոյժ սակա՛ն բայից ելանէ ոպ
յայտ է : Օ այս մասնիկ՝ ոմանք
եան հողովեն , ոմանք անհողով ա
սեն , և մերս այսպիսի եղա՛ն :
Որն քեզ հաճոյ է՝ զայն ընկալ ,
թարց մեղադրանս ումեք
դնելոյ :

Գիտելի է և այս , զի թէպէտ
զամ

զամենայն ածանցեալսն հոլովիլ
ցուցաք, բայց բազումք 'ի նո
դանէ անհոլով դնիլ պատկանին
'ի շարադրութեան. Արօ ասել,
Ժառուտ տեղի. Ժառուտ տեղոյ.
Ժառուտ տեղեալ. Պառուտ
տեղիք. Ժառուտ տեղեաց. Ժա
ռուտ տեղեօք, և այլ.

Ս' աստ 'ի կատարիլ վեցեքին
հետևմանցդ անո՛ւան ծանիր,
զի զինչ անուն և իցէ՝ պարտիս
ճանաչել զնա՛ ըստ իւրաքանչիւր
հետևմանց նորին, և այնու ճա
նաչմամբ պատասխանատրել եթէ
հարցումն լինիցի. Օրորինակ,
Սիրա, ըստ քանակին է հասիկ.
Ը սեռին չէզոք. Ը ձևոյն պարզ.
Ը թո՛ւոյն եզական. Ը տեսակին
նախատիպ. Ը հոլովման ուղղին.
Յետո՛ւալ, ըստ քա՛ է յատուկ.
ըստ սեռին արական. ըստ ձևոյն
պարզ. ըստ թո՛ւ՛՛ եզական. ըստ
տե՛՛ նախատիպ. ըստ հոլ՛՛ գոր՛՛:

Օ բարեպաշտս, ըստ քանակին է
հասարակ • ըստ սեռին անորոշ •
ըստ ձևոյն բարդ • ըստ թոճոյն
յոգնական • ըստ տե՛ նախատիպ •
ըստ հոլովման հայցական •

Ի թագուհեաց, ըստ քանակին է
հսրկ • ըստ սեռ՝ իգական • ը՛ ձև՝
պարզ • ըստ թոճ՝ յոգ՝ • ըստ տե՛
ածանցել • ըստ հոլ՝ սկզբնական :

Լ յսպէս և զայլսն իմա :

Բայց զայս խրատ՝ ոչ միայն ՚ի վր
անոճան, այլ առ ամ մասունս
բանին պարտիս պահել : Այլ զի
զինչ մասն և իցէ, թէ անուն՝
թէ բայ՝ և այլն, պարտիս գիտել
զինքն ը իւրաքիւր հետեւմանց
նորին, զոր յառաջ երթեալ ու
սանելոց եմք :

Ըստ հարարումն եղեալ անոճան,
որ է՝ նախին հասըն բանի :

Պայտոն երկրորդ բայն ըլլելի,
և Բայտրիւ ընկրսանի :

Յաղագս Բարի :

Պրտի 12

այն է երկրորդ մասն բա
նի, նշանակող իրակութե :

Ոպ սիրել, ատել, գնալ, նըս
տիլ, և այլ : Լսացի նշանակող
իրակութեան . զի ոպ անունն է

նշանակող իրի, այսպէս և բայն է
նշանակող իրակութե . այսինքն
առարողութե կամ կրողութեան :

Լռարողութի, սիրել, պահել :

Կրողութի, սիրել, պահել,
և այլ :

Եւ ճետեմունք բայից են վեց :

Սեռ . թախ . Գէմ . Տեսակ .

Լմանակ . Որակութի :

Սեռքն են չորք . ներգործակին .

կրանորկն, ընդմիջական, ճասրկ :

Ներգործական կոչի այն , որ
ինքն այլու՛մ իրակէ . որո՞ւ այս ,
հոմն շարժէ զժոմն .

Կրա՛ն որական կոչի այն , որ ինքն
յայլ՛է՛ իրակի . որպէ՛ս այս ,
ժոմն շարժի ՚ի հովէն .

Նգմիջական կոչի այն , որ ո՛չ
այլու՛մ իրակէ , և ո՛չ յայլ՛է
իրակի . այլ իւր իրակուԹիւնն
առ ինքն մնայ . այսինքն՝ ինքն
իրակէ և ինքն կրէ : Ո՞ւ այս ,
ես ննջեցի և ՚ի քուն եղէ : և

Հասարակ կոչի այն , որոյ ձայնն
մի է և իմացումն երկու . այսինքն
նոյն մի՛ միավերջ ձայնի՛ւն է ու
րեք ներգործական , և ուրեք
կրա՛նորական : Որպէ՛ս այս՝ կոյսն
ժնա՛ն զքս , է՛ ներգործական .

որ է տօղուրտու . Եւ՛ այս , քս
ժնա՛ն ՚ի կուսէն , է՛ կրա՛նորկն .

որ է տօղտու . Եւ՛րդ՝ յորժամ
ժնօղն ասէ՛ ժնայ , է՛ ներգործա
կան . որ է ասել՝ տօղուրտու՛մ

Լճ՝ Թէ ծնեալն ասէ՝ ծնայ, է
 կրաւորական. որ է ստել՝ սող
 տում: Լ՝ յսպէս՝ եթէ վս շինո
 ղին ասես՝ սկսաւ, է ներգոր
 ծական. որ է ասել՝ պաշտար:
 Խսկ Թէ վս շինելի իրին ասես՝
 սկսաւ, է կրաւորական. որ է
 ասել՝ պաշտար: Լճ՝ այսպիսիք
 սակաւք գտանին:

Թ՝ ին է երկու. եզական, յոգ
 նական: Լճ՝ զկն՝ սիրեցի, ատեցի.
 յոգնական՝ սիրեցին, ատեցին,
 և այլ:

Ղ՝ էմք բայից են այնք, որք ըզ
 տէր իրակուծեն որոշեն յայլոց.
 և են երեք. առաջին, երկրորդ,
 երրորդ: Ու ասել՝ գրեցի, գրե
 ցեր, գրեաց: Լ՝ յսինքն՝ ես գը
 րեցի, դու գրեցեր, նա գրեաց:
 Լ՝ յսպէս՝ լուացի, լուացեր,
 լուաց, և այլ:

Տ՝ եսակն է երկու. նախատիպ,
 և ածանցեալ: Նախատիպ,

գրեցի , գրեցեր , գրեաց .

Լճանցեալ , գրեցուցի , գրեցուցեր , գրեցոյց :

Լճանակն է երեք . ներկայ , անցեալ , ապառնի . Լայց՝ անցելն քառակի՛ է : այսինքն՝ Լճնցեալ անկատար , Լճնցեալ կատարեալ .

Լճնցեալ յարակատար . Լճնցեալ գերակատար : Լճ՛ այսպէս՝ լի

նին ամանակքն վեց . այսինքն՝

Վերկայ , Լճնկատար , Վատարլ ,

Յարակատար , Վերակատար ,

Լճպառնի :

Լճ՛ ներկայ կոչի այն՝ որ այժմ

լինի . Ո՛րգոն , գրեմ , գրես ,

գրէ : Ո՛ր է ասել՝ ահա կու գը

րեմ , կու գրես , կու գրէ :

Լճնկատար կոչի այն , որ սկսեալ

իրակուէ զվերջն ոչ ցուցանէ .

Ո՛րգոն , գրէի , գրէիր , գրէր :

Ո՛ր է ասել , յանցելու ճն՝ ես և

դու և պետրոսն նստեալ կու

գրէաք :

Կատարեալն յայտնի է • գրեցի ,
գրեցեր , գրեաց :

Յարակատար ասի այն , որ 'ի վա
ղճեց Տետէ եղեալ ցուցանի :

Որգոն , գրեալ եմ , գրեալ ես ,
գրեալ է :

Եւ գերակատար անո՛ւանի այն ,
որ շատ ժամանակաւ յառաջ ե
ղեալ ցւցնի : Ո՛րղան , գրեալ էի ,
գրեալ էիր , գրեալ էր :

Իսկ ապառնի այն է , որ դեռևս
սկսելի է : Ո՛րկէն , գրեցից , գը
րեցես , գրեցէ • Որ է ասել ,
պիտի գրեմ , պիտի գրես ,
պիտի գրէ •

ՈրակուԹիք բայից՝ են զանա
զանուիք խօսից • և են Տինգ :

Սահմանական • Տրամայական •
Ըղձական • Ստորադասական •
Ընեըևոյթ :

Սահմանականն է պատմական ,
կամ ծանուցական , կամ բացա

յայտական : Արդակ , գրեցի ,
լուացի , հեղի :

Հրամայականն է պատուիրդն ,
կամ յորդորդն , կամ աղաչական :

Նիգոն , գրեա՛ , լուա՛ , հեղ՛ :
Բղձականն է փափուգն : հիզան՝
երանի թէ գրէի : երանի թէ գը
րէիր : երանի թէ գրէր :

Ստորադասականն է թէական և
թերիական : որ կիսատ թողու
ղբանն : Նիկէն , եթէ գրեմ , ե
թէ գրես , եթէ գրէ : Արոց ե
թէ ոչ կցիցի ալ բան , ոչ կամրի
իմացունածն : Դես յերեան 15

Իսկ աներևոյթ կոչի այն , յոր
ուամ տէր իրակու թէ ոչ երևի :
այլ պարզ միայն իրակու թիւնն
ցուցանի : Արկէն , գրել , լուա
նալ , հեղուլ , և այլ : Արք թիւ ,
դէմ , և ամանակ ոչ ունին :

Եւ գիտելի է , զի ոսկ անունն
թաւալի զանազան շրջաբե

րութեալք հողովմանց, այսպէս
և բայն խոնարհի ՚ի ներքոյ ամա
նակացն այլև այլ ձևակերպուք:
որովք և բայն հողովիլ ասի:

Եւ որպէս հողովմունք անունաց
սեռականաւն ճանաչին, այսպէս և
խոնարհմունք բայից ներկայիւն
սկսանին: Եւ եղերք ներկայա
կան բայից ըստ եզականի առա
ջին դիմին՝ են չորք: այսինքն՝
եմ, ամ, ում, իմ:

որք կոչին լծորդուիք բայից:
Եւ աջին երեքն՝ եմ, ամ, ում,
ներգործկնացն լինին: Որդոն՝
գրեմ, լունամ, հեղում:

Ի սկ վերջինն՝ իմ, է կրանորա
կանին: Որդոն՝ գրիմ, լունիմ,
հեղանիմ: Եւ ՚ի ներքոյ չորիցս
այսոցիկ՝ պարունակին և միւսքն.
այսինքն ընդմիջականքն և հասա
րակքն: Օ ՚ի ընդմիջականքն ՚ի
ներքոյ չորիցն և ս գտանին:

Որդոն՝ ննջեմ, մնամ, զարթնում,

նստիմ: Իսկ հասարակքն ըստ
կրանորականին եզերին: Ո՛րդոն՝
տանիմ, ծնանիմ, սկսանիմ,

և այլ:

Ըրդ՝ ըզ խոնարհմունս իւրա
քանչիւր լծորդութեանցդ տես
յառաջիկայդ, և բարւոք առ
ի միտ:

Ըզխոնարհմունս բայից թէ լան
ճանաչես,

Ի հանդիսի քերթողացըն
չամաչես:

Օ ի գըլխանոր մասունք բանի
են սոքին:

Ընուն և Ըայ՝ աշխատելք
երկոքին:

Ասորոյ հին քերթողքըն մեր
հայկական,

Ըզբայն երկրդ մասն ասացին
յետ անձան:

Խոնարհմանէ Լայից Ներգրծ յանայ
Լուսինն Կերպին : Պրաչ 13

Սահմանականի Որոչո-Ընան Ներչայ :

Չարեմ   գրեւ   գրէ

Չարեմք   գրէք   գրեն

Լնչեալ Լնչաբար

Չարէի   գրէի   գրեր

Չարէաք   գրէիք   գրէին

Լնչեալ Կարարեալ

Չարեցի   գրեցեր   գրեաց

Չարեցաք   գրեցիք   գրեցին

Լնչեալ Յարաչաբար

Չարելեմ   գրլեւ   գրլէ

Չարլեմք   գրլեք   գրլեն

Լնչեալ Չարաչաբար

Չարլէի   գրլէի   գրլեր

Չարլէաք   գրլէիք   գրլէին

Լոյսանի

Չարեցից   գրեսցես   գրեսցէ

Չարսցաք   գրեսցէք   գրեսցեն

Իս ոհարհհոհե Ռայից Աբանորայանայ
Լճաջին Աերպին:

Ահհանայանի Որայի-Լեանի Աերիայ:

Վերիմ	գրիս	գրի
Վերիմք	գրիք	գրին

Լճեյեալ Լճեյաթար

Վրեի	գրեիր	գրեւր
Վրեաք	գրեիք	գրեին

Լճեյեալ Աարարեալ

Վրեցայ	գրեցար	գրեցաւ
Վրեցաք	գրեցայք	գրեցան

Լճեյեալ Յարայաթար

Վրեցլեմ	գրցլես	գրցլէ
Վրեցլեմք	գրցլէք	գրցլէն

Լճեյեալ Վերայաթար

Վրեցլէի	գրցլէիր	գրցլէր
Վրեցլէաք	գրցլէիք	գրցլէին

Լճաանի

Վրեցայց	գրեսցիս	գրեսցի
Վրեսցուք	գրեսցիք	գրեսցին

(Աբանորայանն է)

Ա) արարատասանի Որսիրէ՛ (Ներկա)

ԼԹԷ գրեմ գրես գրէ
ԼԹԷ գրեմք գրէք գրեն

Լնչեալ Լնչաոր

ԼԹԷ գրէի գրելո գրեր
ԼԹԷ գրէաք գրէիք գրելն

Լնչեալ Աարարեալ

ԼԹԷ գրեցի գրցր եաց
ԼԹԷ գրեցաք գրցք եցին

Լնչեալ Յարարար

ԼԹԷ գրլիցեմ իցես իցէ
ԼԹԷ գրլիցեմք իցէք իցեն

Լնչեալ Ղերարար

ԼԹԷ գրլէի էր էր
ԼԹԷ գրլէաք էիք էին

Լոյսանի

ԼԹԷ գրիցեմ ցես իցէ
ԼԹԷ գրիցեմք ցէք իցեն

(Ներբարձանն է) 58

Արարատասանի Որսիո-ւն Գերիս :

ԼԹԷ գրիմ գրիս գրի

ԼԹԷ գրիմք գրիք գրին

Լնչեալ Լնչաբար

ԼԹԷ գրեի գրելիւր գրիւր

ԼԹԷ գրեաք գրելիք գրելին

Լնչեալ Աարարեալ

ԼԹԷ գրեցայ գրցար գրցիւ

ԼԹԷ գրեցաք գրցիւք գրցին

Լնչեալ Յարայաբար

ԼԹԷ գրցիւ իցեմ իցես իցի

ԼԹԷ գրցիւք իցիք իցեն

Լնչեալ Վերայաբար

ԼԹԷ գրցիւ էի էիւ էր

ԼԹԷ գրցիւք էիք էին

Լպասանի

ԼԹԷ գրիցիմ գրիցիս իցի

ԼԹԷ գրիցիմք գրիցիք իցին

(Արանորասանի է)

Բ Ղ Ճ ա կ ա ն ի Ո Ր ա կ ու Թ ե ա ն

Ն ե ռ ի ա Ե Լ Ն ի ա տ ա ր :

Ն ը ր ա ն ի Թ է գ ը է ի է ի ը է ը
Ն ը ր ա ն ի Թ է գ ը է ա թ է ի թ է ի ն

Կ ա տ ա ր է ա լ Ե Յ ա ր ա չ ա տ ա ր

Ն ը ր " գ ը Լ ի ց ե մ ի ց ե ս ի ց ե
Ն ը ր " գ ը Լ ի ց ե մ թ ի ց ե թ է ի ն

Գ Ն ե ռ ա չ ա տ ա ր

Ն ը ր " գ ը Ե ա լ է ի է ի ը է ը
Ն ը ր " գ ը Ե Լ է ա թ է ի թ է ի ն

Լ Ն ա ա Ն ի

Ն ը ր " գ ը ի ց ե մ ի ց ե ս ի ց ե
Ն ը ր " գ ը ի ց ե մ թ ի ց ե թ է ի ն

(Ն ե ռ թ ու ռ ծ ա չ ա ն ն է)

Բ շահականի ՈրակուԹեան

Ներխայ և Նչափար :

Եւ" գրեի գրեիր գրիւր

Եւ" գրեաք գրեիք գրեին

Կարարեալ և Յարախարար

Եւ" գրցլեցեմ իցես իցէ

Եւ" գրցլեցեմք իցեք իցեն

Գերախարար

Եւ" գրեցել էի էիր էր

Եւ" գրեցլեաք էիք էին

Լայանի

Եւ" գրեցիմ գրեցես գրեցի

Եւ" գրեցիմք գրեցեք գրեցին

(Կրահարանն է)

Տրամաշայանի Որսի-ըն առ Երի
րոր Դաէն

Ներհայ, Գրեա՛, մի՛ գրեր :
Գրեցէ՛ք, մի՛ գրէք :

Լ.դասնի, Գրեսջիր, կամ գրես
յես, մի՛ գրսցս, կամ մի՛ գրիցես :
Գրեսջիք, մի՛ գրիցէք :

Լ. Երրոր Դաէն 'Ներ' և 'Լ.դ' :
Գրեսցէ՛, մի՛ գրեսցէ, կամ մի՛ գր
րիցէ : Գրեսցեն, մի՛ գրեսցեն,
կամ մի՛ գրիցեն :

Լ. Լ.աջին Դաէն 'Ներ' և 'Լ.դ'
ժայն Բազմանորայան :

Գրեսցո՛ւք, մի՛ գրեսցո՛ւք, կամ
մի՛ գրիցե՛մք :

Լ'ներևոյթ, գրել : Թախ, Դաէմ,
և Լ'մանակ ոչ ունի : Այլ և ոչ
չըջաբերի խոնարհամբ, այլ Թա
նալի ընդ հողովմամբ անուան՝ է
զակուն միայն : գրելոյ, գրելով, և՛

('Ներգործայանն է)

Տրամայականի Որակ-ըն առ Լորի
չորր Գեհն

Ներհայ, Գրեաց, կամ գրեցիր,
մի գրիր: Գրեցարուք, մի գրիք:
Լուսանի, Գրիջիր՝ կամ գրեսցիս,
մի գրեսցիս, կամ մի գրիցիս:
Գրիջիք, մի գրիցիք:

Լու Լորչորր Գեհն 'Ներ' և 'Լու':
Գրեսցի, մի գրեսցի, կամ մի գր
րիցի: Գրեսցին, մի գրեսցին,
կամ մի գրիցին:

Լու Լուսանի Գեհն 'Ներ' և 'Լու'
միայն բաղմանորակն:

Գրիցուք, մի գրիցուք, կամ
մի գրիցիմք:

Լներևոյթ, գրիլ, թիւն, Գեմ,
և Լմանակ ոչ ունի: Այսորոյ
ոչ աճի խոնարհամբ բայից, այլ
հոլովմամբ անունան՝ միայն եզա
կան: գրիլոյ, գրիլով, և այլ:

Խ օնարհմոսն Ռայից Ներգրծիանաց
Լըչրորդ Կերպին: Պրահ 14

Սահմանայանի Որայոսնեան Ներխայ:

Սոճանամ ըճանաս նայ

Սոճանամք ըճանայք նան

Լնչեալ Լնչաբար

Սոճանայի նայիր նայր

Սոճանայաք նայիք նային

Լնչեալ Կաբարեալ

Սոճացի ըճացեր ըճաց

Սոճացաք ըճացիք ըճացին

Լնչեալ Յարայաբար

Սոճացլեմ ցեալես ցլէ

Սոճացլեմք ցեալէք ցլեն

Լնչեալ Վերայաբար

Սոճացլէի ցլէիր ցլէր

Սոճացլէաք ցլէիք ցլէին

Լպտուի

Սոճացից ասցես ասցէ

Սոճասցուք ասցէք ասցեն

7 (Ներգրծայանն է) 64

Խօսեալ Բարձրոսէս Բայից Կրանորայանաց
Երկրորդ Կերպին :

Սահմանայանի Սրայուլեան Կերայ :

Լո՛ւանիմ լո՛ւանիս լո՛ւանի

Լո՛ւանիմք լո՛ւանիք լո՛ւանին

Լ'նյեալ Լ'նյաար

Լո՛ւանէի անէիր անէր

Լո՛ւանէաք անէիք անէին

Լ'նյեալ Կարարեալ

Լո՛ւացայ ացար ացալ

Լո՛ւացաք ացայք ացան

Լ'նյեալ Յարայարար

Լո՛ւացլեմ ցեալես ցլէ

Լո՛ւացլեմք ցեալէք ցլեն

Լ'նյեալ Վերայարար

Լո՛ւացլէի ցեալէիր ցլէր

Լո՛ւացլէաք ցեալէիք ցլէին

Լ'դասի

Լո՛ւացայց լո՛ւասցիս ասցի

Լո՛ւասցուք լո՛ւասցիք ասցին

Ե (Կրանորայանն է) 65

Սորադասանի Որտուիտի 'Ներխայ:

ԼԹԷ լո՛ւանամ նաս նայ

ԼԹԷ լո՛ւանամք նայք նան

Լ'նյեալ Լ'նխարար

ԼԹԷ լո՛ւանայի նայիր նայր

ԼԹԷ լո՛ւանայաք նայիք նային

Լ'նյեալ Սարարեալ

ԼԹԷ լո՛ւացի ացեր լո՛ւաց

ԼԹԷ լո՛ւացաք ացիք լո՛ւացին

Լ'նյեալ Յարտարար

ԼԹԷ լո՛ւացի իցեմ իցես իցէ

ԼԹԷ լո՛ւացիք իցեմք իցէք իցեն

Լ'նյեալ Ղերտարար

ԼԹԷ լո՛ւացի էիր էր

ԼԹԷ լո՛ւացիք էիք էին

Լ'դասնի

ԼԹԷ լո՛ւնյցեմ նայցես նայցէ

ԼԹԷ լո՛ւնյցեմք նայցէք նայցեն

(Ներգործական է)

Ս փոքրաբանականի Ս րաչո-ԲԵՆ Ն Ե ռ յ ա յ

Լ թ է լ ը ն ա ն ի մ ա ն ի ս ա ն ի

Լ թ է լ ը ն ա ն ի մ ք ա ն ի ք ա ն ի ն

Լ ն յ ե ա լ Լ ն յ ա փ ա ր

Լ թ է լ ը ն ա ն է ի ն է ի ր ն է ր

Լ թ է լ ը ն ա ն է ա ք ն է ի ք ն է ի ն

Լ ն յ ե ա լ Ս ա փ ա ր ե ա լ

Լ թ է լ ը ն ա ց ա յ ց ա ր ց ա ը

Լ թ է լ ը ն ա ց ա ք ց ա յ ք ց ա ն

Լ ն յ ե ա լ Ս ա ր ա յ ա փ ա ր

Լ թ է լ ը ն ա ց լ ի ց ե մ ի ց ե ս ի ց է

Լ թ է լ ը ն ա ց լ ի ց ե մ ք ի ց է ք ի ց ե ն

Լ ն յ ե ա լ Ս Ե ռ ա յ ա փ ա ր

Լ թ է լ ը ն ա ց լ է ի է ի ր է ր

Լ թ է լ ը ն ա ց լ է ա ք է ի ք է ի ն

Լ յ ա ա ն ի

Լ թ է լ ը ն ա ն ի ց ի մ ն ի ց ի ս ն ի ց ի

Լ թ է լ ը ն ա ն ի ց ի մ ք ն ի ց ի ք ն ի ց ի ն

(Ս ր ա ը ն ր ա յ ա ն ն է)

67

Բ շ ճ ա կ ա ն ի Ո Ր ա կ ու Թ ե ա ն

Ն, ե ի ն յ և Ը ն ի ս ր ա ր

Ե Ր" Ը Ն ա ն ա յ ի ն ա յ ի ր ն ա յ ր

Ե Ր" Ը Ն ա ն ա յ ա ք ն ա յ ի ք ն ա յ ի ն

Ա ս ր ա ր ե ա լ և Ծ ա ր ա ի ս ր ա ր

Ե Ր" Ը Ն ա ց լ ի ց ե մ ի ց ե ո ի ց ե

Ե Ր" Ը Ն ա ց լ ի ց ե մ ք ի ց ե ք ի ց ե ն

Գ յ ե ր ա ի ս ր ա ր

Ե Ր" Ը Ն ա ց լ է ի է ի ր է ր

Ե Ր" Ը Ն ա ց լ է ա ք է ի ք է ի ն

Ը գ ա ո ի

Ե Ր" Ը Ն ն յ ց ե մ ն ա յ ց ե ո ց ե

Ե Ր" Ը Ն ն յ ց ե մ ք ն ա յ ց ե ք ց ե ն

(Ն, ե Ր գ ր թ ծ ա յ ա ն ն է)

Ը շ ճ ա կ ա ն ի Ո Ր ա կ ու Թ ե ա ն

Ն ե ի ղ և Ը չ ւ ս ար :

Ե թ "	ը ճ ա ն է ի	ն է ի թ	ն է թ
Ե թ "	ը ճ ա ն է ա թ	ն է ի թ	ն է ի ն

Ա ս ար ի ա լ և Յ ար չ ւ ս ար

Ե թ "	ը ճ ա ջ լ է ջ ե մ	ի ջ ե ս	ի ջ է
Ե թ "	ը ճ ջ լ է ջ ե մ թ	ի ջ է թ	ի ջ է ն

Պ ե թ չ ւ ս ար

Ե թ "	ը ճ ա ջ լ է ի	է ի թ	է թ
Ե թ "	ը ճ ջ լ է ա թ	է ի թ	է ի ն

Ը ջ ա ն ի

Ե թ "	ը ճ ա ն ի ջ ի մ	ն ի ջ ի ս	ն ի ջ ի
Ե թ "	ը ճ ա ն ի ջ ի մ թ	ն ի ջ ի թ	ն ի ջ ի ն

(Ա թ ա ճ ո թ չ ա ն ն է)

Տրամայայտի Որտիւնեան առ Եւրի
բորր Ղաէն

Ն, երկայ, | յնւն, մի' լոնանար,
| յնացէ՛ք, մի' լոնանայք:

Լ, դասնի, | յնասջիր, կամ լոնաս
ցես, մի' լոնացես, կամ մի' լոնա
նայցես: | յնասջիք, մի' լոնա
նայցէք:

Լ, Եւրի Ղաէն Ն, երկայ և Լ, Գ

| յնացէ, մի' լոնացէ, կամ
մի' լոնանայցէ: | յնացեն,
մի' լոնացեն, կամ մի' լոնա
նայցեն:

Լ, Եւրի Ղաէն Ն, երկայ և Լ, Գ
Քայն Բազմանորայն:

| յնացուք, մի' լոնացուք,
կամ մի' լոնանայցեմք:

Լ, Երեւոյն, | յնանալ Որ հոլի,
| յնանալոյ, լոնանալով, զլոնա
նալ, ՚ի լոնանալոյ, ՚ի լոնանալ:

(Ն, երգործայանն է)

Հրամայանի Որովորեանս առ Երչ
բորդ Վեմն

Ներչայ, Լ ղնացիր, մի լուննիր,
Լ ղնացարուք, մի լուննիք:

Լ ղառնի, Լ ղնանիջիր, կամ լունաս
ցիս: մի լունացիս, կամ մի լունա
նիցիս: Լ ղնանիջիք, մի լունա
նիցիք:

Լ ղ Երչ Վեմն Ներչայ և Լ ղ,
Լ ղնացի, մի լունացի, կամ
մի լունանիցի: Լ ղնացին,
մի լունացին, կամ մի լունա
նիցին:

Լ ղ Լ ղառնի Գեմն Ներչայ և Լ ղ
ժայն բաղմանորայան:

Լ ղնանիցուք, մի լունանիցուք,
կամ մի լունանիցիմք:

Լ ղներեոյն, Լ ղնանիլ Որ հուլի,
Լ ղնանիլոյ, լունանիլով, զլունա
նիլ, ի լունանիլոյ, ի լունանիլ:

(Կրանորայանն է) 71

Խոնարհմանի Քաչի Ներգրծմանայ
ԼՐՐՐԵԸ ԿԵՐՈՒՆ Գլխի ԷՏ

Սահմանախնի Որսխուխեան Ներխայ

Տեղում Տեղուս Տեղու

Տեղումք Տեղուք Տեղուն

Լնչեալ Լնչադար

Տեղուի Տեղուիր Տեղուր

Տեղուաք Տեղուիք Տեղուին

Լնչեալ Կադարեալ

Տեղի Տեղեր էՏեղ

Տեղաք Տեղիք Տեղին

Լնչեալ Յարախադար

Տեղեալ եմ եալես եալէ

Տեղելեմք եալէք եալեն

Լնչեալ Վերախադար

Տեղեալէի եալէիր եալէր

Տեղելէաք եալէիք եալէին

Լդառնի

Տեղից Տեղցես Տեղցէ

Տեղցուք Տեղցէք Տեղցեն

(Ներգրծմանն է)

Խոնարհմունք Ռայից Կրանորայանայ
Լըրորդ Կերպին :

Սահմանայանի Որայո-Նեան 'Ներիայ :

Տեղանիմ Տեղանիս Տեղանի
Տեղանիմք Տեղանիք Տեղանին

Լ'նյեալ Լ'նյաբար

Տեղանի անէիր անէր
Տեղանէաք անէիք անէին

Լ'նյեալ Կաբարեալ

Տեղայ Տեղար Տեղան
Տեղաք Տեղայք Տեղան

Լ'նյեալ Յարայաբար

Տեղեալեմ եալես եալէ
Տեղելեմք եալէք եալեն

Լ'նյեալ Պերայաբար

Տեղեալէի եալէիր եալէր
Տեղելէաք եալէիք եալէին

Լ'դասի

Տեղայց Տեղցիս Տեղցի
Տեղցուք Տեղցիք Տեղցին

(Կրանորայանն է)

Ստորագրասանի Որակուլէ՛ն՝ Ներկայ:

Եթէ հեղում զուս զու

Եթէ հեղումք զուք զուն

Լնչեալ Լնչապար

Եթէ հեղուի զուիք զոյր

Եթէ հեղուաք զուիք զուին

Լնչեալ Ապարեալ

Եթէ հեղի զեր էհեղ

Եթէ հեղաք զիք հեղին

Լնչեալ Յարկապար

Եթէ հեղ՝ իցեմ իցես իցի

Եթէ հեղ՝ իցեմք իցեք իցեն

Լնչեալ Վերակապար

Եթէ հեղ՝ էի էիք էր

Եթէ հեղ՝ էաք էիք էին

Լպասնի

Եթէ հեղըցւմ ցուս ցու

Եթէ հեղըցւմք ցուք ցուն

(Ներգործական է) 74

Ստորագրածների Որակներէ՛ն՝ Աերիայ:

Եթէ հեղանիմ ղանիս ղանի
Եթէ հեղանիմք ղանիք ղանին

Անյեալ Անյապար

Եթէ հեղանէի նէիր նէր
Եթէ հեղանէաք նէիք նէին

Անյեալ Ապարտեալ

Եթէ հեղայ հեղար հեղա՛ն
Եթէ հեղաք հեղայք հեղան

Անյեալ Յարակապար

Եթէ հեղ՞իցեմ իցես իցէ
Եթէ հեղ՞իցմք իցէք իցեն

Անյեալ Պարակապար

Եթէ հեղ՞ էի էիր էր
Եթէ հեղ՞ էաք էիք էին

Աղաանի

Եթէ հեղանիցիմ ցիօ ցի
Եթէ հեղանիցիմք ցիք ցին

(Արանդրականն է) 75

Ը շ ճ ա կ ա ն ի Ո Ր ա կ ու Թ ե ա ն

Ն ե ի խ Ե Լ Ն ի խ ար ար :

Ե Ր "	Տ ե ղ ու Ն	ղ ու ի ր	ղ յ ր
Ե Ր "	Տ ե ղ ու ա ք	ղ ու ի ք	ղ ու ի ն

Ա ար ար ի ա շ Ե Յ ար ա յ ար ար

Ե Ր "	Տ ե ղ ե ա լ ի ց ե ո մ	ի ց ե ս	ի ց է
Ե Ր "	Տ ե ղ ե լ ի ց ե ո մ ք	ի ց է ք	ի ց է ն

Գ ե ի խ ար ար

Ե Ր "	Տ ե ղ ե ա լ է ի	է ի ր	է ր
Ե Ր "	Տ ե ղ ե լ է ա ք	է ի ք	է ի ն

Լ յ ա ո ի ի

Ե Ր "	Տ ե ղ Լ ց ո մ	ց ու ս	ց ու
Ե Ր "	Տ ե ղ Լ ց ո մ ք	ց ու ք	ց ու ն

(Ն ե ի Գ ո Ր Թ ա յ ա ն ի է)

Բ շահանի Որակութեան

Ներհայ և Նշատար

Եր"՝	Տեղանէի	նէիր	նէր
Եր"՝	Տեղանէաք	նէիք	նէին

Ատարեալ և Յարակատար

Եր"՝	Տեղեալ իցեմ	իցես	իցէ
Եր"՝	Տեղէլ իցեմք	իցէք	իցեն

Գտրակատար

Եր"՝	Տեղեալէի	էիր	էր
Եր"՝	Տեղէլէաք	էիք	էին

Լպատի

Եր"՝	Տեղանիցիմ	նիցիս	ցի
Եր"՝	Տեղանիցիմք	նիցիք	ցին

(Արաւորակոնն է)

Համայնականի Որակ-ութի ա-ւելի
բոլոր Դպիտակ

Ներքայ, Հեղ, մի՛ Տեղուր:
Հեղէք, մի՛ Տեղուք:

Լոյսանի, Հեղ ջեր, կամ Տեղցես.
մի՛ Տեղցես, կամ մի՛ Տեղուցուս:
Հեղ ջերք, մի՛ Տեղուցուք:

Լոյս Երբոյր Դպիտակ Ներ՝ և Լոյ՝:
Հեղցէ՛, մի՛ Տեղցէ՛, կամ մի՛ Տեղ
ուցու. Հեղցեն՛, մի՛ Տեղցեն՛,
կամ մի՛ Տեղուցուն՛:

Լոյս Լոյսանի Դպիտակ Ներ՝ և Լոյ՝
միայն բաղմանորական:
Հեղցուք, մի՛ Տեղցուք, կամ
մի՛ Տեղուցումք:

Լոյսերեայի, Հեղուլ: Որ հուլի,
Հեղլոյ, Տեղլով, ղՏեղլովն, ըզ
Տեղուլ, ղՏեղլոյ, ՚ի Տեղլոյ,
՚ի Տեղուլ, ընդ Տեղուլ:

(Ներգործականէ)

Հրամայականի Որակուրի առ Եւրի
բոր Ղաեմ

Ներկայ, հեղեր, մի՛ հեղանիր :
հեղարուք, մի՛ հեղանիք :

Լուսանի, հեղեղեր, կամ հեղցիս :
մի՛ հեղցիս, կամ մի՛ հեղանիցիս :
հեղեղիք, մի՛ հեղանիցիք :

Լուսաբոր Ղաեմ 'Ներ' և 'Լու' :
հեղցի՛, մի՛ հեղցի, կամ մի՛ հե
ղանիցի : հեղցին, մի՛ հեղցին,
կամ մի՛ հեղանիցին :

Լու Լուսանի 'Ղաեմ' 'Ներ' և 'Լու'
Գայն Բաղմանորական :

հեղեցուք, մի՛ հեղեցուք, կամ
մի՛ հեղանիցիմք :

Լներեայի, հեղանիլ : Ու հուով,
հեղանիլոյ, հեղանիլով, զհեղա
նիլովն, զհեղանիլ, ՚ի հեղանիլոյ,
՚ի հեղանիլ, ընդ հեղանիլ :

(Արանորականն է)

Եւարդ՝ ՚ի հոլովմունս երկց
կերպիցդ՝ ցուցան և խո
նարհմունք չորրորդ կերպին :

Օ ՚ի կրանորականք նոցին՝ զնոյն
չորրորդ կերպն ուսուցանեն :

Եւ գիտելի է, զի բոլոր խոնարհ
մունք բայից՝ յերկուս շահիլս
ընթանան . ՚ի ներգործականն և

՚ի կրանորականն : **Օ** ՚ի առաջին
երեք տեսակքն , էմ , ամ , ում ,

են ներգործական շահիլք : և
վերջինն՝ ՚ի , է կրանորական շա

հիլ : ոպ ցուցաւ ՚ի խոնարհմունս
երկց կերպիցդ : **Ե**ւ երկու շա

հիլքս այսոքիկ՝ ներգործական
և կրանորական՝ պարունակեն ՚ի

ներքոյ ինքեանց ոչ միայն զներ
գործական և զկրանրկն բայսն ,

այլ և զընդմիջակինսն և զհսրկսն :

Օ ՚ի ոմանք յընդմիջակինացն՝ բո
լորովին ը ներգործականացն խո
նարհին , և կոչին ներգործակերպ

ընդ միջականք: ուն՝ Վնջեմ, նըն
 ջեցի, ննջեա՛: Ղնամ, գնացի,
 գնա՛, և այլք: Լճ ոմանք ըստ
 կրանորականացն լինին, և կոչին
 կրանորակերայ լմիջականք: ուն՝
 Սեռանիմ, մեռայ, մեռիր, և այլ
 Ռսկ ոմանք ՚ի ներկայումս և յան
 կատարումս՝ ըստ ներգործկանայն
 լինին, և յայլ միւս ամանակսն՝
 կրանորականին լծորդին: ուն՝
 Օօրանամ, զօրացայ, զօրացիր:
 Օարթնում, զարթեայ, զարթիր:
 Լճ կոչին այսպիսիքս երկատե
 սակ լմիջականք: զի զհողովմունս
 ամանակացն՝ միով կերպին՝ ոչ ա
 լաքտեն, այլ՝ երկուց կերպից
 լծորդին: ներգործականին և
 կրանորականին: Լճ ահա երեք
 եղեն ընդ միջականք: այսինքն՝
 Վերգործկերպ, կրանորակերպ,
 Լրկատեսակ: Ռսկ հասարակքն՝
 ըստ կրանորականին լինին: վայ
 են և նոքա կրանորակերպ:

Եւ այց գիտելի է, զի և ներգոր-
ծականք ումանք յերկր և յերկ-
կերպիցն լինին երկատեսակք :
Ս'բոն, գողանամ, գողանայի,
գողացայ, գողացիր : Եւ յսպէս
ստանամ, իմանամ, մոռանամ :
Օ գեւուամ, ընթեռնուամ, և
այլք սակաւք :

Եւ ծանիր աստ, զի յորժամ
յիշեցաք զորակուծիս բայից,
զկարգադրուծիւնս նոցին ըստ
նախնեացն եդաք, Սահմանակն,
Նրմյկն, Սղձական, Ստորդակն :
Եւ սկի ի խոնարհմունսն՝ զկնի սահ-
մանականին ստորդակնն եդաւ :
զի ունի լիովին զվեց ամանական
նման սահմանականին : Եւ ապա
եդաւ ըղձակնն, որ պակաս ունի
քան զնա : Եւ յետ նր գասեցաւ
Տրամայականն, որ է այլ պակա-
սաւոր : զի անցել ամանակ ամե-
նեին ոչ ունի : Բանզի վասն
անցելոյն ոչ լինի պատուիրել,
կամ

կամ յորդորել, կամ աղաչել:
'Ն, աև ոչ ունի եզական ըստառա
ջին դիմին: զի ինքն ինքեան հրա
մայել ոչ լինի: Բանզի խօսակ
ցութիւն ուրուք ընդ ինքեան՝
երկրորդ դիման լինի: ույ այս,
դարձ անձն իմ՝ ի հանգիստ քո,
և այլ:

Վարձլ գիտելի է, զի ըստ ներ
կայի հրամայինին՝ բայից ոմանք
նոյնականք են, ոմանք կողմնինք:
'Ն, ոյնական կոչին այնք, որոց
ներկայն հրամայականի երկրորդ
դիմին ըստ եզականին, լինի՝
ա՛, եա՛, եաց՛, իր, ո՛: Աբգն,
լուանամ, լուա՛: գրեմ, գրեա՛,
նայիմ, նայեաց՛. լու՛նիմ, լ՛ացիր՝
դարձուցանեմ, դարձո՛:

Եւ կոչին նոյնականք, այսինքն
նմանականք. զի իւրաքջիւրն նո
ղին՝ բզմ նմանս ունի ինքեան:
Այ լուա՛, գնա՛, ցնծա՛, խնդա՛,
անսա, և այլ: Լ՛յսայ և մի սքն

Լայց տես, զի ա, եա, ո, ներգոր-
ծականացն են. երկուքն նախա-
տրպից, և մինն ածանցելոց:

Այլ լուծնամ, լուծա՛ գրեմ, գրեա՛
արբուցանեմ, արբո՛: Այլ եայ,
է կրանորականաց առաջին կեր-
պին, և կրանորակերպ ընդմիջա-
կանաց բազմաց և ոչ ամյուն:

Արպէս՝ գրիմ, գրեաց: սրբիմ,
սրբեաց: յայտնիմ, յայտնեաց:
որէ ասել, գրլ լեր, սրբեալ լեր,
յայտնեալ լեր: Այլ նարհօրէն,
գրվէ, սրբվէ, յայտնվէ: այսօրիկ
կրանորակներ: Իսկ լմիջականք՝
տրտմիմ, տրտմեաց: բերկրիմ,
բերկրեաց: ցաւիմ, ցաւեաց: և
այլք բազումք: Իսկ իր, է ևս
կրանրկնաց, և կրանորակերպից
ումանց, նաև երկատեսակաց:

Արպէս՝ գրիմ, գրեցիր: լուա-
նիմ, լուացիր: հեղանիմ, հեղեր:
հանգչիմ, հանգիր: զարթնում,
զարթիր: զօրանամ, զօրացիր, և

Ի սկ որք արտաբոյ նոյնականացն
 այլմնապէս եղերին, կողմնակոնք
 կոչին. ուն թէ խոտորելով 'ի նո
 ցանէ՝ իւրաքանչիւրն 'ի կողմն իւր
 ելանէ այլազան ձևով. յորս նը
 մանք իրերաց հաղիւ գտանին.
 Որքո՞ւ՝ ածեմ, ած, բերեմ, բեր,
 գտանեմ, գիտ. ելանեմ, ել.
 մտանեմ, մոլտ. հեղում, հեղ
 թողում, թող. զենում, զեն.
 ընում, լն'ց. և այլք այսպիսիք
 թէ ներգործականք թէ Ըմիջա
 կանք.

Վոյնականքն և կողմնականքն ճա
 նաչին ևս 'ի կատարելումն սահմա
 նականին. զի շատքն 'ի կողմնա
 կանաց՝ 'ի կատարելումն սահմա
 նականին առանց ցոյի ձևանան.
 Ուն՝ Ըծեմ ը ածի, ածեր, էած.
 Ըերեմ ը բերի, բերեր, բբեր.
 Գտանեմ ը գտի, գտեր, եգիտ.
 Գանեմ ը եգի, եգեր, եգ.
 Լըն յոյժ սականէք են որք ցոյիւ

լինին: Ու, Ռանամ թացի, բացեր, եբաց: Նուամ լցի, լցեր, էլից. և այլք սակաւք:

Ռայց՝ կրաւորականքն և կրաւորակերպքն թէ և ոչ ունիցին ըզցոյ ՚ի կատարելումն, մի՛ կոչեսցին կողմնականք. զի հրամայականք նոցին ՚ինոյնականացն են՝ յարմար ներկային իւրեանց: Բայ ՚ի միոյս՝ նատիմ, նիստ: Ասացի յարմար ներկային իւրնց, զի թէպէտ և բայս դնեմ, լինի՛ իւր, իբր զնոյնական, բայց ոչէ յարմար ներկային իւրում: զի նոյնական ներկայն՝ էմ, պարտի ունիլ զհրամայականն էա, և ոչ իւր: Վսորոյ ասի և այս կողմնական:

Սա և մեծ մասն կողմնականաց՝ ՚ինոյն կտրելումն սահմանականին՝ ՚ի յերրորդում գիմի եզականին՝ նախադրեն ինքեանց զտառն՝ է, կամ, է: Ու, Ածեմ լածի, ածեր, էած: Թո ղում թողի, թողեր, էթող, և այլ:

Լ՛՛՛ յոյժ սակա՛ւք են որք առնց
 սոցին լինին : ու՛յ՛ Տամբերեմ |
 Տամբերի, Տամբերեր, Տամբեր :
 Տամբառնամ || Տամբարձի, Տամ
 բարձեր, Տամբարձ : և այլք սկ՛ւք :
 Որոց և հրամայականն՝ նոյն երդ
 դէմն է :

Լ՛՛՛ արդ՛ ըստ զանազանուէ կա
 տարելոյ սահմանականին, և ներ
 կայի հրամայականին՝ զանազան
 բայք գտանին զանազան ձևս ու
 նօղք : զորոց աստէն սակա՛ւուք
 նշանակեացուք :

Ընայ Պատկանոցս Ընանին Կերպին :

Կոյնայն Կերպործայնս :

Ըյրեմ	այրեցի	այրեա՛
Ըուժեմ	բուժեցի	բուժեա՛
Գովեմ	գովեցի	գովեա՛
Գասեմ	գասեցի	գասեա՛
Լղժեմ	եղժեցի	եղժեա՛

Օրկեմ	զրկեցի	զրկեա՛
Բնտրեմ	ընտրեցի	ընտրեա՛
Թո՛ւնեմ	թո՛ւնեցի	թո՛ւնեա՛
Ժտեմ	ժտեցի	ժտեա՛

Եւ այլք յոյժ բիւլք սոյնս
 Էմ, էյի, էա եզերեալք:

Ի սոյն յե Վոյնախտ Վերսիլայանս:

Գիմեմ	գիմեցի	գիմեա՛
Գոչեմ	գոչեցի	գոչեա՛
Ննջեմ	ննջեցի	ննջեա՛
Հսկեմ	հսկեցի	հսկեա՛
Ճեմեմ	ճեմեցի	ճեմեա՛
Յամեմ	յամեցի	Ե այլք:

Վոյնախտ Վերսիլայանս:

Որոց լինի ներկայն, էմ. կտրըն, ի.
 Ե հրամայականքն զանազանք:

Ու, լ՛ծեմ, ածի, ա՛ծ: Բերեմ
 բերի, բեր: Հանեմ, հանի, հա՛ն:
 Լ՛րկանեմ, արկի, ա՛րկ: Հարկա
 նեմ, հարի, հա՛ր: Վտանեմ, գը
 տի, գիտ: Հատանեմ, հատի, հա՛տ:

Մ ու ծ ա ն ե մ , մ ու ծ ի , մ ո՛յ ծ : Լ ու
ծ ա ն ե մ , լ ու ծ ի , լ ո՛յ ծ : Յ ու ը ց ա ն ե մ
ց ու ը ի , ց ո՛յ ը : Լ ու ը ց ա ն ե մ , լ ու ը ի ,
լ ո՛յ ը : և այլ ք ս ոյ ն պ ի ս ի ք :

Պ ա ս յ ն չ ե Կ ո շ ՚ հ ա չ ա ն Ը ն գ մ Ղ ա չ ա ն ք :
Լ յ լ ա ն ե մ , ե լ ի , ե լ շ : Մ տ ա ն ե մ ,
մ տ ի , մ ո՛ւ տ : Լ ն ջ ա ն ե մ , ի ջ ի , է ջ :
Լ ն ց ա ն ե մ , ա ն ց ի , ա ն ց : և այլ :

Լ յ ը ի ս ր է ս ա չ ե Կ ո շ ՚ հ ա չ ա ն Ը ն գ մ Ղ ա չ ա ն ք :
Լ ս ե մ , լ ո՛ւ ա յ , լ ո՛ւ ր : Ճ ա ն ա ջ ե մ ,
ծ ա ն ե ա յ , ծ ա ն ի ր :

Պ ա ս յ ն ո ճ Ը ն գ մ Ղ ա չ ա ն ք :

Յ ա ու ն ե մ , յ ա ը ե ա յ , ա ը ի՛ : Մ ե
ղ ա ն ջ ե մ , մ ե ղ ա յ , մ ե ղ ի ր :

Լ ծ ա ն ց ա չ ա ն Ը ն գ ու ը ծ ա չ ա ն ք :

Պ ա ը ղ ու ը ց ա ն ե մ , ձ ու ը ի , դ ա ը ձ ո՛ :

Յ ա ը ու ը ց ա ն ե մ , ը ու ը ի , յ ա ը ո՛ :

Ս ա ն ու ը ց ա ն ե մ , ն ու ը ի , ծ ա ն ո՛ :

Կ ե ց ու ը ց ա ն ե մ , ց ու ը ի , կ ե ց ո՛ :

Լ պ ը ե ց ու ը ց ա ն ե մ , ց ու ը ի , ը ե ց ո՛ :
և այլ ք Բ ա ղ ու մ ք :

Բայր Պարիսեօք Լճի՛ր Կերպին :

Նոյնական Ներգործական :

Լո՛ւանամ , լո՛ւացի , լո՛ւն :

Նոյնական Բնորոշական :

Պնամ , գնացի , գնա՛ն : Սնամ ,
մնացի , մնա՛ն : Լողամ , լողացի , զա՛ն :

Լայողես , խնդամ , խայտամ , անսամ
ջանամ , խաղամ , հաղամ : Լայլք
սոյնա՛յ ամ , այի , ա եզերեալք :

Կողմնական Ներգործական :

Բանամ , բացի , բաց : Թանամ ,
թացի , թաց : Բառնամ , բարձի ,
բարձ : Լճառնամ , ամբարձի ,
ամբարձ : Համբառնամ , համբար
ձի , համբարձ :

Կողմնական Բնորոշական :

Պամ , եկի , եկ : Կամ , կացի ,
կաց : Կեամ , կեցի , կեաց :

Կեսայ՝ նոյնին երևի և ոչ է . զի չէ
յարմար ներկային իւրում :

Լ րհարեալի Լ, երգործականք :

Գ ողանամ, գողացայ, գողացիր :

Ս տանամ, ստացայ, ստացիր :

Ի մանամ, իմացայ, իմացիր :

Ս ուանամ, մոռացայ, մոռացիր :

Ի մաչի, մոռացի, լինին և ս իմ, մոռաց

Լ րհարեալի Լ, երգականք :

Լ անամ, էացայ, էացիր :

Գ ոյանամ, գոյացայ, գոյացիր :

Օ արդանամ, ժրանամ, զօրանամ

սլանամ, վերանամ, ուրախանամ :

և այլք յոյժ բազումք այսպէս

անամ, աչայ, աչիք եզերեալք :

Վ ակ այսպիսիք, Ս երձենամ,

մօտենամ, արբենամ, գերբենամ,

թերբենամ, յարբենամ, խնամենամ

թշնամենամ : և այլք սակաճք

սոյնպէ եզերեալք :

Վ ակ այսպիսիք, Յ ուսամ, յու

սացայ, յուսացիր, կամ յուսա :

Յ անկամ, ցանկացայ, ցանկացիր,

կամ ցանկա՛: Յնծամ, զնծացայ,
ցնծացիր, կամ ցնծա՛: Տարփամ,
տենչամ, դողամ, փութամ. և
այլք սոյնպիսիք:

Լքիստեսայ և Կողմնէն Բնդիւականս:
Պառնամ, դարձայ, դարձ. կամ
դարձի՛ր: Լքթամ, չոքայ, Էրթ:
Տրամայականս՝ Գայ, է՛ կողմնէնս.
Իսկ՝ Գայի՛ր՝ է՛ նոյնականս:

Բայք Պատկանօջք Լքրորք Կերպին.
Նոյնական Ներգործական:

Բնկենում, ընկեցի, ընկեա՛:
Սորա երրորդ դէմն կատարելոյն՝
լինի ընկեց, աննման այլոցն ամե-
նեցունս: Լէ՛ զայս միայն ունե-
լով աննմանութի այլոց, ոչ պատ-
կանի համարիլ կողմնական: զի
թէ և լինիցի՝ ընկեազ՝ ոչ լինի
խորթաձայն: Եւ Եւ ը սովորուե-
նախնեացն՝ դնի, ընկեց:

Աղմակիան Վերգործականս :

Ընունում առի առ : Վերծում
դերծի դերծ : Ընում լցի լնց :

Վերում գելի գել : Յերում
ցելի ցել : Օ ենում զենի զեն :

Օ եղում զեղի զեղ : Լորգե
լում արգելի արգել : Յանե
լում յանելի յանել : Ե այլ :

Երկարեսայ Վերգործականս :

Օ գենում, զգեցայ, զգեցիր :

Ընթեռնում, թերցայ, թերցիր :

Երկարեսայ և Աղմակիան Վերգործիս :

Ալանում, կալայ, կալ :

Ընկանում, ընկալայ, ընկալ :

Երկարեսայ Ընդդիւսանս :

Երգնում երգունայ երգունի :

Սեռնում ջեռայ ջեռի :

Ունում ուռայ ուռի :

Տեծնում Տեծայ Տեծի :

Յենում յեցայ յեցիր :

Ե այլք սակաւք, որոց կտրին

լինի այ :

Վահ աշտպիսիս :

Օ արթնում զարթեայ զարթիր :

Յ ասնում ցասեայ ցասիր :

Պ ահնում պակեայ պակիր :

Ք աղցնում քաղցեայ քաղցիր :

Փ ախնում փախեայ փախիր :

Ո ստնում ոստեայ ոստիր :

և այլ, որոց կտրն լինի՝ էայ :

Բայ Պափանօշ Զրդ կերպին :

կրանորական Լքից կերպից :

Լ յրիմ այրեցայ այրեաց, կամ

այրեցիր : Բ ուժիմ բուժեցայ

բուժեաց, կամ բուժեցիր : Վ ո

վիմ գովեցայ գովեաց, կամ գ ո

վեցիր : և այլն :

Լճիմ ածայ ածիր : Բ երիմ բե

րայ բերիր : Լ րկանիմ արկայ

արկիր : և այլն :

Լ սիմ լուեայ եղէ լուեալ լեր :

Ղ անաչիմ ծանուցեալ եղէ

ծանուցեալ լեր : 94

Վարձուցանիմ, ձուցայ, ձուցիր:

Յարուցանիմ, ըուցայ, ըուցիր:

Օանուցանիմ, նուցայ, նուցիր:

Լեցուցանիմ, ցուցայ, ցուցիր:

Լպրեցուցանիմ, ցուցայ, ցուցիր:

և այլք:

Բանիմ բացայ բացիր: Թանիմ

թացայ թացիր: Բառնիմ բժշայ

բարձիր: Լմբառնիմ ամբարձայ

ամբարձիր: և այլն:

Վողանիմ գողացեալ եղէ գո

ղացեալ լեր: Ստանիմ ստացեալ

եղէ ստացլ լեր: և այլն:

Լռնանիմ առայ առիր: Վեր

ծանիմ գերծայ գերծիր: Լնա

նիմ լցայ լցիր: Վելանիմ գե

լայ գելիր: Յելանիմ ցելայ ցե

լիր: Օենանիմ զենայ զենիր:

և այլն:

Օգենանիմ զգեցեալ եղէ ըզ

գեցեալ լեր: Ընթեռնանիմ ըն

թերցեալ եղէ ընթերցեալ լեր:

Օ անաչան կրանորայիբոյ Քեդէլ
խանս եւ հասարայիս :

Ի Քեդէլայանս եղերեցեալս , իմ ,
եցայ , եաց :

Տրտմիմ տրտմեցայ տրտմեաց :

Բերկրիմ բերկրցայ բերկրեաց :

Յագիմ յագեցայ յագեաց :

Յանիմ ցանեցայ ցանեաց :

Ժպտիմ ժպտեցայ ժպտեաց :

Բնակիմ բնակեցայ բնակեաց :

Ի սոյն յն հասարայիս :

Խորհիմ խորհեցայ խորհեաց :

Խօսիմ խօսեցայ խօսեաց :

Նայիմ նայեցայ նայեաց :

Տայիմ տայեցայ տայեաց :

Փարիմ փարեցայ փարեաց :

Կամիմ կամեցայ կամեաց :

Շահիմ շահեցայ շահեաց :

Տամարիմ րեցայ մարեաց :

Գանանիմ նեցայ ճանեաց :

Լայլբ սոյնպիսիք : Որք թեպէտ

ունին զզօրութի հմրակի, սակայն
'ի տեղի կրահորականի հաղիւ թէ
'ի գործածին: այլ դնին յաճախ
ներգործական նշանակութի:

2 Արդմբայանք է զբիւար, տնիմ, այ, իր:

Անկանիմ անկայ անկիր:

Սեռանիմ մեռայ մեռիր:

Բուսանիմ բուսայ բուսիր:

Սընանիմ սընայ սընիր:

Ջեռանիմ ջեռայ ջեռիր:

Ի սոյն յի հասարակս:

Ճանանիմ ծնայ ծնիր:

Սկսանիմ սկսայ սկսիր:

Ուսանիմ ուսայ ուսիր:

Վարկանիմ վարկայ վարկիր:

Լ. սո Գիգին և Արդմբայան հմրակս:

Տանիմ տարայ տար: Ունիմ, կա

այ, կալ, և կալեալ լեր: Անդու

նիմ ընկալայ ընկալ և ընկալեալ

լեր:

3 (Նշագրումներ, ջիմ, եայ, իր :

Մատչիմ	մատեայ	մատիր :
Փախչիմ	փախեայ	փախիր :
Թաքչիմ	թաքեայ	թաքիր :
Տանգչիմ	Տանգեայ	Տանգիր :
Թռչիմ	Թռեայ	Թռիր :
Երկնչիմ	երկեայ	երկիր :
Կորնչիմ	կորեայ	և այլ :

Կրանորայերայ և Կռնննն (Նշագրում :

Նստիմ, նստայ, նխստ :

Եւ աստ գիտելի է, զի ՚ի կողմնս
կանաց՝ ոմանք ՚ի կատարելումն
սահմանկնին՝ փոխեն զձե ձայնին
և այլապէս ձեանորին : ոմանք
յոյժ աննմանապէս, և ոմանք
սակաւ ինչ : Եւ են այսոքիկ,
Տամ, Ետու : Վամ, Եկի :
Երթամ, չոքայ : Ընեմ, արարի :
Յառնեմ, յարեայ : Լսեմ, լուայ :
Լմպեմ, արբի : Վնեմ, Եդի :
Ուտեմ, կերի : Ղանաջեմ, ծունէյ :

Մեղանչեմ, մեղայ, Սունիմ, կա
լայ, Բնդուունիմ, ընկալայ:

Բայց այսոցիկ լսեմ, ըմպեմ,
ճանաչեմ, մեղանչեմ, ունիմ,
ընդուունիմ, կարեն և ըստ ձևոյ
ձայնին ձևանալ կատարեալքն:

Սրգոն, լսեմ, լսեցի: ըմպեմ, ըմ
պեցի: ճանաչեմ, ճանաչեցի: մե
ղանչեմ, մեղանչեցի: ունիմ, ու
նեցայ, ընդուունիմ, ընդուունեցի,

կամ ընդուունեցայ: Ըստ և կա
տարեւոցս այսոցիկ, արբի, ծանեյ,
կալայ, ընկալայ, ձևանան ներ
կայք այսպէս, արբնում, ծանիմ,

կալնում, ընկալնում: Իսկ լուսայ,
մեղայ, ըստ ձևոյ ձայնին ոչ ունե
լով ներկայս, մնան պակասելք:

Եւ զայն որ ըն ձևոյ ձայնին,
և զայն որ ըստ նախնեացն:
Ըստ յեւոյ Չայնին այսպէս:
Լսեմ լսեցի լսեա: Ըմպեմ ըմ
պեցի ըմպեա: Ճանաչեմ ճանա
չեցի ճանաչեա: Մեղանչեմ

մեղանչեցի մեղանչեա՛: Օտանիմ
ծանեայ ծանիր: Ունիմ ունե
գայ ունեցիր: Բնդունիմ ըն
դունեցի, կամ ընդունեցայ,
ընդունեա՛: Կալնում կալայ կալ
Բնկալնում ընկալայ ընկալ:

Եւ ըստ Եւախնեացն այսպէս:

Լսեմ լուայ լուր: Բմպեմ ար
բի արբ: Շանաչեմ ծանեյ ծա
նիր: Սեղանչեմ մեղայ մեղիր:
Ունիմ կալայ կալ: Բնդունիմ
ընկալայ ընկալ: Սեշիր, ոչ գոյ
Թեպէտ ըստ նախնեացն, այլ ըստ
կատարելոյն այնպէս ձևանայ:

Յառաֆս Լախան Լայից:

Պրոպ 16

Չորք այսոքիկ ՚ի բայից,
եմ, գամ, շինիմ, եղանիմ,
կոչին հական բայք: Օ ի զգոլն
կամ զլինիլն հուե միայն ցուցա
նեն, և իրակութի ինչ ոչ ունին:

Ի սկ միւսքն կոչին իրակականք .
 վս զի իրակութեանն են նշանա
 կիչք . այսինքն գործողուէ , կամ
 կրողու թեան . Լը ղ ղիցուք ասա
 զխոնարհմունս էական
 բայից :

Ա այս՝ Լ յմ , այսն և այսան խոնարհի :
 Սահմանականի Ներկայ :

Լ մ ես է : Լ մք էք են .
 Լ նցեալ Լ նկարար

Լ ի էիւ էր . Լ աք էիք էին .
 Սորադասականի Լ պատանի

Իցեմ իցես իցէ . Իցեմք իցէք
 իցեն :

Ա այս՝ Պ ում , այսպէս և այսան խոն" :
 Պ ում գ ոս գ ոյ : Պ ումք գ ոք գ ոն :
 Լ նցեալ Լ նկարար

Պ նի գ նիւ գ նր : Պ նաք
 գ նիք գ նին :

Լայն՝ Լ ինիմ, այսպէս իսնարհն ։

Սահանականի Լերիայ ։

Լ ինիմ լինիս լինի

Լ ինիմք լինիք լինին

Լնցեալ Լնչաբար

Լ ինէի լինէիր լինէր

Լ ինէաք լինէիք լինէին

Լնցեալ Յարակաբար

Լ եալեմ լեալես լեալէ

Լ եալեմք լեալէք լեալեն

Լնցեալ Վերակաբար

Լ եալէի լեալէիր լեալէր

Լ եալէաք լեալէիք լեալէին

Լպտանի

Լ իցիմ լիցիս լիցի

Լ իցումք լիցիք լիցին

Սորբագասականի Լպտանի ։

Լ ինիցիմ լինիցիս լինիցի

Լ ինիցիմք լինիցիք լինիցին

Տրամայականի Որպիտեան առ Լորի
բորր Գեֆն Ներչայ:

Լ Եր, մի' լենիր: Լ Երուք, մի' լենիք

Լ Կառանի, Լ Իջիր, կամ լեցիս:

մի' լեցիս, կամ մի' լենիցիս: Լ Իջիք,
մի' լենիջիք, կամ մի' լենիցիք:

Լ - Լորրորր Գեֆն:

Լ Եցի' մի' լեցի, կամ մի' լենիցի:

Լ Եցին' մի' լեցին, կամ մի' լենիցին:

Լ - Լառքին Գեֆն:

Լ Եցուք: մի' լեցուք, կամ մի' լե
նիցիմք:

Բայս' Լառանիմ, այսպէս իոնարհի:

Սահանականի Ներչայ:

Լառանիմ Եղանիս Եղանի

Լառանիմք Եղանիք Եղանին

Լ՛նչեալ Լ՛նչադար

Եղանէի եղանէիր եղանէր
Եղանէաք եղանէիք եղանէին

Լ՛նչեալ Լ՛արարեալ

Եղէ եղեր եղև
Եղաք եղէք եղեն

Լ՛նչեալ Յարախարար

Եղեալ եմ եղել ես եղել է
Եղեալ եմք եղել էք եղել են

Լ՛նչեալ Վերախարար

Եղեալ էի եղել էիր եղել էր
Եղել էաք եղել էիք եղել էին

Լ՛ղատնի

Եղէց եղիցիս եղիցի
Եղիցուք եղիցիք եղիցին

Սորաքառանիսնի Լ՛ղատնի :

Եղանիցիմ եղանիցիս եղանիցի
Եղանիցիմք անիցիք անիցին

Տրամայտիտի Որդիութեան աւարտ
բոլոր Պատիւներէն :

Եղեր, մի՛ եղանիր : Եղերուք,
մի՛ եղանիք :

Լուսանի, Եղելիր, կամ՝ եղիցիս :
մի՛ եղիցիս, կամ՝ մի՛ եղանիցիս :

Եղելիք, մի՛ եղելիք, կամ՝ մի՛ եղանի
լիք : մի՛ եղելիք, կամ՝ մի՛ եղանիցիք :

Լուսանի Պատիւներ :

Եղիցի՛ . մի՛ եղիցի, կամ՝ մի՛ եղանիցի :
Եղիցին . մի՛ եղիցին . կամ՝
մի՛ եղանիցին :

Լուսանի Պատիւներ :

Եղիցուք . մի՛ եղիցուք, կամ՝ մի՛
եղիցիմք, կամ՝ մի՛ եղանիցուք,
կամ՝ մի՛ եղանիցիմք :

Եւ ծանիր, զի Տրամայկնս այս՝
եւիր, թէպէտ ոչ գոյ՛ ի նախնեաց,
բայց ըստ ձեռոյ ձայնին եղաք
այնպէ՛, զի մի՛ այնու միայն և նա՛
պակաս գտանիցի :

Եւ ծանիր, զի ՚ի խոնարհմուն
 էական բայիցս՝ ստորագասկնի
 որակուէ ապառնին միայն եդաւ,
 իսկ ըղձական բնաւ ոչ եդաւ:
Օ ի ապառնին ստորագասկնին՝
 է և ապառնի ըղձականին որպէս և
 ուսաք: Իսկ զայլ ամանական սո
 ցին դիւրին է հանել ՚ի սահմա
 նականէն. որպէս հանեալ եղեն
 միւս բայիցն ՚ի խոնարհմունս
 նոցին:

Օ անիր և զայս, զի բայս եմ,
 ունի հրամայական մի ՚ի սբ աւե
 տարանին, եր. ոպ՝ ողջ եր Թգր
 հրէից. այսինքն ըէր: Արոյ յոգ
 նականն ձեանայ՝ երուք: Աւնի
 և ապառնի մի սահմանի երդ դի
 մին՝ յերգս սբյն ներսէսի, եպէ:
 Աջ իմ կամաւ, այլ բոյդ եսգէ:
 Այ և գոմին ՚ի կիրարկանի միայն
 երրդ դէմն՝ գոյե: Արոյ Թէ կա
 միցիմք ձեացուցանել և զայլ
 միւս դէման, կարելի է ասել,

եցից, եսցես, եսցէ. Ասցուք,
 եսցէք, եսցեն: Վուցեմ, գու-
 ցես, գուցէ Վուցեմք, գուցէք,
 գուցեն: Որպէս և եալն Նին,
 եալեմ, եալես, եալէ: Բայց
 այսոքիկ ոչ են Տարկանորք. զե-
 բայքս՝ եմ, գում, գուով պակասա-
 ճորք, ՚ի միւս երկուցն լցուցա-
 ՚ին. որպէս և նոքա ՚ի միմեանց:
 Լսացի, ոպ և նոքա ՚ի միմեանց,
 զեթէպէտ լինիմն՝ ՚ի կատրլումն
 միայն պակասի, և եղանիմն ոչ է
 պակասաճոր. բայց երկոցունցն
 ևս ամ խոնարհմունքն ոչ սովո-
 րապէս ՚ի կիր արկանին. այլ՝ որք
 սովորականքն են: Որպ և տեղի
 ասելոյ՝ եղանիմ, եղանէի. լեալ
 եմ, լեալ էի, սովորական է, լինիմ,
 լինէի. եղեալ եմ, եղեալ էի.

Լսա այսց և զայլսն իմա՛:

Վաւ, գոմ, գոմ, ՚ի բանս նախնեց
 չեն առեալ ՚ի գործ:

Անդէմ բայ կոչին այնք, որք
 զերրորդ դէմն միայն ու
 նին՝ եզական թո՛ւով. և այն և ս
 ո՛չ օգտէ՛ ՚ի տեղի դիմի: Որքոն,
 պարտէ, պատշաճէ, ճահէ, բմ
 բոնէ, հարկէ, արժնէ, վայելու չէ
 և այլք: Լսացի՛ և այն և ս ոչ օգ
 տէ՛ ՚ի տեղի դիմի. զի մինչ ասէ ոք,
 պարտէ նստիլ աստ, դէմ ինչ ո՛չ
 որոշի թէ ո՛ւմ արդեօք պարտէ
 նստիլ: Իսկ յորժմ ասէ, պարտէ
 ինձ նստիլ աստ, որոշի իրակուին
 և լինի առաջին դէմ: Եւ այսպ
 իվթ երից դիմացն և ս՝ նոյն երդ
 դիմա՛ն վարի: Ոպ ասել՝ պարտէ
 ինձ գնալ. պարտէ քեզ մնալ.
 պարտէ նմա գալ. և այլ:

Եւ իոնարհմանս Լեւրեմ Բայից

չինին այսպէս:

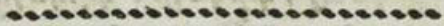
Սահմանային, Պարտէ: Պարտէր:
Պարտ եղև: Պարտ լեալէ:
Պարտ լեալէր: Պարտ լիցի:

Տրամայական, Պարտ լիցի. պարտ
մի լիցի, կամ մի լենիցի:

Լ՛հա՛ այսքան է խոնարհումն ան
դէմ բային և ոչ այլ. վ՛ս զի միայն
եզական է և երրորդ դէմ:

Իսկ զստորագասակունն և զըղձա
կանն դիւրին է հանել ՚ի սահմա
նականէն ուն զայլոցն:

Լ՛ներևոյի, Պարտ լինիլ, պարտ լի
նելոյ, պարտ լինելով:

Ղառեալ ըլ բային՝ որչափ էր ճրտայ՝
դիւրասանելի: այժմ է՝ ըլ չընի՝
ընդոսանելու լիանն՝ ըսչոսանելի:

Որ գտի յինքեան՝ ըլ նըմանու լիանն՝
անձան և բայի: զի է՝ գործանուան
որ մլտ ՚ի բայէն՝ ստաւադայի:

Յազատ Լեհոսնէ Լուսնէս :

Պրահ 17

Նդուներու թիւ է երրորդ
մասն բանի՝ ծնել ի բայէ .
որ զէութիւն և զիրակու
թիւն իմիասին նշանակէ Լճ է
զէրք նորին՝ են հինգ , օշ , եչ ,
եալ , լի , ւոյ : Ո՞րգուն՝ փրկող , փրո
կիչ , փրկեալ , փրկելի , փրկելոյ ,
Լճագի , զէութիւն և զիրակու թիւ
իմիասին նշանակէ : Ս ի անունն՝
էութ է նշանակող , և բայն՝ իրա
կութ , ունի ցուցաւ յերեսն 18 և 48
Ի սկ ընդուներու թիւն է նշանակող
էութ և իրակութ : զի ձայնս այս
տրիշ , նշանակէ զանձն փրկողին .

որ է էութիւն . այսինքն փրկողն
 Նշանակէ՛ և զիրակութի նորին ,
 որ է փրկելն : Ա՛յ յասացելոցս
 Տետե ի թէ՛ ընդունելութիւն ունի
 զնմանութի անունն և զնմանութի
 բայի : Օ՛ ի ըստ այնմ որ նշանաւ
 կէ զէութիւն , է՛ իբրև անուն .
 և ըստ այնմ որ նշանակէ զիրակու
 թիւնն , է՛ իբրև բայ :

Ա՛յ կոչի ընդունելութիւն ,
 զի անուն մակադրական ընդ
 լով յիրակութն , այնու անհամբն
 անունանակոչի : Օ՛ որ օրինակ ,
 այն որ փրկէ՛ փրկող անուննի .
 և այն որ փրկի՛ փրկեալ յորջորջի :

Ա՛յ որով Տետե ընդունելութիւն
 ունի զնմանութի անունն և ըզ
 նմանութի բայի որպէ՛ս ցուցան ,
 Տետեմունք նորին՝ են ՚ի Տետե
 մանց նոցին . այսինքն անունն և
 բայի : և են Տինգ : Ա՛եռ , թիւն ,
 Տեսակ , Ա՛մանակ , և Տողով :

Ա՛եռք ընդունելութե՛ են չորք

ըստ բային: Վերգործին, Արաւո
 րական, Մեդիջական, Տարակ
 Վերգործինն լինի, ոչ, իչ, եւ, եւր:
 Տիգոն՝ փրկող, փրկիչ, փրկեալ,
 փրկելոց: Արաւորականն լինի,
 եյեալ, լի, իւր: Որզան, փրկեցել,
 փրկելի, փրկելոց: Մեդիջականն
 լինի, ոչ, եւ, լւ: Տիգան գնացող,
 գնացլ, գնալոց: Եւսկ վերջս՝ իչ,
 հազիւ հանդիպի Ըմիջականաց:
 Որ Թէպէտ ասի՝ բնակիչ, բայց
 ոչ ասի, գնացիչ, ննջիչ, և այլ:
 Տարակն լինի, եւ, լւ: Որկէն՝
 բացել, բանալոց: Ղենել, Ղենլոց:
 և այլք: Որք ունին զնշանակուի
 ներգործականի և կրաւորականի,
 Վերգործական՝ որդոն, պետրոս բա
 ցեալ զդուռն՝ զոր ինքն բանա
 լոց էր, և Ղենեալ զգառն՝ զոր
 ինքն Ղենլոց էր, եփեաց զնա և
 եդ առաջի եղբարցն:

Աւ իբաւորական՝ հիգոն, դուռն
 եղև բացեալ ՚ի պետրոսէն, որ ՚ի

նման է բանալոց էր • այսպէս և
միւսն • Ապց և կրաւորականք
այսոքիկ՝ եյաւ, իւր, ՚ի շարադրու
թիս նախնեաց՝ սովորապէս ըստ
կերպի ներգործականացն դնին.
Արմ ասել, թաղեալքն ՚ի միզս՝
թաղելոց են ՚ի դժոխս: Ղտեղի
ասելոյ, թաղեցեալքն, թաղիլոց.
Եւ այս՝ վասն Թեթև և համեղ
բերելոյ զձայնն:

Թ. իւք ըուներուէ՝ են երկու .
ոմ անունանն և բային: Եւ զական՝
փրկող, փրկիչ, փրկեալ, փրկելի.
Յոգնական՝ փրկողք, փրկիչք,
փրկեալք, փրկելիք:

Տեսակն է նմանապէս երկու .
նախատիպ և ածանցեալ
Ապց ընդունելուին կրկին կեր
պիւն ածանցի. ը անուն և ը բայի
Բար անուն, որպէս յիշող, յիշո
ղութիւն, յիշողական: Արկնա
ծանցական, յիշողականութիւն
Եւ ըստ բայի, ոմ յիշող, յիշեցու

ցանօղ . յիշեչ , յիշեցուցիչ . յիշ
եալ , յիշեցուցլ . և այլ .

Լ՝ մանակք ընդունելու թէ՛ են
երեք բուն ամանակքն . այսինքն
ներկայն , անցեալն , և ապառնին .
Վերկայք են՝ օշն , և իչն . Լ՝ նցլք
են՝ եալն , և եյեալն . Իսկ՝ լին , և
լոցն , են ապառնիք :

Տողովք ընդունելու թէ՛ լինին
ըստ անունն . ( ) ղն՝ հողովի ,
Փրկօղ , փրկողի , փրկողիւն .
Փրկօղք , փրկողաց , փրկողօք .
Իչն՝ հողովի , ոնչ ազգ . ազգի ազ
գաւն . Լալն՝ հողովի որնչ գործ
գործոյ գործով . Լ ին՝ ոնչ բարի
բարւոյ , և այլն . Իսկ լոցն՝ հազիւ
անունանայ . վսյ և ոչ հողովի ,
եթէ ոչ ՚ի յոյժ հարկաւորու թէ .
Վաւ իչն , ոչ ըստ ամ նախատիպ
բայից հողովի յարմարապէս .

Լ . յս վերջս՝ իչ , սակաւուց նա
խատրպից յարմարի . իսկ ածան
ցեւոց՝ գրեթէ ամցան պատկանի .

Ույ յարուցիչ, լցուցիչ, կեցուցիչ, ապրեցուցիչ, և այլ:

Եւ ծանիր աստ, զի ընդունել լուծիս՝ կանգնող, եթէ նշանա կէ զկանգնեալ ոք ըստ ինքեան, է ընդմիջական: Եւ սկ եթէ նշանա կէ զկանգնելն ուրուք զայլ ոք, է ներգրծկան: Եւ յսպիսիք են, լացող, ողբացող, սրգացող, և այլ:

Որոց շատ կիրառու իքն ընդմիջականապէս լինին:

Յազագս Բնիման Բնդունելու Բեցի
'ի Բայի: Պրահ 19

Երկայ ընդունելու Բեցն ու մանք՝ ի ներկայական բայից ծնանին: Սրգոն, փրկեմ, փրկող, փրկիչ: Սրբեմ, սրբող, սրբիչ: Սարժեմ, վարժող, վարժիչ: Բնդունիմ, ընդունող, լնունիչ: Եւ ոմանք՝ ի կատրլոյն ծնանին: Սրգոն՝ բարձի, բարձող, բարձիչ: Բացի, բացող, բացիչ: Եւ ունացի,

լուսացող, լուսացիչ, և այլ: Իսկ ռ
 մանց՝ մի և նոյն է ծնանիլն՝ ի ներ
 կայէն կամ՝ ի կատարելոյն: Ու
 ածեմ, ածի՝ ածօղ, ածիչ: Բերեմ
 բերի՝ բերող, բերիչ: Օ ենում,
 զենի՝ զենօղ, զենիչ: Լ. բգելում
 արգելի՝ արգելօղ, արգելիչ:
 Լ. լ՝ ի բայից ոմանց՝ օղն կրկին
 ծնանի. մինն ի ներկայէն, մինն
 ի կատարելոյն: Իսկ՝ ի չն, յոմանց
 երկու ծնանի, յոմանց մի, յո
 մանց ո՛չ: Ո՛րգոն, ուտեմ, ուտօղ
 ուտիչ: Կերի, կերօղ կերիչ:
 Լ. ռնեմ, առնօղ՝ արարի, արրօղ
 արարիչ: Լ. սեմ, ասօղ՝ ասացի,
 ասացօղ: Իսկ և յածանցական
 բայից՝ ծնանին երկու օղ, և մի իչ:
 Ո՛րգոն, յիշեցուցանեմ, յիշեցու
 ցանօղ՝ յիշեցուցի, յիշեցուցօղ
 յիշեցուցիչ: Լ. լ՝ այսպէ՛ ամենայն
 ածանցելոց՝ ի չն, ի կատարելոյն
 ծնանի ունիցուցաւ:

Իսկ՝ եւն, յայտէ զի՛րդրադիմէն

Ծնայ, այսինքն 'ի յարակատարէն.
 Օ 'ի մինչ բառնաս զդէմն՝ Ծնայ
 ընդունելուի. Որգոն, գրէլեմ,
 գրեալ: գրեցեալեմ, գրեցեալ.
 Նոյնս լուսն, հեղեալ, և այլն.
 | Ին և լոյն, յաներևութէն ծը
 նանին: Որգոն, գրել, գրելի, գը
 րելոց: | լուսնալ, լուսնալի,
 լուսնալոց: հեղուլ, հեղլի,
 հեղլոց. և այլ: | Վճ տես, զի՛ լին
 որ է կրաւորական, 'ի ներգործա
 կանէն ծնանի և ոչ 'ի կրաւորա
 կանէն: Ոսկ գրել, գրելի. և ոչ
 գրիլ, գրիլի: Սոյնպէս է և լոյն:
 Ի այց եթէ կրաւորասկ կամիցիմք
 գնել զլոցն, 'ի կրաւորականէն
 ծնեցուցանեմք: Որգոն, գրիլ,
 գրիլոց, լուսնիլ, լուսնիլոց: հե
 ղանիլ, հեղանիլոց: Եւ այսպի
 սիք 'ի յոյժ հարկաւոր տեղիս են
 կիրառելիք, և ոչ յամ ուրեք.
 զի խորթութի բերէ շարագրւեն:

Եւ այս լուսնալուսնան:

Յաչագա Պերանունան:

Պրաչ 20

Երանունն է Չորրորդ
մասն բանի, որ փոխա
նակ անունան դնի, և
զբացորոշեալ դէմն ցուցանէ:

Որգոն՝ էս, գու, նա, և այլ:

Լսացա՛ն, ՚ի տեղի անունան դնի,
զի ՚ի տեղի ասելոյ՝ պօղոսս գը
նացի, ասեմ, էս գնացի: և ՚ի տե
ղի ասելոյ՝ պետրոսդ գնացեր,
ասեմ, գու գնացեր: և ՚ի տեղի
ասելոյ՝ յակոբն գնաց, ասեմք,
նա՛ գնաց: Լսցա՛ն, զբացորոշեալ
դէմն ցուցանէ: զի ասելով, էս,
նշանակի առաջին դէմն: Եւ և
սելով, գու, նշանակի երկրորդ
դէմն: Եւ և ասելով, նա, նշանակի
երրորդ դէմն: այսինքն՝ յակոբն,
յովսէփն, կամ այլ:

Ոմանք ՚ի դերանունանց էակունք

են, ոմանք ունականք: Ասկան
կոչին այնք, որք զանձին զէ ու
թին ցուցանեն: և են այսոքիկ:

ես, դու, նա, սա, դա, ինքն:

Ան ունական կոչին այնք, որք
զուներցեալն նշանակեն: և են
այսոքիկ, իմ, քո, իւր, մեր, ձեր:

Ան ոմն կոչի յարաբերական,
և է այս, որ: Ան ասի յարաբե
րական, ոմն թէ յառաջբերական.

զի զնախընթաց անունն դարձչ
յառաջ բերէ և ածէ՝ ՚ի միա.

( ) ինչ, օրհնեսցէ՛ զքեզ տր՝ ՚ի սի
օնէ, որ արար զերկինս և զերկիր.

Ան զանի աստ՝ դերանունս
այս՝ որ, յառաջ բերել ածէ ՚ի միա
զնախընթաց անունն՝ տր.

Ան դերանունաւորս, նա, սա, դա,
բաց ՚ի կոչիլոյն էական, կոչին և ս
ցուցականք. զի զայն զոր նշանա
կեն, ոմն թէ մատամբ ցուցանեն.

Աստ այնմ, դա է որդի իմ
սիրելի:

Եւ Տետեմունք դերանունաց
են չորք : Թիւն , Գէմ , Տե
սակ , Տողով : զԹիւնն ՚ի Տողով
մունսն տես :

Գէմքն են երեք ըստ բային .
առաջին , երկրորդ , երրորդ :

Լուսին , Եւ : Լքրկրորդ , Գ . . .
Լքրրորդ , նա . սա . Գա . Ինչն :

Սոցին Տետեին և ունականքն .
զի , իմ , Գր , Տետեին առջին դիմին :

Բ . , յիւ , Տետեին երկրորդ դիմին :

Եւ իւր , Տետեի երրորդ դիմին :

Իսկ յարաբերականն՝ առ երեք
դէման ևս վերաբերի : Այլ ասել

ես որ խօսիմ , դու որ լսես . նա որ
ննջէ : Եւ այնպէս և էականս այս՝

Ինչն , երբ ըստ ինքեան միայնակ
վարի , զերրորդ դէմն միայն ցու

ցանէ : Իսկ յորժամ զկենի այլ
դերանունան դնիցի , որում և կցի՝

նմին Տետեի , և այնպէս առ ամ
դէման վերաբերի : Այլ ասել

ես ինքն եմ . դու ինքն ես . նա

Ինքն է . սա ինքն է . դա ինքն է .
 Լա ինքն էի որ եկի . Վա ինքն
 էիր որ եկիր . Վա ինքն էր որ եկն .
 Լճ տես , ղի սա , դա , նա , Թէպէտ
 երեքեանն ևս զերրորդ դէմն նշա
 նակեն , սակայն սա՛ նշանակէ ըզ
 մօտա՛որն առաջին դիմին : դա ,
 նշանակէ զմօտա՛որն եկող դիմին :
 Իսկ՝ նա , պարզապէս զերրորդ դէմն
 նշանակէ :

Տեսակն է երկու , նախատիպ և
 ածանցեալ . Վախատիպք են
 ասացեալքդ ամենեքեան :

Իսկ ածանցլ , իմային . քոյային .
 իւրային . մերային . ձերային .

Քոյահան . իւրական . ինքնակն .
 մերական . ձերական : Ինքնու՛ք .

եսու՛քի : Իայց ՚՞ , դնի քոյին ,

՚ի տեղի ասելոյ քոյային . ղի հա
 մեղէ քոյին քան քոյային : Ուր և

դտանի մերոյին , ՚ի տեղի ասելոյ՝
 մերային : Իսկ ՚ի հոլովմանն՝ դնի

քոյանոյ , մերայնոյ . և ոչ քոյնոյ ,

Մերոյնոյ: Ի սկ այլ դերանձանքն
այսինքն՝ դու, նա, սա, դա,
ոչ ածանցին յարմարապէս:

Ուն և տն հազին լինի ածանցլ՝
ոնք թէ ասիցես, եսական ախտն՝
որ է ետուին՝ է՛ արմտ ամ չարեց,
Լ՛ն ցուցա՛ն թէ՛ զերիս միայն
ունի ածանցմունս դերանունն:
այի, ախ, ունի: Ի սկ՝ ոյին, է՛
նոյնինքն այի ուն ցուցա՛ն:

Տողովք դերանունանց՝ են ըստ
անունան. բայց զկոչականն ոչ ու
նին ամքն. և տես ՚իներբոյ:

Տողովումն Պաերանունան, Լաս:

Լալայան: Լաս. իմ. ինև. զինև.
զիս. զինէն. յինէն. || ինձ, զիս,
առիս, ընդիս. || յիս:

Յոգնական: Ս՛եք. մեր, մեօք.
զմեօք. զմեզ. զմէնջ. ՚ի մէնջ.
|| մեզ, ցմեզ, առ մեզ, ընդ մեզ. ||
՚ի մեզ.

Տ ուղիւնն Ղա երանոճանս , Ղա ու :

Լ յախան : Ղա ու . քոյ . քե . զքե
զքեզ . զքէն . 'ի քէն . || քեզ ,
ցքեզ , առ քեզ . || 'ի քեզ . ո՛վ դու :

Յ ոգնախան : Ղա ու . ք . ձեր . ձեօք .
զձեօք . զձեզ . զձէնջ . 'ի ձէնջ .
|| ձեզ , ցձեզ , առ ձեզ . || 'ի ձեզ .
ո՛վ դու . ք :

Տ ուղիւնն Ղա երանոճանս , Ղա ա :

Լ յախան : Ղա ա || նր , նորին , կամ նո
րուն || նովա՛ն , նովին , ն յնովիմք ||
զնովա՛ն , զնովին , կամ զնովիմք ||
զնա || զնմանէ || 'ի նմանէ || նմա ,
նմին , 'ի նա , ցնա , առ նա՛ || 'ի նմա ,
'ի նմին : Յ ոգնախան , Ղա ռքա , նռքին |
նց , նոցին , կամ նոցուն , կամ նո
ցունց || նռքօք || զնռքօք || զնա , զնո
սին || զնոցանէ || 'ի նոցանէ || նոցա ,
ցնա , առ նա՛ || 'ի նոսա , 'ի նոսին ,
կամ 'ի նոսում : Ղա տայսմ Տ ուղ
վին , սա , սորա : դա , դորա , Լ ալլ :

ՏՊԵՆԻՆ ԳԵՐԱՆՈՒՆԱՆ, ԱՐ :

ԵՂԻՄԱՆ : ԱՐ . յՐՈՅ . յՐՈՎ . ՎՐՈՎ .
ՎՐ . ՎՐՈՎԷ . յՐՈՎԷ . || յՐՈՒՄ , յՐ ,
աՌյՐ . || յՐՈՒՄ . ՈՎ յՐ ԳՆԱՍԳ :

ՅՈՒՆԻՄԱՆ : ԱՐՔ . յՐՈՅ . յՐՈՎՔ .
ՎՐՈՎՔ . ՎՐՍ . ՎՐՈՅ . յՐՈՅ .
|| յՐՈՅ , յՐՍ , աՌյՐՍ . || 'Ի յՐՍ .
ՈՎ յՐՔ ԼՄՔՔՔՔ ' Ի ՄԻՍ աՌՔՔ :

ՐՍՍԱՅՍԱՄ ՏՊԵՆԻՆ Ե ՈՒՆԿՆՔՍ ,
ԻՄ , ԽՈՅ , ԽՈՎ : ՔՍ , ՔՅՅ ,
ՔՅՈՎ , ԿԱՄ ՔՈՎ : ԻՒՐ , ԻՒՐՅ ,
ԻՒՐՈՎ : ԻՄՔ , ԽՈՅ , ԽՈՎՔ :

ՔՅՔՔ , ՔՅՅՅ , ԿԱՄ ՔՅՅ . ՔՅՅՈՎՔ ,
ԿԱՄ ՔՈՎՔ : ԻՒՐՔ , ԻՒՐՅՅ , ԻՒՐՈՎՔ
Ե ԱՅԼՆ : ԻՍԿ ԿԱԿԱՆ ԳԵՐԱՆՈՒՆԱ
ԱՅՍ՝ ԻՆՆ , յՐ Ե ԵՐՐՐՐՐ ԳԷՄ ԸՍՍ

ԻՆՔԵՆ , ՏՊԵՆԻՆ ՈՍՊ ՊԵՆԻՆ , ՊԵՆԻՆ
Ո՛ՐՊՈ՛ ԻՆՔՆ , ԻՆՔԵԱՆ , ԻՆՔԵԱՄԸ :
ԻՆՔԵԱՆՔ , ԻՆՔԵԱՆՅ , ԻՆՔԵԱՄՔՔ ,
ՎԻՆՔԵԱՄՔՔ , Ե ԱՅԼՆ :

Ե՛Ն աՍՍ ԳԻՍԵՆԻՆ , ՂԵ ԵՐԵՔԻՆ

սորաւս՝ ի-րեան, Բի-անց, իրերաց,
 Են հազան դերանո՛ւնք. և կոչին
 պակասականք: Արոց զպակասու
 Թխան՝ ծանիր՝ ի ստորև ՚ի հոլով
 մանց նոցին:

Հոլովանի Դա երանո՛ւանս, Իւրեան:

Ո	Ո՛չ ունի	Իւրեանք
Ո	Իւրեան	Իւրեանց
Գ	Իւրեամբ	Իւրեամբք
Ը	ՉԻւրեամբ	չԻւրեամբք
Կ	Չունի	չԻւրեանս
Տ	չԻւրանէ	չԻւրեանց
Ս	յԻւրանէ	յԻւրեանց
Տ	Իւրեան	Իւրեանց
Տ		ցԻւրեանս
Տ		առ Իւրեանս
Ն	յԻւրեան	յԻւրեանս

Հոլովանի Լ՛նեպայան Դա երանո՛ւանցս՝
 Բի-անց, իրերաց:

Ո	Ո՛չ ունի	Ո՛չ ունի
Ս	ՍԻմեանց	Իրերաց

Գ	Միմեամբք	Իրերօք
Ը	զՄիմեամբք	զԻրերօք
Կ	զՄիմեանս	զԻրեարս
Ձ	զՄիմեանց	զԻրերաց
Ս	իՄիմեանց	յԻրերաց
Տ	Միմեանց	Իրերաց
Տ	ցՄիմեանս	ցԻրեարս
Տ	իՄիմեանս	յԻրեարս
Տ	առՄիմեանս	առԻրեարս
Տ	ըՄիմեանս	ըԻրեարս
Ն	ընՄիմեանս	իյԻրեարս
Ն	իՄիմեանս	յԻրեարս
Ն	առՄիմեանս	առԻրեարս

Եւ յերիցս այսցանէ, իւրեան, միեանց, իրերաց, առաջինն է երգ դէմ: Իսկ միւս երկու անեզականքն, ըստ յարաբերականին՝ առամ դէմս կարեն առածիլ: Ոյ ասել՝ մեք միմեանց և իրերց. դուք միմեանց և իրերաց. նոքա միմեանց և իրերաց:

Տողովմունք երկնց մասնական ան
ունանց , ո՞ն , ո՞ք , ի՞ն , և երկուց
հարցականաց , ո՞վ , ո՞ր : Եւ միոյ
ընդհանրականի՝ որ է , աննէտան :
Որոց իւրաքանչիւրն՝ ի բազում
տեղիս դերանունանաց :

Տողովմունք Մասնականիս , Ո՞ն :

Եւ զայն : Ո՞ն . ուրումն . ոմամբ .
զումամբ . զումն . զումեմնէ . յու
մեմնէ . || ումեմն , ցումն , առ ոմն . ||
յումեմն : Յոգնական . Ոմանք .
ոմանց . ոմամբք . զումամբք . զո
մանս . զումանց . յումանց . || ոմանց ,
ցումանս , յումանս , առ ոմանս . ||
յումանս , ի յումանս :

Տողովմունք Մասնականիս , Ո՞ք :

Եւ զ՞ : Ոք . ուրուք . ոմամբք . զո
մամբք . զոքք . զումեքէ . յումեքէ .
|| ումեք , առ ոքք . || յումեք :
Յոգնական . Ոմանք . ոմանց . ոմամբք .
զումամբք . և այլն :

Տողովուհն Օսանախանիս, Ի Գ. :

Եւ՛ . Ի մն . Իրիք . Ի՛նիք . զի՛նիք .
զի՛մն . զի՛մեքէ . յի՛մեքէ . ॥ Իմիք ,
առ իմն . ॥ յի՛միք : Յ՞գ՛ . Ոմանք .
ումանց . ոմամբք . և այլն .

Եւ՛ տես , զի սոքա ևս՝ ո՛ր , ի՛նչ ,
կերպի՛ն ի՛նչ պակասականք են .
զի՛ ոչ ունին յոգնականս Ը իւր
եանց յատուկ ձևոյն . այլ վարին
յոգնինա՛ն ո՛նին : զի երիցն ևս
յոգնակնն այս է , ոմանք , ոմանց :
Ո՛նին իւրին գողով , և միւսոցն
օգնելով . Նաև՝ ո՛ն , գործիակն
ևս ոչ ունելով , ո՛նին գործիա
կանա՛ն վարի օպ ցուցա՛ն .

Տողովուհն Տարցախան Ընունանս ,
Ո՛վ , Ո՛ր :

Եւ՛ . Ո՛վ . ո՛ր . ոյր . ի՛ն . զի՛ն .
զո՛վ . զո՛ր . զու՛մի՛ն . յու՛մի՛ն .
॥ ո՛ւմ , ցո՛վ , ցո՛ր , առ ո՛վ , առ ո՛ր : ॥
॥ յո՛ւմ , յո՛վ , յո՛ր , առ ո՛վ , առ ո՛ր : ॥

Յօգնա՛ : Ո՛րք, կամ ո՛վք : ղյց,
խ՛նք : զխ՛նք, զո՛յս : զո՛յց, յո՛յց :
| ղյց, ցո՛յս, առ ո՛յս : || նո՛յս :

Եւ ծանխր, զի հարցականքս,
ո՛վ, ո՛ր, շարակցին երբեմն ընդ
մասնին տին, և իմիասին հօլովին :

Ո՛րքո՛ն, Ո՛վոք, կամ ո՛րք : ղյր ու
րուք : խ՛ն խ՛նիք : զխ՛ն խ՛նիք :
զո՛վոք, կամ զո՛րք, զուամէ՛րու մե
քէ : յուամէ՛րու մեքէ : | ո՛ւմ ու մեք,
ցո՛վոք, ցո՛րք, առ ո՛վոք, առ ո՛րք : ||
յո՛ւմ ու մեք : Լ՛յս Եղախն :

Ի սկյոգնին, Ո՛րքո՛ն, Ո՛րք ոմանք,
ո՛յց ոմանց : որո՛վք ոմամբք, կամ
խ՛նք ոմամբք : զորո՛վք ոմամբք,
կամ զխ՛նք ոմամբք, զո՛յս ոմանս :
զո՛յց ոմանց : յո՛յց ոմանց : | ղյց ո
մանց, առ ո՛յս ոմանս : || նո՛յս ոմանս :

Սոցա՝ ինչքն և զինչքն՝ իմնին է .
 որովքն և զորովքն՝ որբին . զի ՚ի
 կոտորան՝ նորին դնիլ յարմարին .
 Ի սկ՝ ինչք , զինչք , անսովորք են :
 Վ, աև՝ զոյս , զոյց , և այլ , Թէպէտ
 դնին ՚ի կարգի հոլովման , սակայն
 ՚ի նախնեաց անսովորք են ՚ի կիր
 արկանիլ . որոց զտեղին ընու յա
 ղաբերականս , ոչ , ոսկ ցուցեալ է :

Հոլովումն լ՛նդհանրայան Վշանին ,
 ամենեւեան :

լ՛մենեքէն , կամ ամենեքին :

լ՛մենեցուն , կամ նեցունց :

լ՛մենեքումբ , կամ քումբք :

զլ՛մենեքումբ , կամ քումբք :

զլ՛մենեսէն , կամ զամենեսին :

զլ՛մենեցունց , կամ նեցուն :

յլ՛մենեցունց , կամ նեցուն :

լ՛մենեցուն , ամենեցունդ ,

ցամենեսեան , ցամենեսին ,

առ ամենեսէն , առ ամենեսին :

՚ի յլ՛մենեսեան , ՚ի յամենեսին :

ով Լ՝ Ֆենեքեան , ով ամենեքին ,
Լ՝ յսպէս հոլովին և Թո՛ւական
անո՛ւանքս այսոքիկ , Լ՝ րկոքեան
կամ երկոքին , Լ՝ րկոցունց , Լ՝ ր
կոքումբբ : զԼ՝ րկոսեան կամ
զերկոսին : ॥ Լ՝ րեքեան կամ երե
քին : Լ՝ րեցունց : Լ՝ րեքումբբ :
զԼ՝ րեսեան կամ զերեսին :

Սոյնպէս՝ չորեքեան . հնգեքէն .
վեցեքեան . եօթնեքեան . և այլն :
Ըստ սեռականի սոցին լինին և
անո՛ւանքս՝ քաղցր , ծանր , մանր ,
փոքր , մինչ առ հինգերորդ կերպն
պատկանին . որ յիշեցլէ յերես 34 .
Ույ քաղցր քաղցու : քաղցունք
քաղցունց : ծանր ծանու : ծա
նունք ծանունց , և այլն :

Իսկ գործիական՝ միայն փոքրն ,
փոքումբ , փոքումբբ : զի միւս
այլքն՝ ուր լինին . ույ և պահանջէ
կերպն հինգերորդ , դասք , դա
սուց , դասուք , և այլ :

Ընթարթ Դեբանունան 131

Յազատ Յօդի, Որ է Տիեզերք
Սասն Բանի:

Պրտի 28

օդն է փոքրիկ ինչ մասն
բանի, որ յօդի յայլ մա
սունս բանին և դիմաճո
րէ՛ զնոսա: Եւ են այսօքիկ,
...դ. ն: այս. այդ. այն: սոյն. Գրչն. հոյն:
Լ'սցի, (յօդի յայլ մասունս բա
նի և դիմաճորէ զնս:) զի այն է
զօրութիւն յօդին, որ առադրի
անդէմ և անորոշ հոլովական մա
սանց՝ և դիմաճորեալ որոշէ՛ ըզ
նս յայլոց: Օ որօրինակ՝ անունս
այդ, ոչ օւնելով յատկութի դիմի՛
ոչ իմացեալ լինի թէ առ ո՞ր դէմ
վերաբերի: Եւսկ յորժմ առադրի
նմա մի՛ ի յօդիցն, յայնժամ դի
մաճորի՛ և յատկանայ ըստ այլ
դիմաճոր մասանցն: Ս'գոհ՝ այրս,
այսինքն՝ ես: Լ' յրդ, այսինքն՝

դ՛ու : Ը յրն , այսինքն՝ նա՛ . որ է
պետրոսն , պօղոսն , կամ այլ :

Քանզի՛ « , նշանակէ զառաջին
դէմն . Ե , զԵկեղն . ն , զԵրրորդն՝
որպէ՛ց ցուցաւ : Իսկ այլ միւսքն՝
զԵրրորդ դէմն միայն նշանակեն .

Բայց՝ որք սէիւ կերպաւ որին ,
այսինքն՝ այս , սոյն , նշանակեն ըզ
մօտաւ որն առաջին դիմին . Որպէ՛ս
ասել , այս քար , կամ սոյն քար :
այսինքն այն՝ որ մօտ ինձ կայ :

Եւ որք դայիւ լինին , այսինքն՝
այդ , դոյն , նշանակեն զմօտաւ որն
Երկրորդ դիմին : Որպէ՛ս ասել ,
այդ քար , կամ դոյն քար . այսինքն
այն՝ որ մօտ քեզ կայ : Իսկ այն , նոյն
պարզապէ՛զ զԵրրորդ դէմն նշանակեն :

Ոպէ՛ս ասել , այն քար , կամ նոյն քար .
այսինքն այն՝ որ իբացեայ է յեր
կոցուհոցս : Ը յսպէն և դերան
ճ՛անկքս՝ սա՛ , դա՛ , նա՛ , զորոց
յերեսն 121 ասացաւ :

Եւ գիտելի է , զի առձին երեքն

որք են միատառք, ս, դ, ն, միշտ
վերջադիրք լինին բառից: Ո՛րգոն՝
այրս, այրդ, այրն:

Լ՛ն վերջին երեքն, ոոյն, դոյն, նոյն,
նախադասիլ պատկանին: Ո՛րգոն՝
սոյնօր, դոյնօր, նոյնօր: Պատա

հի՛ թէպտ երբեմն և վերջադիրիլ,
ոպ յառնէ՛ նոյնէ՛. բայց ո՛չ ըստ
ամբառի և հոլովման լինի այս.

այլ՝ ի հազիւ՛ ուրեք: Իսկ միջին
երեքն՝ այս, այդ, այն, կարեն լինիլ
նախադասք և վերջադասք: Ո՛պ

ասել՝ այս մարդ, կամ մարդս այս.
Լ՛. յդ մարդ, կամ մարդդ այդ.
Լ՛. յն մարդ, կամ մարդն այն.

Ի՛այց այսօքիկ՝ երբ վերջադիրք
լինին՝ առանց եզատառ յօդի ոչ
յարմարին: Ո՛րպ ո՛չ լինի ասել՝

կին այս. կին այդ. կին այն:
Լ՛. յլ կինս այս. կինդ այդ. կինն
այն: Ս՛արդս այս, և այլն.

Իսկ յորժամ նախադասք լինին՝
կարեն դնիլ եզատառիւ՛ կամ ոչ:

Որգոն՝ այս կինս, կամ այս կին :

Լ՝ յդ կինդ, կամ այդ կին :

Լ՝ յն կինն, կամ այն կին :

Գիտե՛լի է և այս, զի եզատառ

յօդքս, ս, դ, յորժամ Ը բազմա

տառ յօդի դնիցին, ոչ զնոյն դէմ

նշանակեն, զոր ինքեանք նշանա

կէին. այլ հետեւին նշանակուէ

այն բազմատառ յօդին, և լինին

երրորդ դէմ: Օ յրօրինակ, յարդս՝

նշանակէ զառաջին դէմն: յարդս՝

նշանակէ զերկրորդ դէմն: Իսկ

եթէ ասիցի յարդս այս, յարդս այդ,

նշանակի երրորդ դէմն ըն նշանակէ

բազմատառ յօդիցս՝ այս, այդ :

Կանխիկ և զայս, զի եզատառ

յօդքն մինչ առադրին բառից,

բաղադրին Ը նս և միանորին :

Իսկ բազմատառքն զատապէս կը

ցին, ունցուցան : Եւ եզատա

ռից կիրառու իքն՝ պիտանագոյնք

և վայելչագոյնք են մանանանդ

ի հոլովմունս ընդուենելու թէց :

Որպէս ասել՝ բացօղս, բացօղդ,
բացօղն: Եկեալս, եկեալդ,
եկեալն, և այլ:

Գիտեա՛ և զայս, զի եզատառքն
երբեմն թէպէտ դիմանոր մա
սանց և սառադրին, բայց ոչ վս
հարկանորուք, այլ իբրև զարդ
իմն առ'ի յառանել յատկացու
ցանել զգէմնն: Որչա՛ որ պա
հեմս. որ պահեսդ. որ պահէն.
Լ. յսինքն՝ ես որ պահեմ. դու
որ պահես. նա՛ որ պահէ: Լ. յսպ'
զոր մեքս կարծեմք. զոր դուքդ
պատմէք, և այլ:

Ե՛ւ բազմատառ յօդից՝ են հե
տևմունք երեք: Գէմ, թիւն,
և հողով: Իսկ եզատառիցն՝
դէմ միայն: Գէմք եզատառից
և բազմատառից մինչև ցայժմ
ասացան: Իսկ զթիւն և զհողով
բազմատառիցն՝ տես 'ի հե
տևեալսդ:

ԼՂՀԻՍԻ) ԼՂ. յս. այսր և այսորիկ:
ԼՂ. յսու և այսուհիկ: զԼՂ. յսու և
զայսուհիկ: զԼՂ. յս: զԼՂ. յամանէ:
յԼՂ. յամանէ: ॥ ԼՂ. յամ, այսմիկ,
յայս, ցայս, առ այս, ընդ այս: ॥

յԼՂ. յամ, յայսմիկ, ՚ի յայս, Քի:

ՅՊԳՆԻՍԻ) ԼՂ. յսոքիկ կամ այսք:

ԼՂ. յսոցիկ կամ այսց: ԼՂ. յսոքիւք:

զԼՂ. յսոքիւք: զԼՂ. յսոսիկ: զԼՂ. յս

ցանէ: յԼՂ. յսցանէ: ॥ ԼՂ. յսոցիկ,

ցայսոսիկ, առ այսոսիկ: ॥ յԼՂ. յսո

սիկ կամ յայսոսում: ॥ ԼՂ. յսայ հո

լովին և միւս երկուքն: ԼՂ. յդ.

այդր և այդորիկ: ԼՂ. յն. այնր և

այնորիկ, և այլն: ԼՂ. սկ' սոյն, Գոյն,

Կոյն, հոլովին ոպ գործ գործոյ:

ԼՂ. երևոց' լով Գրա', սոյնում, դոյն

ում, նոյնում: ԼՂ. երգ', ՚ի սոյնում

՚ի դոյնում, ՚ի նոյնում:

ԼՂ. արդ' մասնս այս' Յօդ' Թէ

պէտ քանակու թէ փոքրիկ ինչ

մասնէ բանի, բայց մեծ է զօրւք:

որ անդէմ մասանց դէմ շնորհէ

և որոշէ յայլոց: 137

Յ աշագս Ն, ախագրու-լեան :

Պրաչ 22

ախագիրն է վեցերորդ
մասն բանի, որ առա-
գրի անուան և այլ հո-
լովական մասանց բանին, և նշա-
նակու-թի հնչ արտաքին յաւելու-
'ի նս. Որպէս ասել, ի վր երկրի .
վս պահելոյ . առաջի նր, և այլ .
Լսացի (նշանակու-թի հնչ արտա-
քին յաւելու-թի նս) զի մինչ ասի՝
ի վերայ երկրի, ոչ եթէ իւր զուտ
ներքին նշանակու-թի երկր բառիս
աւելի հնչ լինի . այլ ցուցանի
գու-թին կամ իրակիլին ի վր նր .
այսպէս և այլքն :

Ն նախագիրքս՝ զանազան նշա-
նակու-թիւնս և զանազան ան-
ուանս ունին, վս զի՝

Ո մանք տեղականք են . որգոհ,
ի վերայ . ի վերոյ . ի ներքոյ .

արտաքոյ . դէպ . հանդէպ . շուրջ .
յանդիման . մօտ . մերձ . հուպ .
առընթեր . առաջի . մինչ . մինչև .
զառիվեր . զառիվայր . անդրքան .
իվերքան . իվերկոյս . իվայրկոյս .
և այլ :

Ո մանք դասականք են . հիգոն ,
առաջի . զկնի . յետ . յետքան .
յետոյքան . նախքան . յանջքան .
և այլ :

Ո մանք գերադրակոնք են . որպան՝
գերքան . իվերքան . անդրքան .
առանելքան , և այլ :

Ո մանք պատճառակոնք են . հիպան՝
վս . սակս . յաղադս . աղադան .

Ո մանք նմանականք են . որկն ,
ըստ . որպէս . իբր . իբրև . զօրէն .
և այլ :

Ո մանք բացատականք են . հիկէն ,
բաց . զատ . հեռի . մեկուսի . և'' :

Ո մանք յարակցականք են . որպայ՝
հետ . զհետ . հանդերձ :

Ո մանք փոխարինկոնք են . հիպայ՝

փոխան . փոխանակ . փոխարէն .
Ոմանք ծածկականք են . ուղակի ,
գաղտ . ղանխուլ . ծածուկ :

Ոմանք բացբարձականք են . և
են սոքա , Թարց , առանց :

Ոմէ է բաղդատական . որ է , սն .

Ոմէ է Ըդիմական . որ է , ըրրէ :

Եւ ոմն է միջնորդական . որ է ,
ի յիսն :

Եւ նախդիրքս այսոքիկ՝ զանա
զան հոլովս պահանջեն ՚ի շա
րադրու թեան : վս զի

Ոմանք խնդրեն զսեռականն .

Սրգոն՝ ՚ի վս լերանց . ՚ի վերոյ
երկնից . ՚ի ներքոյ լուսնոյ . ար

տաքոյ խցին . զառիվեր լերինն .

զառիվայր նորին . ի վերկոյս բըլ

րոյն . ի վայրկոյս այգւոյն . առաջի

բեմին . զկնի գալոյն . յետ ամե

նեցուն . վս աղաչելոյ . սակս սի

րելեաց . հետ բանասիրաց . ըլ

հետ ընկերաց . փոխան պարգևի .

փոխանակ սիրոյ . փոխարէն վար

204 • առանց նենգութեան :

Ի յեան աղօթից և պահոց ստանայ
մարդ զշնորհս :

Ո մանք խնդրեն զվերջահոլով
տրականն : Որչա՞ն, հանդէպ նստե
լոց • յանդիման գիտնոց • առ ըն
թեր նմա • ըստ բանի ձերում •

զօրէն անասնոց • Ըդէ՞մ օրինոց :

Ո մանք խնդրեն զնախդրիւ՛ տը
րականն : Որչե՞ն, դէպ ՚ի պաղէս
տին • մօտ ՚ի տաճարն • մերձ ՚ի մա
տուռն • հուպ ՚ի պարիսպն • մինչ

՚ի ծովեզրն • մինչև ՚ի դուռն :

Ո մանք խնդրեն զհայցականն :

Որպա՞յ, որպէս զանասուռն • իբր
զքնամեռ • իբրև զանզգայս :

Նաև՝ նախդիրս՝ չան, և որք օղ
վաւ՝ ձեանան, հայցկնաւ՝ շարա
դրին : Որբար՝ հզօր քան զառիւծ •

անդր քան զծովն • իվեր քան զեր

կինս • գեր քան զմիտս, և այլ :

Ո մանք խնդրեն զսկզբնականն :

Որդե՞ս, բաց ՚ի նոցանէ • զատ ՚ի

սոցանէ . Տեռի 'ի տանէ . մեկուսի
'ի ձէնջ : գաղտ 'ի յամբոխէն .
զանխուլ 'ի հօրէն . ծածուկ 'ի
մօրէն : և նմանք :

Մ 'ի ոմն նախդիր՝ խնդրէ զգոր
ծիականն : Որգո՞ն , եկն յս
հանդերձ աշակերտօքն :

Լ ճ մինն խնդրէ զարտագոյնն .
նստան շուրջ զնովա՛ն :

Լ ճ այսպս պարտիս ճանաչել
զիւրաքանչիւր նախդիրսն ,
թէ զոր հոլով պահանջեն 'ի շա
րադրուէ , ըստօրինակի եղեւոյց
մինչև ցաստ :

Լ այց ծանիր , զի նախդիրքս՝
իվերոյ , իներքոյ , արտաքոյ ,
կարեն առնուլ և զհայցականն ,
բաղդատական նախդրի՛ւս՝ քան :
Որգո՞ն , իվերոյ երկնից , կամ քան
զերկինս : Իներքոյ լուսնոյն ,
կամ քան զլուսինն : Լ արտաքոյ
խցին , կամ քան զխուցն :

Վախդիրքս՝ յօր, Ռէք, հոգ, կա
րեն առնուլ և զվերջահարկ
տրականն ը վայելման տեղւոյն:
որդոն, մօտ ՚ի նա, կամ նմա: մերձ
՚ի ձորն, կամ ձորոյն: հուպ ՚ի
այդին, կամ այգւոյն:

Վախդիրքս՝ ըստ, կայ եղեալ ու
րեք զուղղականն առեալ: Ո՛րդոն
ԼԹԷ իցէ լեալ ը չափ: 1 ի՞րն 7:
Ո՛չխար ըստ երդ: Ե՛ւր 12:

Վախդիրքս՝ որդէս, ըստ մեծի մա
սին Թէպտ զհայցկնն խնդրէ,
բայց ըստ բերման շարդրուե՛
կարէ և զայլ հոլովսն առնուլ:
Ո՛րդէն, Ուղղական, մտցէ որպէս
ջուր ՚ի փոր նր: Ս՛եկան, մարդոյ
որպէս խոտոյ են ա՛նուրք իւր:
Գ՛որ, ուն զինու՝ հաճուք քով:
Սկզ՛, զարթեա՛ն ուն ՚ի քնոյ տր:
Տրա՛, ժողովեաց որպէս ՚ի տիկ:
Ներ՛, անդ երկունք որպէս ՚ի
ծննդեան, և այլ:

Ր՛ստայսմ է և նախդիրքս՝ իբրև:

Իբրև տնանկ: Իբրև տրտմեալք:

Իբրև ծովու և խռովութեան:

Իբրև իշխանուք, և այլ:

Լ յսպիսիք և այլք գրտանին
այլևայլ հողովս առնողք:

Վախդիրս՝ առաջի, եկաց առաջի
իշխանին, է՛ տեղական: Լ՝ առջի
նորա երթայր, է՛ դասական:

Յետին կերպս՝ կայ և հայցակա
նա՛ն եդեալ: երթայր յս՝ առաջի
քան զնս: Տար 10. 32:

Վախդիրքս՝ գնչ, գնչև, որք են
տեղականք, լինին ուրեք ժամա
նակականք: Ուն ասել, մինչ՝ կամ
մինչև՝ ի գալուստ տն մերոյ:

Լ՝ Կրտան, ուր զճեռա՛նորութի
ցուցանէ, է՛ տեղական: և ուր
զգերազանցութի նշանակէ, է՛ գե
րադրական: Ուն ասել՝ է՛ այլինչ
կղզի անդրքան զբեռինոս:

Լ՝ Ծ է անդրք զհասումն մտաց:

Լ յսպիսիք և այլք գտանին,
այլևայլ նշանակութիս ունողք:

Սանիր և ս, զի նախդիրս՝ աշ-
 գան, թէպէտ միշտ ստորագիր է
 և ոչ նախդիր, (ուն քնոյ աղագան-
 սիրոյ աղագան, և այլ) սակայն
 ոչ անկանի այնու ՚ի նախդիր գո-
 լոյն • զի և այլ նախդիրք՝ լինին
 ուրեք ստորագիրք և ոչ անկա-
 նին ՚ի նախդիր գոլոյ • Ուն ասել
 վս իմ են չարիքս, կամ, իմ վս են •
Լ յապէս, առաջի քո • կամ՝ քո
 առաջի • Հանդերձ զօրօք • կամ
 զօրօք հանդերձ, և այլ •

Սն բաց յայսկերպ նախագրու-
 թեանց՝ են և այլ նախդիրք,
 տառ, և վանկ, որք զՏոլովան կեր-
 պանորեն և կոչին հոլովական
 նախդիրք • Որք են, ի, յ, զ, ց,
 առ, ըն, ընդ, ուն որք եդան ՚ի հո-
 լովմունս անունանց և այլոց •

Բայց նախդիրքս, առ, բնդ, բա-
 զում զանազան նշանակու թիս
 ունին • զորոց դիցուք սա-
 կան ինչ •

Վախդիրս այս՝ առ, ըստ մեծի մա
սին՝ շինէ զտրականն։ Որպէս
ասել՝ գնաց առ կայսրն։ Գիմեաց
առ ի շխանան, և այլ։ Բայց և սոյն
կերպիւն՝ ՚ի բազում ուրեք ներ
գոյական լինի և ՚ի բայէն ճնաչի
զորօրինակ, գնաց առ յեսու, է՛ տը
րական։ մնաց առ յեսու, է՛ ներ
գոյական։ Օրպիսիս լրապէս
՚ի հոլով առ ուրեք ուսցիս։

Վարձեալ ՚ի բազում ուրեք առ
սեռականն եդեալ՝ ներգոյական
շինէ։ Որպէս, դու մինչ կայիր առ
նաւին, ես կայի անդ առ վիմին։
որ է ասել, ՚ի նաւին, ՚ի վիմին։

Լէ՛ երբեմն այսպիսի դրութք՝
զմերձ լինիլն նշանակէ։ Ոպ ասի,
պետրոս նստէր առ խարուկին և
ջեռնայր։ որ է՛ մերձ խարուկին։
Իսկ երբեմն նշանակէ՛ զհտ։ Ինծ՝
առ ուրեք մակաղեսցի։ Եւ 11. 6.

Իբրու՛ զհետ ուրու։

Երբեմն նշանակէ՛ զանն։ առ նա

Խանձու մասնեցին զնա՝ Տար 15. 10
 որ է վս նախանձու։ Ըստայսմ է
 և այս, առ ՚ի չգոյէ Տիւթոյ. 2-
 8. 6. որ է վս ոչ գոլոյ։ Ընթկա
 տարելոյ ամ գրելոց։ վս կտրելոյ
 Ընթկիւղին գողային։ այսինքն
 յերկիւղէն, կամ վս երկիւղին։
 Ընթուժի գործէիր։ Եսայի 57.

վասն ուժեղ լինելոյդ։

Իսկ առ գործիականն եղեալ,
 երբեմն զմերձ լինիլն ցուցանէ։
 կայր յօճաննէս քզմեալ առ յիւ՛.
 Իսկ երբեմն ներգոյական լինի՝
 որիկն, առ ճանապարհաւն։ Տար 20
 առ ծովեղերբն 13. Երբեմն ըզ
 շուրջ լինիլն ցուցանէ. ոպ ասել՝
 նստան առ սեղանովն։ Իսկ՝ նքս
 տեալ կային առ ծառովն, է՛ ՚ի
 ներքոյ ծառոյն, կամ մերձ։

Երբեմն զյատուկ ժամանակ մի
 նշանակէ։ առ եղիսէիւ մարդա
 րէիւ։ այսինքն՝ յաւուրս եղիսէի
 մարդարէին։ Ենի և աւելորդ։

Վս ճոխ բերելոյ զշարագրածն :
առ ՚ի հօրէն լուսոյ : Ար նոյն է ,
՚ի հօրէն լուսոյ :

Լ յսպէս և նախդիրս՝ ըդ , զանա
զան նշանակուիս ունի : Աս զի
սա՛ ևս ըստ մեծի մասին շինէ ըզ
տրականն : Յրո՛ւ եսցի զա՛ակ նց
Ը հեթանոսս : ո՛ր է՝ ՚ի հեթանոսս :

Բ և եռեա՛ ընդ երկիւղ քո զմար
մին իմ : ո՛ր է՝ յերկիւղ քո :

Ի սկ երբեմն շինէ զնեղօրոյնն :

Խ օսցայ ՚ի դիշերի Ը սրտի իմում :

Տրանջէին ընդ միտս իւրեանց :

Ար է՝ ՚ի սրտի , ըն միտս :

Լ Կն ընդական , ատամն Ը ատայ
ման , զփոխարէնն նշանակէ :

Ս ՚ի՛ հոգայք ընդ մարմնոյ , է Վս

մարմնոյ : Աջ է մեզ մարտ Ը մար

մնոյ և ընդ արեան , է ընդ դէմ

մարմնոյ : Գայլ ընդ գառին ճա

րակեսցի Ես 11 . 6 . Բնդ նմա և

հաց ոչ ուտէի , Լ շանակեն զհո :

Բնդիս եթէ ոք մտցէ : ո՛ր է՝ ինև .

խամով: Աստայսմ է, որ ոչ մտանէ

ընդ դուռն 'ի դաւիթ ոչխարաց:

որ է 'ի դռնէն. կամ դռնովն:

Առք կամին ընդ արդարու ի իմ:

որ է զարդարութիւն իմ:

Ա իՏ մեծ է ընդ մեզ և լ քեզ:

'ի մեջ մեր և քո: Անդ թշնամիս

ուռնէր զիս: Թշնամի Տմբէր զիս:

Ար լինի և՛ առի՛ն. առ թշնամիս

ուռնէր զիս: Աստայսց է՛ ընդ ա

նորէնս համարեցա՛ն: Ես 53:

Անդ ասել բանին՝ ել դէն:

որ է՛ իսկոյն 'ի յասելն:

Ղանի և ա՛նելորդ՝ առ 'ի զարդ.

հնազանդ արար զժողովուրդս

ընդ մեզ. որ է մեզ: Աստայսմ է՛

ընդ ոստնուլ. որ է ոստնուլ:

Իսկ առ գործիականն եդեալ,

ըստ մեծի մասին նշանակէ զգոյն

'իներբոյ: Ա՛ջ լուցանեն զճրագ

և դնեն լ գրուանա՛ն, այսինս, 'իներբոյ գրուանին: Այց կարէ

վարիլ և այլ զանազան նշանակւթ

Ը գործ ի կնին, ուն զնախդիրս՝ առ .

Սակայն այսքան ինչ եղելովքս,
կարես և զայլ նշանակութիւնս
առին և ընդին ճանաչել :

Ի սկ յետ երկու կերպ նախադրու
թէցս՝ են և այլ նախամասունք
բառից, որք կոչին բաղադրական
նախդիրք: զի ընդորում և կցին՝
բաղադրին Ը նմա և միանորին :

Որք և ոչ միայն ընդ անունն,
այլ և ընդ բայի՝ բաղադրին :

Եւ են սորին: ան . առ . ար . բառ .
փառ . շար . յար . շար : պար . բալ : համ . հոմ .
գեր . վեր : դեր . փոխ : ներ . մակ : և այլ :

Եւ բաղադրին այսոն . անզգայ .
ապերախտ . տգէտ . բաղադրել .
փաղառուի . շողկույ : յարակցել .
շարադրել : և այլն :

Ը որդ՝ երեք եղեն տեսակք նա
խադրութեց . այսինքն, զատական,
հոլովական, բաղադրական :

Օ առական այնորիկ են, որք յա
ռաջագոյն անցան զանազան նշա

նակուք. տեղական, դսկն, և այլն.

Եւ կոչեցան զատականք, զի ոչ
բաղադրին ընդ բառին միաւո-
րուք. այլ զատակի՛ կցին ընդ նս
զանազան հոլովառութիւն ըստ ո-
րում ցուցաւ, իչերայ երկրի,
իչերայ երկնից, և այլն:

Ի սկ նախդիրքս՝ առ, ընդ, յերկց
տեսակացն ևս մասն օւնին. զի
են հոլովականք և զատականք.
և լինին ուրեք և բաղադրակնք:

Ստացսց և այլ նախդիրք՝ լինին
ուրեք զատականք, ուրեք բաղա-
դրականք: Որք են, բայ. ըստ. գեր.
ենթ. ենթ. մայ. ընդդէմ. և այլ: Ո՛րգոն՝
բաց՝ իմէնջ. բացատրել || ըստ դը-
րոյն. ըստանձնել || գեր քան ըզ-
միտս. գերիվերոյ | ենթ անձին.
ենթակայ || ներսրտի. ներածել ||
մակամայոյ. մակածել || ընդդէմ
մեղաց. ընդդիմամարտ. և նմանք:

Ընարս Եւ տխարութեան:

Յաշագո Մախֆայի:

Պրակ 23

Մակբայնէ եօթներորդ
մասն բանի . որ առա
դրի բայից և բայապէս
ընդունելութեանց . և նշանա
կութի ինչ արտաքին յանելու
նոցա որպէս նախդիրքն՝ անունանց .
Սրգոն , քս փրկիչն մեր այսօր խա
ջեցան . աստէն թաղեցան , և այլ
լքն վասն այն կոչին մակբայք ,
զի որպէս նախդիրն նախադրի
անունան , սոյնպէս և մակբայն
մակադրի բայից և բայապէս ըն
դունելութեց ըստորում՝ ի վեր
ասացան . Սրպ մակբայս՝ այսօր ,
եդան առ բայն խաչեցան , և յատ
կացոյց զժամանակն նորին : և
միւսն եդան առ թաղեցան և
եցոյց զտեղին : Եւ նշանակու
թիք մակբայից՝ են յոյժ քզումք

Լ զանազանք : Որք շարակարգե
ցան ըստ այսմ կարգի :

Ս ամանակահան) այսօր • այժմ • յոր
ժամ • յայնժամ • երբեմն • մերժ •
միշտ • հ • նապազ • յամենայն ժամ •
տակաւին • մինչ • մինչև • մինչքն •
մի • չդեռ • մինչև յերբ • քն • քնևս •
յաւիտեան , և այլ :

Ս ամանակահան և դասական) նախ •
ապա • յապայ • յառաջ • յետոյ •
յետայնրկ • սոյնհետայն • զսոյնհե
տայն • այսուհետև • այնուհետև •
յայսմհետէ , և այլ :

Տ եղական) աստ • անդ • այսր • անդր •
աստի • անտի • իվեր • իվայր • ՚ի
ներքս • արտաքս • ուրեք • ուրու
րեք • ուրեքուրեք • ոչ ուրեք •
ոչ ուստեք • իվերկոյս • իվայրկոյս •
մինչևցվեր • յետս • յետս յետս ,
և այլք :

Ք անահական) որչափ • որքան •
այնչափ • այնքան • միանդամ • եր
կիցս • երկուանդամ • քանիցս •

քանիցս անդմ. քանիմի. սակաւմի.
 փոքրմի. փոքրինչ. սակաւ ինչ.
 սակաւ իկ ինչ. դոյն ինչ, և այլ:
 (արյախան) էր. ընդէր. վս էր.
 զմէր. հիմ. զի. զխարդ. որս.
 վս որ. ոյր աղագաւ, և այլ:
 (հոհանրախան) համօրէն. բովան
 դակ. իմիասին. միահաղոյն. միա
 համուռ. առհասարակ. միանգա
 մայն. միաբան, և այլ:
 (արոյնախան) ուրոյն ուրոյն. որիչ
 որիչ. հեռի հեռի. զատ զատ.
 ջոկ ջոկ. դաս դաս. երամ երամ.
 մի մի. երկու երկու, և այլ:
 (աանջնախան) միակի. միայնակ.
 միայն. և եթ. միայն և եթ. առան
 ձին. ինքն ինքեան. եզակի. որո
 շակի, և այլ:
 (ապախան) իբաց. իբացեայ.
 իբացէ. բացէ իբաց. բցատ. իզատ.
 հեռի. մեկուսի, և այլ:
 (այտախան) յայտնի. յայտնապէս.
 լուիլու. հմրձկ. յայտյանդ իման:

Օ ծխական) ծածուկ • իծածուկ •
գաղտ • գաղտնի • իգաղտնիս •
զանխուլ • լուռ • լուելեայն • անմը
ռունչ • անշուշտ • Թաքթագուր •
գաղտագողի , և այլ :

Յ ամբական) յամբ • հաղին • հան
դարտ • բռանց • մեղմ • Թոյլ Թոյլ •
անագուն • հազին երբեք • քիչ քիչ •
փոքր փոքր • սակա՛ սակա՛ •
սակաս՛ առ սակա՛ , և այլ :

Լ բազական) վաղ • վաղվաղ • վաղվա
ղակի • փոյթ • փութով • փութա
պէս • փոյթընդփոյթ • ըշտապ •
ըշտապով • շուտ • շուտշուտ • շու
տով • արագ • արագ արագ • ստէպ •
ստէպ ստէպ , և այլ :

Յ յծ արբական) յոյժ փութով •
կարի փութով • յոյժ ճեպով •
կարի ճեպով • յոյժ շտապով • կարի
շտապով • յոյժ վաղվաղակի , և "

Ի սկոնական) իսկոյն • առժամայն •
նոյնժամայն • նոյնկէտայն • յան
կարծակի • ի քթթեւական , և այլ :

Սասորիական) սասորիկ, յոյժ, կարի
կարի յոյժ, յոյժ յոյժ, առանել,
առանել ևս, ևս քան զևս, եօթն
պատիկ, և այլ:

Իսպասական) իսպառ, բնան, բնա
նին, մինչ իսպառ, սպառսպուռ,
ամենևին, միրստմիոջէ, և այլ:

Լիբանական) արդեօք, միարդեօք
գուցէ արդեօք, թերևօ, թե
րևս արդեօք, լինի թէ, գուցէ,
գուցէ թէ, գուցէ երբէք, և":

Ճանասական) ճշմարտիւ, ճշմար
տապէս, ստուգիւ, ստուգապէս,
ճշմարտու թեամբ, ստուգու թբ,
հանաստեան, և այլ:

Նասպական) ամէն, ամէն ամէն,
իսկ, իսկև իսկ, արդարև, հաստա
տու թեամբ, և այլ:

Ռայասական) ոջ, ոջևս, ոջ ինիք,
ոջ միով ինիք, ոջ երբէք, ոջ բը
նան, ոջ բնան երբէք, և այլ:

Մրգելական) մի, մի ևս, մի երբէք,
մի ինիք, մի և մի ինիք, և այլ:

Վ (մանական) ուն, այսպէս, այնպէս,
նոյնպէս, սոյնպէս, նմանապէս,
սոյն գ ու նակ, նոյն գ ու նակ, և՛:

Լ (նմանական) ո՛չ այսու, ո՛չ այնու,
ոչ այդու, ո՛չ նոյնպէս, այլապէս,
այլաբար, և այլ:

Յ (ուրախական) ահա՛, ահա՛նասիկ,
ահա՛նողիկ, ահա՛ննիկ, ա՛նասիկ,
ա՛նողիկ, ա՛նանիկ, և այլ:

Կ (բնական) անդրէն, կրկին, վերըս
տին, դարձ, կրկին անգամ,
միւսանգամ, և այլ:

Խ (ստորական) իզուր, ինանիր, Ը ու
նայն, ընդվայր, վայրապար,
տարապարտ, տարապարտուց, տա
րապարհակ, վարկապարտի, և՛

Ր (զայական) երանի թէ, օշ թէ,
մարտան թէ, ո՛ւրէր թէ, ո՛ւր լի
նէր թէ: Ո՛րհո, երանի թէ յաջո
ղեալ էին ինձ ճանապարհք իմ:

Օշ թէ միայն զմի օր բարուք կե
ցեալ լինէի: Մարտան թէ ճանա
ջիցեմ զչափն իմ, և այլ:

Եւ գիտելի է, զի մակբայից զ
մանք նախատիպք են, ոմանք
ածանցեալք: Եւ ածանցելոցն
ոմանք ՚ի մակբայից ածանցին,
ոմանք յայլ մասանց: Եւ եզերք
նոցին գլխաւորք՝ են այսոքիկ.

բար, պէս, օրէն, բէն, վար, են, ին, ովին,
ի, իցս, ալի, ահօր, ուսար, յի, այն, ոյն, և"

Որգոն, ծածկաբար ասաց: յայտ
նանյ ծանոյց: մայրօրէն սիրեաց:
Տայերէն գրեաց: տաճկեվար մեկ
նեաց: Ես ինձէն գիտեմ: դու
ինքնին եկիր: բնաւին բարձաւ:
գլխովին կորեաւ: յայտնի իմա
ցոյց: երկիցս էզարկ: շեշտակի
գնաց: անդանօր մեռաւ: ՚ի վե
րուստ գոչեաց: բռնցի էհար:
գիշերայն ջո՛ւեաց: կենդանւոյն
կորեաւ: և նմանք:

Եւ ՚ի սոցանէ, բար, պէս, օրէն,
զբազում անունանս մակբայա
ցուցանեն, մանաւանդ զմակա
դրականսն: Եւ ոչ միայն զան

ո՛ւանս , այլ և զայլ մասուռնս :
Լճ՛ն Թո՛ւի Թէ՛ վերջինս՝ օրէն ,
սակա՛ն ՚ի կիր արկանի քան ըզ
միւսսն : Լճ՛ն են այսոքիկ որպի
սականք . զի ըստ բազմուէ բա
ռից զորս մակբայացուցանեն ,
զբազում որպիսուիս իրակուէց
նշանակեն : որպէս ծածկաբար ,
յայտնաբար , և այլ : Արե՛ն և
այլք կոչիլ որպիսականք : որպէս
այսոքիկ , ուղղակի ձգեաց . գիշե
րայն գնաց . աքացի էջար . ողջոյն
կիզա՛ն . բարձ՛ոք ասաց . չարձ՛ոք
ուսոյց , և այլ : Լճ՛ն այնոքիկ որք
ի գերանո՛ւանց ածանցին , անձ
նական մակբայք կոչեսցին : զի
իվր՛ որոշեալ գիմաց առադրին .
ինձէն , քեզէն , և այլ : Լճ՛ն վերջս՝
րէն , երբ ասի՛ հայերէն , յունա
րէն , վրացերէն , և այլ՝ ցեղական
մակբայ կոչեսցի . վասն զլեզուս
ազգաց նշանակելոյ : Աստայսմ է
և վարն : որպէս ասի՛ հայեվար ,

արպեվար, տաճկեվար, և այլ:
Իսկ իյս՝ քանակական է. և ունի
զզօրութիւն մասնկանս՝ անգամ:
զի նոյն է ասել, երիցս է հար,
կամ երեք անգամ. և թէպէտ
դնին ուրեք երկուքն իմիասին,
երիցս անգամ, բայց նոյն է նշա
նակութիւնն և ոչ ակելի:

Եւ նշանակութի այլոց եղերաց՝
յայտ է քննողաց՝ ուն՝ գիշերայն՝
է ծածկական: արմատաքի իսպա
ռական, և այլն:

Եւ բազում մակադրական ան
ունանք, թէ ածանցին և թէ ոչ
լինին որպիսական մակբայք:

Ուն ասել, համարձակաբար ասց,
կամ համարձակ: ծածկաբար իս
սեցան, կամ ծածուկ. և այլք:

Որոց թէպէտ մի և նոյն է նշանա
կութիւն, բայց ուրեք նախատիպն
համեղ բերէ զբանն, և ուրեք
ածանցեայն: Եւ զայսպիսի մա
կադրական անունանսն՝ պարտիս

Ճանաչել թէ ուր անուանան ,
և ուր մակբայանան : Յորժամ
դնին վս որպիսուէ անուանց ,
են մակադրին անուանք : Արգ
լայն և համարձակ ճանապարհ ,
ածէ զՏետևօղոն իւր ՚ի դժոխս :
Ծածուկ խորհուրդն այ՛ ՚ի հրեշ
տակաց ևս անգիտելի է :

Եւ յորժամ դնին վս որպիսու
թեան բայից , լինին մակբայք :
համարձակ ասաց , ծածուկ խօ
սեցան , և այլն :

Լ. յսպէս և մակբայք ոմանք՝
երբեմն անուանապէս վարին :

Ս'բն , որքան անուրբդ անցլ են՝
այնքան կեանքդ մեռեալ են :

Եւ լինին մակբայք մինչ դնին
այսպէս , որքան համեստանաս ,
այնքան ազնուանաս : Լ. յսպէս ,
փոքրինչ խմոր՝ զամ զանգու՛ծն
խմորէ : այս՝ անոան : փոքրինչ նիստ
և ապա՛ գնա , այս՝ մակբայ : Իւարձլ
միայնակ որդի՛ առանել սիրի :

միայնակ նստէր 'ի խցի իւրում :
Ղարձի՛ Տանդարտ բնութիւն ,
'ի Տանգստեան կեայ : Տանդարտ
ընթացէք և մի՛ ըշտապիք : այսպէ
և զայլն իմա :

Ա՛յ մակբայք որք երբեմն ան
ո՛ւանանան , սակա՛ւք են . և ան
ո՛ւանք որք մակբայանան՝ յոյժ
բըլմք : Որոց ոմանք դնին ուղ
ղակն կերպի՛ւ , ոմանք հողովեալ :
Ուղղական՝ ոպ իվերոյ եդեալքն՝
Ժածուկ , համարձակ , և այլք
յոյժ բաղումք : Ասկ հողովեալ
որգո՞ն , գիշերի՛ գողացան զնա :
ստուգի՛ւ ասց : զառաջինն ո՛չ ծա
նեաք զձեզ : (այսինքն՝ յառաջ :)
'ի հարկէ խօսեցա՛ւ . 'ի ներքս դի
մեաց . յերեկոյին ո՛չ մնաց . և
այլք սոյնպիսիք : Ա՛յ ոմանք դը
նին բաղադրական նախդրի՛ւս՝
ան : անխնայ հարին . անխիղճ տան
ջեցին . անդադար օրճնէր :
և այլք բաղումք :

Լճ որք լինին յերկուց միևնոյն
անունանց, նոքին ևս զանազան
հոլովս ունին, և տէս սակաւուկ:
Ուղղական և սեռ", օրաւուր ա
ճեցաւ: **Ո**ւղ" և սկզ", կարճիկար
ճոյ մեկնեաց: **Ո**ւղղական և տը
րական, բերան 'ի բերան խօսէր:
Ուղ" և աննախդիր սկզբնական,
մէջն՝ ըստ: օրըստօրէ՛. ամըստամէ՛:
Լճրկու ուղղական, մէջն՝ առ:
խիտ առ խիտ նստէին: մի առ մի ա
ղաղակէին: **Լ**ճրկու ուղղական,
մէջն՝ ըստ: փոյլթ ընդ փոյլթ:
Լճրկու սեռ", ամիամի: շուկա 2:
Լճննախդիր սկզբնական և նախ
դրիւ տրական, տանէ՛ 'ի տուն:
(Լ. յս կերպ բաղում գտանի 'ի
ճնոց. սրտէ՛ 'ի սիրտ. ազգէ յազգ.
փառաց՛ 'ի փառս, և այլ: **Ո**րոց զո
մանս նորքն նախդրիւ դնեն. 'ի սրը
տէ՛ 'ի սիրտ. յազգէ յազգ, և այլ.)
Նախդրիւ և նախդրաբարձ տրա
կան, 'ի տունս տունս մտանէր:

'Ի սոյն կերպ ներդոյնն, եղիցին
 սովք և սրածուխք 'ի տեղիս տե
 ղիս: Եւ քզում անուանք կըր
 կին գրամբ ընին մակբայք:
 Ոպ թ ունայն անուանքն, և այլք:
 Ո'րգոն' մի մի յառաջ բերէք:
 Երկու երկու նստուցէք:
 Երեք երեք գնացէք: Սօդ յօդ
 քակտեցին: Եւ ինչ ինչ պատառե
 ցին: Տ ուն տուն որոնեցին, և այլ:
 Եւ ոմանք բարդին լինքեան
 կամ լայլում և մակբայանան:
 Ընդ ինեան, գունդագունդ գի
 մեցին. ջարաջար տանջեցին:
 Ընդ այլում, յարաժամ բերկրեսլէք
 կշտապինս վայելեսլէք, և այլ:
 Եւ ասական մակբայս՝ յառաջ,
 երբեմն զժամանակ նշանակէ,
 երբեմն զտեղի: Եւ ամանակ, յոչ
 խորհեց, ապա խօսեց: Եւ սկսեց,
 յոչ կացէք ով ծերունիք:
 Եւ ացասական մակբայս՝ չի, ունի
 զնշանակութի էական բայիցս,

ոչէ, ոչ գոյ: դիմի զօրու թի ունե
 լով յինքեն: Եւ յայտ անտիէ,
 զի ուր եդէլ լինի չիքն, բանն այն
 Թարց դիմաւոր բայից վճարի:
 Չիք մըդրէ անարդ, այնինս՝ ոչէ:
 Չիք ոք բարի, այսինքն՝ ոչ գոյ:
 Եւ երբեմն ՚ի տեղի ոչի, դնի
 միայն՝ չ: չեմ, չես, չէ:
 Եւ յսինքն՝ ոչ եմ, ոչ ես, ոչ է:
 Եւ յսպէս, եթէ օտարին չեղէք
 Տաւատարիմ: որ է, ոչ եղէք:
 Մակբայքս՝ աստի, այտի, անտի,
 դնին ՚ի բազում ուրեք ՚ի տեղի
 եզական և յողնական յողիցս,
 այս, այդ, այն, ՚ի սկզբնական հո
 լովման: Ո՛րգոն, ՚ի գետոց աստի
 առցես զջուրն: որ է ասել, ՚ի գե
 տոյս յոյսմանէ: Ի մանկանց աս
 տի ոչ ոք մնաց անուսումն: որ է
 ասել, ՚ի մանկանցս յայսցանէ:
 Եւ յսոյս և զմիւս դէման իմա:
 Ի սկ և՛ աստ, անդ, դնին ՚ի տեղի
 եզական ներդոյնի: Ուր ասել,

'ի քաղաքի աստ, այս" 'ի քաղաքիս
 յայսմիկ : 'ի քաղաքի անդ, այս"
 'ի քաղաքին յայնմիկ : Այց 'ի
 դնիլն մակբային՝ ոչ հարկաւորի
 եզատառ յօդն : իսկ 'ի դնիլ բազ
 մատառ յօդին՝ դնի և եզատառն .
 զի համեղասցի ձայնն : Սէպէտ
 գտանի և թարց եզատառին . ույ
 ասի, ոչ գոյ 'ի ժամանակի յայսմիկ
 իշխան մար" և առ" :
 Այս, այս, են տեղական մակ
 բայք, և սեռականք յօդիցս,
 այս, այդ : ԳԵ՝ 137 :
 Չայնքս՝ ֆնչ, ֆնչն, թէպէտ 'ի
 ինիլն նախդիր՝ կարեն նշանա
 կել երբեմն զտեղի, երբեմն ըզ
 ժամանակ ույ ցուցաւ 141. 144,
 Այց 'ի մակբայանալն՝ միայն ըզ
 Գմնկ նշանակեն և ոչ զտեղի :
 Չայնս՝ օն և օն, կոչի դերերդմա
 կան . զի 'ի տեղի երդման դնի :
 Ույ ասի, օն և օն արասցէ ինձ տր
 և օն և օն յաւելցէ եթէ թողից
 166) նմա : ԳԵ՝ մի' և մի' եղիցի :

Կոչ. յ

Վախդ իրքս՝ առ, ընդ, ՚ի բազում
ուրեք կցեալ ընդ այլում, լինին
մակբայք: Ո՛րգոն, առանձին նրս
տէր. առ ժամայն շիջան: Վնդա
կամբ նայէր. ընդ երեկոյս եկն,
և բազումք: Որոց պէս և այլ
նախդ իրք գտանին. մի՛ ըստ աչս
դատէք, և այլք:

Երբեմն ՚ի շարադրուէ, մակբայն
ոչ գնի կից ընդ բային: Ո՛րգոն,
այսօր եթէ ձայնի նր լու՛իցէք:

Վն մակբայն ուն առադրի բայի՝
նոյնն առադրի և լուսնեւրուէս՝
եւ, մինչ բայապէս ՚ի գործ ածի:
ոն ի վերանդ ասցն 152: Ո՛րգոն,
այսօր ժողովեալ սբցն ի միասին,
և այլ: Վն ի կարէ և մակադրին
անուան. որչան, յոյժ գեղեցիկ. ի
տի՛ գիտուն. իալի յոյժ մաքուր:

Յորոց հետեւի թէ՛ մակբայն ե
րկց մասանց առադրի. բայի,
ընդուսնեւրուէ, և մակադրական
անուան. ուն և ցուցան:

Յազգս Եւաչիպի:

Պրահ 24

Ըղկապն է Սերջին
մասն բանի, որ զայլ
մասուենս բանին՝ կամ
ընոյն ինքն զբանն շա
բակցէ Ըիրեարս: Սրգոն, պետ
րոս և պօղոս շրջէին և քարողէին:
Լարկինք պատմեն զփառս այ. և
զարարածս ձեռաց նորա՝ պատմէ
Հաստատութիւնն:

Ըսացի, (որ զայլ մասուենս բա
նին՝ կամ ընոյն ինքն զբանն շա
բակցէ Ըիրեարս:) զի շաղկապն
շարակցէ երբեմն զմի մասն ընդ
միւսում. այսինքն կամ զանուն
ընդանուն, որպէս այս՝ պետրոս
և պօղոս: Ամ զբայ ընդ բայի,
ոպ այս՝ շրջէին և քարողէին:

Իսկ երբեմն զշարամանութիւն
բառից որ է բանն, կապէ՛ ընդ

այլում բանի : Այ այս , երկինք
պատմեն զփառս այ , և զարարածս
ձեռաց նր պատմէ հաս" :

Եւ ունին շաղկապքն զանազան
նշանակութիս . վայ զանազանք
են և տեսակք նոցին . Ոմանք կո
չին բաղճիւսականք , և են սորա .
և . իսկ . այլև . նաև . իսկև . որև .
և սև . և այլ : Եւ կոչին բաղճիւս
ականք , զի բաց 'ի բաղճիւսելոյն
որ է շաղկապելն՝ ս'յլ ենչ նշանա
կութի ոչ ունին : Ո՛րչան , իսկզբա
նէ արարած զերկինս և զերկիր .
և երկիր էր աներևոյթ և անպատ
րաստ . և հոգի այ շրջէր 'ի վերայ
ջուրց :

Ոմանք կոչին տրոհականք , և են
սորա . կամ . կամ թէ . և կամ .
և կամ թէ : Եւ կոչին տրոհա
կանք , զի զբառս և զբանս տրոհե
լով կապակցեն ընդ իրեարս :
Եւ լինի այս բատ երկց : Եւ բեմն
տրոհեն հուք և կապեն իրակուք

որիէն , կամ ես ընթերցայց , կամ
դու : Եւ երբեմն տրոհեն իրա
կուք և կապեն հուծք : որպիսի ,
կամ ընթերցիր , կամ աղօթեա՛ ,
և կամ ձեռագործս արա . կամ
թէ ոչ՝ գոնէ մի՛ դարկաբաներ :
Իսկ երբեմն զերկու տրոհեալ
բանս աննմանս միմեանց , կապակ
ցեն իրերաց իբրև զմի բան :

որբայ , կամ արարէք զճառն բա
րի և զպտուղ նորա բարի , կամ
արարէք զճառն չար և զպտուղ
նորա չար :

Ոմանք կոչին պատճառականք ,
և են սոքա : զի , քանզի , ոպ զի ,
այնու զի , փոխանակ զի : Եւ կո
չին պատճառականք . զի զճետալ
գայ բանն այնպէս բերեն ի վր՛
որ ծանուցանէ զպատճառն առա
ջին բանին : Կոչո՞ւ , ուրախ լերուք
ընդիս , զի գտի զգրամն իմ կորու
սեալ . և այլն :

Ոմանք կոչին փաստառականք ,

և են սոքա՝ վս որոյ, սակս որոյ,
 յաղագս որոյ, վս այսորիկ, վասն
 այնորիկ, վս այն, այնր աղագան,
 ուստի, նմին իրի. և այլ՝ Ան կո
 չին փաստառ", այսինքն՝ պատ
 ճառառականք. զի զնախընթաց
 բանն՝ երկրորդ բանին պատճառ
 առնուն. և այնպէս կապեն զեր
 կոսեանն ընդ միմեանս: Տիգան,
 միով հանատով եղբարք եմք.
 վս պարտիմք սիրել զմիմեանս.
 վս այսորիկ ծանրամ մեղանչեմք
 եթէ ատիցեմք զիրեարս:

Ամանք կոչին այլականք, և են
 սոքա՝ բայց, այլ, իսկ, սակայն,
 բայց սակայն, այլ սակայն, իսկ սա
 կայն, և սակայն: Ան կոչին այլ՝
 զի զերկդ բանն փոխեն ՚ի դիտա
 շորութենէ առաջնոյն և այնպս
 կապեն ընդ նմա: հիկի, դու բա
 ընդք ասես զայդ, բայց նա ոչ ըն
 դունի զբանք: այլ նա ոչ ըունի.
 իսկ նա ոչ ընդունի, և այլն:

Սմանք կոչին յետ անարտման
սկզբնականք, և են սք: արդ,

և արդ, այլ արդ, իսկ արդ:

Եւ վս այն կոչին այսպ, զի զկնի
անարտման դիտանորուէ միոյ,

այլ իմն նոր դիտանորուի սկսա
նին իվր մտաց առաջնոյն. և այն

երկրորդ բանին՝ ինքեանք սկիզբն
լինին: Կրպի, Լորդ Թագանորք

զայս իմիտ առէք: Եւ արդ՝ գամք
զՏետ քո ամ սրտիւք մերովք:

Տես զնախընթաց բանս սոցին և
բարձրք ծանիցես զասացիս:

Սմանք կոչին Թէականք, և են
սորա: Թէ, եթէ, և թէ, այլ թէ,

բայց թէ, իսկ թէ, իսկ եթէ,
նա թէ, ապա թէ, ապա եթէ:

Եւ կոչին Թէականք, զի թէիւ
ձևակերպին և թերատ թողուն

զբանն: Սորոյ զկնի իւրեանց
այլ ինչ բան պահանջեն զի կատա

րեսցի իմացունածն: Կրքա, թէ ե
լանեմ յերկինս, դու անդ ես.

Լ Թէ իջանեմ 'ի դժոխս՝ և անդ
մօտ ես : Եւ Թէ սիրէք զիս , ըզ

պատու իրանս իմ պահեստիք :

Ըստ այսց են և այսոքիկ , Թէնյտ .

Թէև . ոչ Թէ . ոչ եթէ : հիդէս ,

Թէ պէտ վառցն , բայց շուտով
չիջան : Թէև ձաղեցն , ոչ զգաս

տացան : Ոչ Թէ լսելն է դովելի ,

այլ որ պահեն զայն 'ի մօտի :

Ոմանք կոչին քարշողականք , և
են համավերջս այսոքիկ :

որովհետև , արդ որովհետև , և

արդ որովհետև , այլ արդ որովհե

տև , իսկ արդ որովհետև , բայց

արդ որովհետև : Եւ կոչին քար

շողականք , զի ըստ Թէականացն

կիսատ Թողով զբանն , քարչեն

'ի հարկէ զեկդն բան՝ զի լրասյի

իմացունածն : որդոն , որովհետև

ոչ արարիք միում 'ի փոքրկանցս

յայսցանէ , և ոչ ինձ արարիք :

Եւ արդ որովհետև ոչ լսես իրտու

ուրուք , յայտ է Թէ անզգամ ես :

Ոմանք կոչին հարկահորականք
կամ հետևողականք, և են սոքա:
ուրեմն, ապա ուրեմն, արդ ուրմն,
ապա, ապաքէն, իսկ ապա: Եւ կո
չին այսպս, զի զհետագայ բանն
ի հարկէ հետևիլ ցուցանեն ա
ռաջնոյն: հիփոն, եթէ հաւատա
ցաք, ուրեմն հաւատացեալ եմք:
ապա ուրեմն զգործ հաւատացե
լոյ պարտիմք գործել:

Ոմանք կոչին մեկնողկնք, և են
սոքա: այսէ, այսինքն, այսինքն թէ
իբր թէ, իբրու թէ, որպէ թէ:
Եւ կոչին մեկնո՞, զի զհետագայ
բանն իբր զբացայայտիչ առջնոյն
բերեն իմի: որչան, քնն օծեալ
թարգմանի. այսէ՛ ան և մարդ.
այսինքն ան մարդացլ: Եւ յնպէս
իմացան, ոպ թէ ոչ իմացան:

Ոմանք կոչին հաստատականք,
և են սոքա: որբար, հիբար.
որգոն, հիգոն. որզան, հիզան.
որկէն, հիկէն. որպակ, հիպակ.

որպէս, հիւպէս: Եւ կոչին հաս
 տատականք, զի ի վր յեկնողական
 բանից՝ բացայայտ օրինակս բե
 րեն և յայտնի առնեն զբանն:
 ույ տեսանես յայսմ գրքուկի և
 յայլ տեղիս: Եւ սոքա թէպէտ
 հարցական կերպիւն արտաբերին,
 բայց ոչ են զուտ հարցականք:
 այլ զհաստատութի բանին իբր
 հարցմամբ բացայայտեն:

Ոմանք կոչին կրկնականք, և են
 սոքա: գրձլ, ևս, ևևս, նաևս:
 Եւ կոչին կրկնականք, զի զգի
 տանորութիւն առաջին բանին՝
 գրձլ կրկնեն: հիշան, խոնարհն նը
 ման է ջրոյ, և հպարտն հրոյ:
 Գրձլ, խոնարհն նման է վարդոյ,
 և հպարտն փշոյ: Եւս, խոնարհն
 նման է քաղցրութե, և հպարտն
 դառնութեան:

Ոմանք կոչին դասականք, և են
 սոքա: նախ, նախառաջին, նախ և
 առաջին: երկրորդ, երրորդ, չորս:

Ետ այսորիկ, յայնմ հետէ, և այլ
Լճ՛ն կոչին դասակներ, զի զբանսն
մի զկնի միոյ դնելով այնպէս կա-
պեն ընդ իրեարս: ուիէ՛ն, պատճե-
լիէ այրս այս, վս՛ զի նախ՛ է՛ իմաս-
տուն: երկրորդ՛ է՛ քահանայ, երրորդ՛
է՛ ճգնաւոր, չորրորդ՛ է՛ ծերագոյն:

Ետ այսորիկ տօն էր հրէից:

Յայնմ հետէ սկսաւ յս քարոզել
և ասել, ապաշ՛:

Ոմանք կոչին ժամանակականք,
և են պք՛: յայսմ աւուր, ՚ի սը-
մին աւուր, յաւուրսն յայնոսիկ,
ընդ աւուրսն լայնոսիկ, յայնմ
ժամանակի, ընդ այն ժամանակս,
ընդ ժամանակսն ընդ այնոսիկ,
և այլք սոյնպիսիք: Լճ՛ն կոչին
ժամա՛, զի ՚ի նոյնում ժամանակի
առաջին բանին, այլ ինչ իրակուի
ցուցանեն լեալ կամ լինելի:

Տիիէ՛ն, յայսմ աւուր վկայաբա-
նու թիւն սքյն ա՛: յաւուրսն
յայնոսիկ դայ յօհաննէս մկրտիչ:

յայնմ ժամանակի գայլք և գա
ռինք իմիասին ճարակեսցին:

Ոմանք կոչին նմանականք, և են
սորա: ույ. այսու. սոյնու. նոյնու.
նմանաւ. սոյն գունակ. նոյն գու
նակ. զորօրինակ: Եւ կոչին նը
մանականք, զի զառաջին բանն և
զերկրդն նման իրերաց կացուցա
նեն: Եւ ույ, ույ պըտղաբեր ծառն
սիրելի է տընկողին, յորոյ վերայ
միշտ խնամարկէ զի ևս պտղաբեր
լիցի, այսու և բարեգործ հոգին
հաճելի է ստեղծողին. առ որ միշտ
հեղու զեւր շնորհն զի առաւել
ևս բարեգործ լիցի:

Ոմանք կոչին նախընտրականք,
և են սորա: քան. քան թէ:

Եւ կոչին նախընտ", զի զնախա
սացեալ իրակուին բարձրք գոյ
դուցանեն քան զմիւսն որ զկնի
նորին եկեալ շարակցի նմին:

Տիպակ, բարի է յուսալ ՚ի տր.
քան յուսալ ՚ի մարդիկ: Եւ էր

բեզ թէ չէիր բնաւ գիտացեալ
զբարին . բանթէ գիտես և ոչ
առնես :

Ո մանք կոչին վարանականք , և
են սք : գէթ . գոնէ . փարթար :

Տաճկե վար , Կարի . Լաւ կոչին վա
րանականք , այսինքն տարակուսա
կանք . զի յորժամ ոչ կարիցէ որ
հասանիլ մեծագունին , 'ի ձեռն
այսպիսի շաղկապաց ցուցանէ ըզ
հաճիլն իւր ընդ փոքրագոյնն տա
րակուսանօք նաչար : Ս'բար , որով
հետև ոչ կարեմ ընթեռնուլ ,
գոնէ ունկնդիրեղէց : Լաւ նոյնէ
ասել՝ գէթ , կամ փարթար :

Ի այց սորա ոչ այնքան 'ի կիրար
կանին ուն՝ գոնէ :

Ո մանք կոչին առաւելականք ,
և են սք : մանաւունդ . և սառա
ւել . մանաւունդ և ս . առաւել և ս .
Լաւ կոչին այսպ , զի ի վժ նախկին
բանին՝ երկրորդ բանինն առաւել
այնպիսուի գնեն : հիբար , յուսա

գեալ եմք յամ որ է փրկիչ ամ
մարդկան. մանաւանդ հաւատա
յելոց. և սառնել ջերմեռանդից,
(Եւսկ մինչ ասի, մանաւանդ կա
միմ լսել քն խօսիլ, լինի մակբայ
նախընտրահին. զի զնախկին յիշե
ցեալ իրակու թին ընտրելի գոլ
ցուցանէ քան զմիւսն.)

Ստ առաւելականացս է և այս.
Քիչ չի. Պետրոս այնք եղև ողոր
մած, մինչ զի և զանձն իւր վա
ճառեաց և ետ աղքատաց.

Եւ երկու շաղկապքս այսոքիկ՝
Թողթէ, ուրմնաց թէ, կոչես
ցին երկատեսակք. զի երբեմն ի
վր փոքրագունին զմեծագոյնն
առբերեն, և երբեմն իվր մեծա
գունին զփոքրագոյնն. Եւ վերայ
փոքրագունին զմեծագոյնն, սրգոն
բայլէ անգամ ոչ կարէ, Թողթէ
վազել. Եւ վր մեծագունին ըզ
փոքրագոյնն, հեգոն, զհրեշտակս
դատեմք, Թողթէ զերկրաւ որս.

Եւ ոմանք կոչին Թարմատարք,
և են սոքա: Թէ. եթէ. զի. բա.

բամ: Եւ կոչին Թարմատարք,
այսինքն ոչ ՚ի հարկէ պիտանա
ցուք. վս զի Թէ գնին և Թէ ոչ
նոյն է բանն: Ո՛րքա, ոչ Թէ ես
ասեմ զայս: ոչ ես ասեմ զայս:

Գիտեմք զի յայ եկեալ ես: գի
տեմք՝ յայ եկեալ ես:

Եւ տես, զի շաղկապքս Թէ, եթէ,
յորժամ կիսատ Թողուն զբանն,
կոչին Թէականք. և յորժամ ոչ ՚ի
հարկէ մտանեն ՚ի բան, կոչին
Թարմատարք ոմ ցուցաւ: Իսկ
գտանին և այլ կերպք, ոչ Թէա
կանք և ոչ Թարմատարք: հիւր,
զո՞րք ասեն զինէն մարդիկն Թէ
իցեմ: գո՞ւ ես որ գալոցն ես,
եթէ այլում ակնկալցուք: շուրջ
հայէր տեսանել Թէ ոմ զայն ա
րար: և պատմէ աշակերտացն ե
թէ ետես զնա տօր: Եւ այլք բա
ղումք, որք ոչ Թէականք են և

ոչ Թարմատարք . և կարեն կոչիլ
կապակցականք . զի զկապակցելն
միայն ունին ունի զբաղճիւսկնսն .
և այս կերպ յաճախ գտանի .

Եւ ըստ այսմ տեսուէ՝ գտանին
և այլ շաղկապք , որք այլևայլ
նշանակութեամբ վարին . Արպէս
շաղկապս՝ շի , լինի պատճառական
և Թարմատար : Ի . ի , լինի բաղ
Տիւսակն և այլական . Արոցպէս
և այլք գտանին :

Եւ գիտելի է , զի նախդիրն ,
մակբայն , և շաղկապն՝ ազգա
կանք են իրերաց . Սախ՝ զի է
րեքեանն և ս անհոլով մասուկք
են բանի . վայ ոչ աճին հոլովմամբ
որն զայլն . Երկրորդ՝ զի որպէս
նախդիրն հետևի անձան և այլոց
անունապէս հոլովելի մասանց ,
և մակբայն հետևի բայից և բայա
պէս ընդունելութեց , նոյնպէս
և շաղկապն է հետևող բանից .
զի կամ կցէ զմասն ընդ մասին

Լ շինե՛ց զբանն, և կամ զինքն ըզ
բանն կցե՛ ընդ այլումբանի ուն
ասացա՛ն և ցուցա՛ն: Լ րրորդ՝ զի
ումանք 'ի նոցանէ՛ լինին երբեմն
նախդիր, երբեմն մակբայ:

Լ ճ՛ն ումանք մակբայ և շաղկապ:
Լ ճ՛ն ումանք սակա՛ւք՝ լինին նախ
դիր, մակբայ, և շաղկապ:

Ն, տիտի և Սալիս, Ո՛րգոն,

Վստան շուրջ զնովա՛ն: շուրջ
հայեր յս թէ ո՛ր զայն արար: Վստ
տա՛ն ի վր նր: ի վր եկե՛լ յափշտա
կեցին զնա: Լ կաց յանդիման
նր: եկաց յանդիման և ասաց:

Վնաց մինչ 'ի ծովեզրն: մինչ զգը
նայր յս յեզր ծովուն: Վայնկոյս
քաղաքին: յայսկոյս դիմեցին: Լ

Վետոյ նր կայր: յետոյ սկսա՛ն:

Լ զեն իբրև զմեռել: իբրև մեր
ձեցան 'ի գետին: Ուն քաղաք պա
շարեալ: ուն պատմեցա՛ն նոցա: Լ

ուն եկիր աստ:

Լ՛՛ն սակա՛ն է զանազանու՛ն սո
ցրն . զի մինչ առնլով հողով ինչ՝
յարին լ՛ անո՛ւան , են նախդիբք :
Լ՛՛ն մինչ դնին վասն բային , են
մակբայք . որպէս ահա յեդեալ
օրինակացդ ցուցա՛ն :

Լ՛՛ն որք մակբայանան և շաղկա
պանան , են այսոքիկ . զի , իսկ ,
նախ , ապա , ուստի , ուն , այսպէս ,
յայնժամ , զորօրինակ . և այլ :

Լ՛՛ն ծանիր ՚ի հետևեալ օրինա
կացդ : Օ՛ ի՞ կայք զօրս ցե
րեկ դատարկ . | շի՛ ոչ ոք կալա
զմեղ՛ի վարձու . Լ՛ սի՛ն եմ՛ յարուի
և կեանք . | Ի՛ն նա՛ լ՛ բանսն խռո
վեցա՛ն . Լ՛ , ի՛ պետրոս եկն , և
ապա պօղոս : | Ի՛ն տես 176 . 181 :

Լ՛ թէ սատակէ՛ տր զմեղա՛ն որս ,
ապա նոյն պատիժ և ինձ պատահի
զի մեղա՛ն որ եմ : որ է ուրեմն , ա
պա ուրեմն : || Ի՛ն եկն այս : |
զի՛ ոչ լու՛աք ձայնի տեառն , ուստի
արժանապէս պատժեցաք : որ է ,

Վասն որոյ, վասն այնորիկ, և այլ:

Որդեա, այսորդեա, տէս 177:

Յորժամ բարձցի ՚ի նոցանէ փե
սայն, յայնժամ պահեսցեն ը յայնժամ

նմանեսցի արքայութիւն երկնից՝
տասն կուսանաց: Ա՛հ, հա՛ սց առա

ջինքն են մակբայք, և յետինքն
շաղկապք: Ա՛հ ճանաչին այսո՞ւ.

Աթէ դնիցին միայն վս զբայն
որակացուցանելոյ՝ են մակբայք:

Ա՛հ եթէ դնիցին վս կցելոյ ըզ
բան ընդ բանի՝ են շաղկապք:

ո՞ւ յետեւ օրինակսդ ցուցանին.
Իսկ եթէ զերկուս նշանակու

թիւնսն ե՛ւս ունիցին, այսինքն
մակբայի և շաղկապի, ո՛չ է անդէպ

կոչիլ անդ՝ և մակբայ և շաղկապ
Մակբայ՝ վս բային, և շաղկապ՝

վս կցելոյն: Ո՞ւ այս՝ յայնժամ
նմանեսցի արքայութեան: և նմանք.

Իսկ շորթնակ, լինի մակբայ նմա
նակին, Ո՞ւնս՝ եկեսցէ զորօրինակ

տեսիք զգա երթալ յերկինս:

Իսկ շաղկապ , զոր օրհնակ՝ շողարևու
մինչ ծագէ ընդ նեղ ինչ , նաև
փոքրագունեղ փոշին երկի ա
չայ : Լ. յսպ և շնորձն մինչ ծա
գէ 'ի սիրտ մարդոյ , նաև զփոք
րագոյն յանցանս իւր տեսանէ :

Լ. յս՝ նմանական շաղկապ :

Իսկ դնի ուրեք նաև հաստատա
կան . ըստ օրինակի շաղկապացս ,
որգոն , որգան , և այլ :

Եւ աստ 'ի վերջնում շաղկապիս
ծանխր , զի բաց յեդեւոցս աստ
'ի սոյն տետրակի՝ են և այլ նախ
դիրք և շաղկապք և բազում մակ
բայք , զորոց և այլ իմացք , բայց
զի փոքրէ գրքոյկս մեր՝ երկիւղ
յերկարելոյն առ այժմ այսքան
Թոյլատրեաց : Որովք Թէ բա
րունիք վարժիցիս , յուսամ Թէ
ոչ մնայ զոր ոչ գիտիցես :

Քանն է նախդիր Բաղդատական .

Նաև շաղկապ նախընդրական :

Լ՝ աչքեցո-լիսն ինչ Ա՝ երսփին
Չասն էրկոթին Մ՝ ասանց բանին ,
Լ՝ նուճան և Լ՝ աջի :

Ե՛ն արդ՝ ՚ի կնորիլ աստ ութե
քին մասանց բանին պարզ
և համառօտ ասացեալ, խօսելի է
այլ և սակա՛նուկ՝ միայն զանու՛ա
նէ՛ և զբայէ՛ : Որք գլխա՛նոր մա
սունք գոլով բանին , բըղում ինչ
ասելիք պատկանին զնոցանէ :
Լ՛ն վս՛ այն ո՛չ ասացաք յառաջա
գոյն և թողաք աստ , զինորավարժ
մանկանցն միտք՝ ՚ի նախակրթուե
անդ անշփոթ և պարզ մնասցեն :
Իսկ այժմ՝ վս՛ զի այսքան ինչ ու
սա՛ր զմասունս բանին , առանց
դժո՛ւարութեան և զայլ ասելիս
կարե՛ս իմանալ : Լ՛սելով զայս՝
ո՛չ եթէ բազում ինչ ունիմ՝ յեր
կարել , այլ համառօտ և աստ ան
ցանելով , զերևելիս միայն ՚ի
յիշումն ամ ից :

Յաղագս Լ'նունան օ

Պրակ 25

նունն է մասն բանի ,
որով իրն ճանաչի օ ույ ,
բար , փայտ , մարդ ,
ձի , և այլ օ արձ

սահմանի անունն այսպէս , ա
նունն է մասն բանի հոլովական ,
Թարց ամանակի և դիմաց .

Լ'սեւով Թարց ամանակի , որոշէ
զանունն 'ի բայէ' և յընդունէ
լուէ , որք ամանակա՛ն նշանակին .
Եւ ասեւով , Թարց դիմաց , որոշէ
զնա 'ի բայէ 'ի դերանուննէ և 'ի
յօդէ . որք դիմա՛ն որ մասունք են
բա՛նի : Եւ սկ ասեւովն , հոլովական ,
որոշէ ' զանունն յանհոլով մա
սանց օ այսինքն 'ի նախադրութէ
'ի մակբայէ և 'ի շաղկապէ : բայց
ոչ 'ի բայէ օ զի և բայն հոլովա
կան է . քզի խոնարհումն բային
հոլովումն է նմին .

Երթակայական և մակադրին
 անունքն՝ վասն կարճելոյ
 զբառսն՝ կոչին յայլոց՝ գոյական
 և ածական: Ենոյն է իմացումն:
Օ ի գոյականն՝ իրին զգոյութն
 ցուցանէ որ է բնութն: Ըսկ ա
 ծականն ի վր գոյականին ածեալ
 լինի և զորպիսութն յայտնէ:
Օ ի ամ արարածական էութի
 ունի զինչութի և որպիսի ինչութի:
 զզինչութի իրին՝ գոյականն ցու
 ցանէ որ է երթակայականն: և
 զորպիսութն՝ ածականն յայտնէ
 որ է մակադրականն: Ըս ասել,
 զինչ կայ ՚ի նաւիդ: պարասիտի,
 փայտ: Ըրպիսի փայտ: վառելի,
 շինելի, և այլ: Ըն ոս զինչութի
 իրին մի է, և որպիսութիւնն բա
 զում, այսպէս մի՛միայն գոյակն
 անուն բաւական է առ ՚ինչանա
 կել զբնութի իրին: Ըսկ ածկնք՝
 բզմք պատկանին առ ՚իցուցանել

զզանազան որպիսութիսն նորին :
 Որպէս ասեմք, մեծ մարդ, բարի
 մարդ, գիտուն մարդ, և այլ :
 Իսկ ենթակայական վս այն ասի,
 զի ինքերքոյ մակադրկնին կայա
 նայ. զի եւթ ասելն՝ ներսոյ ասելէ :
 Եւ մակադրական վս այն ասի,
 զի ի վր ենթակայականին դնի .
 վս զի մայ ասելն՝ վերս ասելէ :
 Եւ գիտելի է, զի գոյական ա
 նունն առ ի նշանակել զբնու
 թի իրին՝ ոչ կարօտի ածականին .
 զի ինքն է իսկական անուն նորին :
 Իսկ ածականն առանց գոյականի
 բնութի ինչ նշանակել ոչ կարէ :
 Ոպ յասելն՝ մեծ, փոքր, և այլ
 բնութի ինչ ոչ նշանակի . վսրոյ
 խնդրի՝ զի հանդերձ գոյակա
 նանն յիշեսցի, մեծ մարդ :
 Եւ թէպէտ յասելն՝ արդար,
 մեղանոր, իմացեալ լինի մարդն .
 սակայն այսպիսիքս ոչ վս մարդ
 գոլոյն ասին, այլ վասն այնպիսի

գողոյն: այսինքն արդար, կամ մե
 ղաւոր, կամ այլ: Լճն այսպիսիքս
 հպագոյն գողով գոյականին, ամ
 ոք գիտէ սովորապէս թէ արդար
 անուան իվն մարդոյն դնի. վայ
 ՚ի բազում ուրեք թարց գոյակա
 նի յիշեցեալ լինին: որպէս ասի,
 արդարն ՚ի հաւատոց կեցցէ:
 մեղանորք մեղանորաց փոխ տան:
 Լճն ձայնս՝ արդար, թէպէտ կա
 ընէ դնիլ և այլում, ոպ ասեմք՝
 արդար դոստն, բայց այսպիսիք
 առանց գոյականին ոչ իմանին:
 Օ ի ածականք որք ըստ ուղիղ
 պատկանանորուէ՝ մարդոյս միայն
 պատկանին, ուր զմարդոյ նշանա
 կեն, կարեն դնիլ թարց գոյա
 կանի վս ասացեալ պատճառիդ:
 այսինքն հպագոյն գողով գոյա
 կանին: Իսկ ուր ըստ համեմա
 տու թեան և այլոց պատկանին,
 թարց գոյականի դնիլ ոչ կարեն.
 զի մի՛ տեսակ մարդոյն իմանիցի:

Այսն հողայ զտեառն. եդին ըզ
յն իկոյս գերեզմանի:

Եւ այնպիսի ածականք որք լը
ուղիղ դիտման՝ մարդոյս միայն
պատկանին, թէպէտ բնականայ
ածականք են, բայց զի զնմանուի
գոյականի յաւէտ ունին քան զա
ծականի, իքերթողացն գոյակնք
համարեցեալք են ոպ յերեսն 20
ասացաւ: Եւ թէ ոպ ունին ըզ
նմանութիւն գոյականի, այս է:

Ոպ յորժամ յիշի գոյականն,
յայտնի լինի տեսակ իրին, այսպ
և յասելն դպիր, և այլն, յայտնի
թէ մարդ է: Եւ ոպ իվր միոյ
գոյականի բազում ածականք դը
նին, այսպէս կարեն դնիլ և իսց
վերայ: Ոպ ասեմք, մեծ դպիր,
գիտուն դպիր, երկրդ դպիր,
չորրորդ դպիր, և այլ:

Եւ արձեալ նշան գոյականին և
ածականին է այս, զի գոյականն
բացի յոյժ սակաւուց՝ միոյ տե

սակի միայն պտկնի: ուն անուանա՝
 Գոր, միայն մարդոյս ասի և ոչ
 այլու: Իսկ ածականն՝ ի վերայ
 բազմաց և զանազանից դնի: ուն
 ասեմք, մեծ մարդ, մեծ ձի,
 մեծ քար, և այլ: Այսպսորիկ
 Գոր և այլք նմանք, թէպէտ բը
 նու թէ ածականք են, բայց զի
 միոյ տեսակի միայն պատկանին,
 գոյականք համարեցեալք են:
 Ասացի ի վերոյ՝ (բաց ի յոյժ սա
 կանուց,) զի՝ ոյր, -ի, և այլ ուրք
 հոմանուն կոչին, թէպէտ այլևայլ
 բնութիս իրաց ցուցանեն, բայց
 յոյժ սակաւք են այսպիսիք:
 Օանիր և զայս, զի առ ուրեք՝
 ածականն լինի ածկն այլում
 ածականի: ուն թո՛ւխ կարմիր,
 խո՛ր կանաչ, և այլ: Աւրանօր կար
 միրն և կանուչն ուն թէ գոյականք
 են միւս ածականացն. թէպէտ
 ինքեանք ևս են ածականք:
 Լ՛ի է՝ զի գոյականն լինի ածա
 թէ

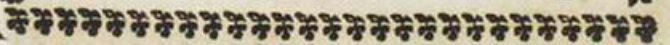

կան, և ածականն գոյական:
 Գոյականն լինի ածական, կամ
 բարդամբ, կամ ածանցմամբ,
 կամ դրմամբ ի վր այլոյ: Որպէս
 քար և սիրտ՝ են գոյականք: Իսկ
 քարասիրտ և քարեղէն՝ են ածա
 կանք: Լ. յս՝ բարդամբ և ա
 ծանցմամբ: Իսկ դրմամբ, որպէ
 գայլն և վահանն՝ են գոյականք:
 Իսկ յասելն՝ գայլ վահան, գայլն
 ի վր վահանին լինի ածական:
 Լ. յսպէս, յուղա կիւրեղ,
 սիմոն պետրոս, և այլ:

Եւ ածականն լինի գոյական,
 մինչ ածանցի ուրիւն: ուպ մեծ,
 պինտ, սուրբ, են ածականք: Իսկ
 մեծութի պնտութի սրբութի՝
 են գոյկնք: Լ ստայամէ և ուն:
 որգոն, լայն՝ ածական: լայնումն
 գոյական: Փայ, թէ զփականն ցու
 ցանէ, է գոյական: Իսկ թէ զփա
 կեցն, է ածական: Լ ստայամէ
 ծակ, ծարաւ, և այլ:

ԴԳ

ԼԷ

Քանական է հարկ և յատուկ:
 Հարկ կոչի այն, որ զերն հա
 մօրէն նշանակէ. ուն մարդ: Լաւ
 յտուկ այն, որ զմասնաւորն ցու
 ցանէ. ուն գրիգոր: Բայց մար
 դոյս յատուկքն՝ թէ արական
 թէ իգական, ոչ այնքան յատկա
 ցուցանեն զմինն ՚ի յայլոց, որոն
 յատկացուցանեն չէզոքական յա
 տուկքն: զի յասելն՝ գրիգոր, բա
 զում գրիգորս կարեմք մտածել:
 Աստի առ ՚ի յատկացուցանել
 ըզմինն միայն ՚ի յայլոց՝ դնին ու
 մանց այլևս մականունք և յատ
 կացուցիչ բառք, զի որոշեալ ՚ի
 յայլոց՝ յոյժ յատկապէս ճանաչ
 չիցին: Ան ասեմք՝ գրիգոր լու
 սաւորիչն, գրիգոր անաբանն.
 գրիգոր նիւսացին, նարեկացին.
 վկայասէրն, և այլ: Եւ յայտնս՝ մա

րիամ ամածինն • մարիամ մագ
 դաղենացին • մարիամ քոյրն զա
 զարու, և այլ: **Ի**սկ չէզոքական
 յատուկքն ոչ այնքան կարօտին
 մակնունանց, կամ այլ յատկա
 ցուցիչ բառից • զի սակաւք են
 ինոցանէ որք զմինն միայն ոչնը
 շանակեն: **Ե**ւ ծանիր, զի ամ
 հսրկ անուն, յատուկ անունս
 ոչ ունի • որպէս քար, փայտ, ձի,
 ոչխար, և այլ: **Ա**րոց մասնաւորքն
 այսպէս յատկանան • այս քարս •
 այդ փայտդ • պետրոսին ձին • մեր
 սպիտակ ոչխարն, և այլ:
Եւ և ոմանք յոյժ սակաւք, որք
 վասն միայնութեան իւրեանց՝
 հսրկ անուն ոչ ունին • ոպ ամ,
 Ծ, երկիր, արև, լուսին, եդեմ,
 և այլ: **Օ** որս վս ոչ ընդ այլում
 անունակից լինելոյ միայնակ ան
 ունեցաք: **Օ** ի պտրս և պօղոս
 են անունակից միմեանց՝ հասա
 րակ անունամբս՝ մարդ: **Ա**ւհա
 և

և համիթ՝ անո՛ւամբս՝ քաղաք :
 Իսկ միայնակքն ո՛չ են այսպիսի :
 Այլ ք զՏ՛ւրկ ունօղ յատուկսն՝
 գերազանց ունին զյատկուհին :
 Լայց տե՛ս՝ զի աշխարհ, և երկիր,
 յայնժամ են միայնակ, յորժամ
 զբողորն համանգ՛մայն նշանակեն :
 Իսկ եթէ զբազում մասնա՛ւոր
 տեղիսն անզանազան նշանակեն,
 են հասարակ անո՛ւանք : Արոց
 յատուկքն լինին, հայաստան,
 յունաստան, հապաշստան, և այլ :
 Լ՛որդ՝ որք զՏ՛ւրկն միայն ունին,
 են յոյժ բազումք : Լ՛ը՛ որք զհա
 սարակն և զյատուկսն ունին,
 են սակա՛ւք : Իսկ միայնակքն
 որք զյատուկն միայն ունին՝
 են յոյժ սակա՛ւք :

Յաղագս Սեփե : Պրակ 27

Սեփին տեսակքն թէ՛սկտ չորք
 անո՛ւանին, արկն, իգական,
 անորոշ, ճեղք, բայց բնութի՛ք

իրաց երեք են: այսինքն՝ արու-
հգ. չէզոք: զի անորոշն կամ ա-
րուհ, կամ հգ: Այս զի այն կո-
չի անորոշ, որ զարուհն և զհգն՝
միով ձայնիւ նշանակէ ուն ցու-
ցաւ: Վայ նշանակեալն նովաւ՝
կամ արուհ, կամ հգ: Ասկ մա-
կադրակնք ոմանք՝ ի վր երկցն ևս
դնիլ կարելով, կարեն կոչիլ
գերանորոշ: Այս ասեմք, մեծ այր,
մեծ կին, մեծ քար: Աք հայրն
անսոն, սք կոյսն նուհ, սուրբ
լեառն թաբօր, և այլ:

Սանիր ևս, զի մարդն թէպէտ
ըստ բնական նշանակութեանն՝
է անորոշ անուհ. բայց ըստ սովո-
րական կիրառեցմանն՝ արական
իմացեալ լինի: Աստի յորժամ
վասն այր մարդոյ լինիցի բանն,
ոչէ հարկ ասել այր մարդ. այլ
բաւական է ասել՝ մարդ. որ ըստ
սովորուե արու իմացեալ լինի:
Ասկ եթէ վասն կնոջ լինիցի,

ասի՝ կին մարդ: Եւ թէպտ ասի
 ուրեք, այր մարդ, բայց ոչ է ՚ի
 հարկանորուհ. այլ վս առանել
 բացայայտելոյ: Ար եթէ ոչ դը
 նիցի այնպ, ոչ է պակասուի ինչ.
 զի միշն միայն բանական է զայր
 մարդն ծանցնել: Եւ յայնժամ
 մանաւանդ ասելի է այր մարդ,
 յորժամ շուրջ զնովան կին մարդ
 յիշեսցի: ոպ ասի, 1 Կորն 11. 6, 7:
 Եւ ոպ մարդն և նմանք նորին՝
 այսինքն ծեր, ձիանոր, բժիշկ,
 գրագիր, և այլք այսպիսիք,
 թէպտ ը բնականին անորոշք են,
 բայց ըստ սովորութե զարականն
 նշանակեն: Եւ յսպէս և կոյսն՝
 թէպտ ը բնականին անորոշ է,
 բայց ըստ սովորութե զիգական
 ցեղն ցուցանէ: Եւսկ՝ ձի, ոչխար,
 թռչուն, և այլք այսպիսիք,
 առանց կարծեաց անորոշք են:
 Եւ նուս, տնտ, որ է՝ իգական,
 եղեալ կայ և արուի. ոպ աննա

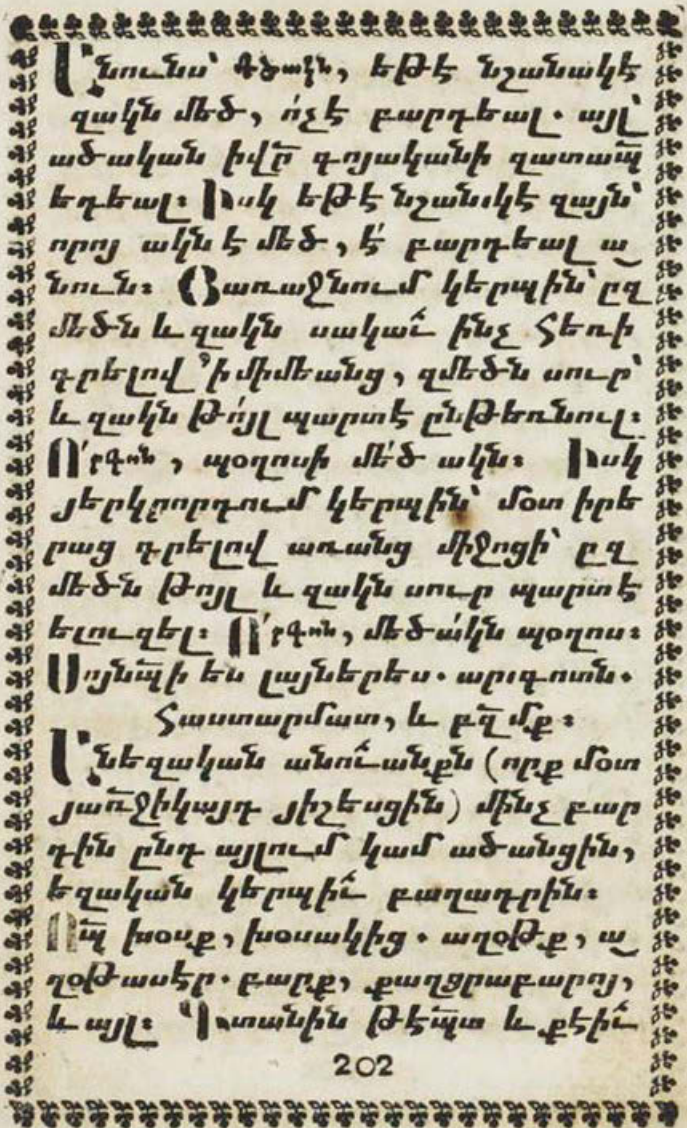
քահանայապետն: Լ՛. յապիսիք և
 այլք գտանին: Եւ են անւանք
 ոմանք, որք այլևայլ նշանակուիս
 ունելով, ըստ քանակին կամ ը
 սեռին այլևայլ իմացեալ լինին:
 Այ անուանս, այր, եթէ զքարայրն
 կամ զՏողայրն նշանակիցէ, որ է
 մաղարայ՝ ըստ սեռին է չէզոքա
 կան: Իսկ եթէ զմարդն ասիցէ,
 է արական: Իսկ ըստ քանակին՝
 երկուքն ևս են հասարակք:
 Եւ ի՞նչ, եթէ զպատուոյն անուն
 ցուցանիցէ, ըստ քանակին հասա
 րակ է: Իսկ եթէ զկին ոմն նշա
 նակէ, է՛ յատուկ: Ի՛այց ըստ սե
 ռին՝ երկուքն ևս իգականք են:
 Լ՛. յսն է և թագուհին, և այլ:
 Ա՛յրն, ըստ սեռին երբեմն է
 իգական, երբեմն չէզոքական:
 զի նշանակէ զծնօղն և զծառ:
 Իսկ ըստ քանակին միշտ հսրկ է:
 Լ՛նուանս՝ զհո, եթէ զզէնն նը
 շանակիցէ, ըստ քանակին է հսրկ

և ըստ սեռին չէզոք: Իսկ թէ ըզ
 մարդ ոք ասիցէ, ըստ քանակին
 է՛ յատուկ, և ըստ սեռին արական:
 Եւ ըստ սեռին չէզոք: Իսկ թէ ըզ
 կին ոմն ասէ, ըստ քանակին է յա
 տուկ, և ըստ սեռին իգական:
 Եւ այսպիսիք բնական գտանին.
 զորս ըստեղծոյն պարտիս նկատել:

Յազգս Զեոյն: Պբալ 28

Զ Լնէ երեք: պարզ, բարդ,
 յարա՛: Պարզ կոչի այն,
 որ միայն մի՛ բառ է. ոմն բարի:
 Բարդ կոչի այն, որ յերկուց բա
 ռից մի անուն եղէլէ. ոմն բարե
 պաշտ: Եւ յարաբարդ կոչի այն,
 որ ի վր բարդունն այլ բարդունի
 առեալէ. այսինքն բարդութիւն
 առ բարդութի յարադրեալ. ոմն
 բարեպաշտասէր: Եւ յերից բա
 ռից մի անուն եղեալ, կոչի Լս

Կրկնաբարդ։ Եւ եթէ գտանիցի
 քան զերիս բառսն այլ աւելի բա
 ռիւք բարդեցեալ, նաև այն յա
 ռաբարդ կոչի։ Բայց ոչ կրկնա
 բարդ, այլ եռաբարդ։ ոպ բա
 րեպաշտասիրածին։ Եւ կցումն
 բարդեալ բառից՝ Եւ երից լինի.
 այսինքն՝ կամ այբիւ, կամ փո
 խարկութիւն, կամ նոյնութիւն.
 Եւ յբիւ, որպէս անձնասէր.
 Փոխարկութիւն, ոպ բարեպաշտ.
 Իսկ նոյնութեամբ, լայներենս.
 Եւ մի՛ գուցէ զածականն իվր
 գոյականի եղեալ զատապէս,
 կամ զանուն ընդ անուն կցեալ,
 ՚ի բարդելոցն կարծիցես։ Եւ ոպ
 բարի՛ մարդ. սիմօն պետրոս.
 Օ ՚ի այն կոչի բարդ, որ յեր
 կուցն մի՛ անուն եղեալէ։ Իսկ
 սոքա թէպէտ իվր միոյ անձին
 ասին, սակայն երկու երկու ան
 ուանք են, շարակցիւք զատապէս
 առ միմեանս և ոչ բարդեալք։

Լնունս՝ Գծակն, եթէ նշանակէ
 զակն մեծ, ոչէ բարդեալ. այլ
 ածական իվր գոյականի զատապ
 եդեալ: Իսկ եթէ նշանակէ զայն՝
 որոյ ակն է մեծ, է՝ բարդեալ ա
 նուն: Յառաջնում կերպին՝ ըզ
 մեծն և զակն սակա՛ ինչ հեռի
 գրելով ՚ի միմեանց, զմեծն սուր՝
 և զակն թոյլ պարտէ ընթեռնուլ:
 Ո՛րգոն, պողոսի մեծ ակն: Իսկ
 յերկրորդում կերպին՝ մօտ իրե
 րաց գրելով առանց միջոցի՝ ըզ
 մեծն թոյլ և զակն սուր պարտէ
 ելուզել: Ո՛րգոն, մեծակն պողոս:

Սոյնպի ես լայներես. արագոտն.

հաստարմատ, և բ՛ղմք:

Լնեզական անո՛ւանքն (որք մօտ
 յառճիկայդ յիշեսցին) մինչ բար
 դին ընդ այլում կամ ածանցին,
 եզական կերպի՛ն բաղադրին:

Այ խօսք, խօսակից, աղօթք, ա
 ղօթասէր, բարք, քաղցրաբարոյ,
 և այլ: Իտանին թէպա և քէի՛ն

բաղադրլք, բայց յոյժ սակաւք
են. ուն կարծիքական, և այլ:

Սերջապէս ծանիր և զայս,
զի ինիլ պարզ բարդ յարաբերդ,
ոչ միայն անձան պատկանի, այլ
միւսոցն հանդիպի: Սակայն ՚ի
յայլն ձև ոչ եղաք, զի այսու
և այնք ճանաչին: Կաւ այլոց
ոչ կարէ այնքան հանդիպիլ,
որքան անունան պատահի:

(Եւրոպա Թատայն: Պրաջ 29

Թիւն է երկու. եզնն, յոգ":
Լազական կոչի այն, որ թը
նով մի է. ուն ծառ: Լճ՝ յոգնն
կոչի այն, որ անելի է քան զմին.
ուն ծառք: Խակ՝ հող, ջուր, և
րիւն, և այլք այսպիսիք ՚ի թիւ
մտանել ոչ ունին. զի ոչ ասեմք
մի հող, երկու հող, ք հող, և այլ:
Սակայն վս սակաւուք և բազ
մուք իրին՝ դնին սովորաւ կզա
կան և յոգնական: Ուն հող, ջուր,

արիւն | հողք, ջուրք, արիւնք:
 Լ՛ն թնայտ կարեմք ասել, մի հող,
 երկու հող, և այլ, սակայն կու
 տեալ հողոցն ասեմք զայս և ոչ
 ստուգապէս միոյ: այսպէ և այլքն:
 Լ՛ն անո՛ւանք ոմանք անեզակինք
 են. որպէս խօսք. բարք. աղօթք.
 աղաչանք, և այլք բազումք:
 Լ՛ն ոմանք անյոգնականք են.
 որպէս անեղ. եդեմ. անծածին.
 էջմիածին. ամենազօր, և այլ:
 Լ՛ն շխարհ, երկիր, եթէ միայնակ
 իմանին, անյոգնականք են: Իսկ
 եթէ հասարակ անուն ճանաչին,
 ունին զյոգնականն սակս մաս
 նանորացն իւրեանց որպէս
 ցուցաք յերեւ 18:

Լ՛ն և ոմանք կոչեցեալք հա՛ւա
 քականք. որք եզական կերպի՛ն
 զբազմութի նշանակեն, բայց ոչ ը
 նոյն անո՛ւան: Ինչ հօտ. տարմ.
 գունդ. բանակ. երամ. ժողով.
 ժողովուրդ, և այլք:

Լսացի, (ոչ ըստ նոյն անունն):

Օ ի հօտն՝ Թէպէտ զբազմութի նշանակէ, բայց ոչ ըստ նոյն անունն. զի ոչ նշանակէ զբազում հօտս. այլ զբազում ոչխարս:

Այլ ըստ նոյն անունն, այսինքն ըստ հօտ գողոյն, հօտն եզական է և ոչ յոգնական: Արոյ յոգնականն լինի հօտ: Լսյալ տարմք. գունդք. բանակք. երամք. ժողովք. ժողովուրդք, և այլ:

Լսւ զայն կոչին հաւաքակոյնք, զի զբազումն ՚ի միութի հաւաքել մի ինչ երևեցուցանեն: այսինքն՝ զբազում ոչխարսն մի հօտ. զբզմ Թռչունսն մի տարմ, և այլն:

Եւ այս գիտելի է, զի յոյնք և արապք՝ զԹիւս անւանց 3 դնեն: եզական. երկուական. յոգնկն:

Օ ի զմին այլ կերպիւ ասեն, զերկուն այլ կերպիւ, և զայլ աւելին այլ կերպիւ: Ըսկ մեք երկուական ոչ ունելով, զայն ևս

ընդ յողնականսն համաթու՛եմք:
 զի զա՛նելին քան զմին՝ յողնակն
 կերպա՛ւորեմք: Լ՞յսինքն, թէ
 մի ծառ է, ասեմք, ծառ: Թէ բա
 զու՛մ է, ասեմք ծառ: Լ՞՛ն թէ
 միայն երկու՛ է, նոյնպէս ծառ:ք:
 Լ՞յսպէս և այլքն:

Յաղագս Տեսալիս: Պրակ 30

Տեսալն է երկու. նախատիպ
 և ածանցեալ:

Լ՞՛ն տես, զի թէ՛սպ առ իդիւրել
 զուսու՛մն նորավարժից՝ զվերջ
 ածանցելոցն անդ յերեսն 42, միա
 համուռ զամ՝ իմիում շարի եդաք
 որպէս և ոմանք արարին, սակայն
 ըստ այլ հեղինակաց ի զանազան
 անո՛ւնս բաժանեցելք են. որք
 կոչին կերպք ածանցելոց. և են
 այսոքիկ: Կոյական. Կիւթին.
 Տեղական. Կախնական. Տնկա՛՛
 Եգական. Կասական. Կացա՛՛
 Սոացա՛՛. Պարունա՛՛. Եստա՛՛

Ունա՞ . Պակասա՞ . Բաղդատա՞
Վերադրա՞ . Նո՛ւազա՞ . Մակըր
դա՞ . Յարմարա՞ . Պաշտպանա՞ .
Նշանա՞ . Բայածա՞ :

Վոյական կերպին վերջն է ային :
Նիւթականին սոքա , եղէն , էայ , ի :
Տեղա՞ , ջի : Նախնա՞ , ոանի , էան :
Տնկա՞ , ենի : Իգականին , ոահի :
Վասա՞ , որդ : Բացա՞ , ութիան :
Ստացա՞ , են ևս սոյնք , ոանի , էան :
Պարունականին , սսոսան , սբան , ոյ :
Հատա՞ , ոար , աէս : Ունա՞ , աոր :
Պակասա՞ աոր : Բաղդատա՞ , գոյն :
Վերադրական կերպին , եշ , գին :
Նո՛ւազակա՞ , աի , էաի , էի , իի , ուի :
Մակըրդա՞ , որդ : Յարմարա՞ , ցու :
Պաշտպա՞ , պան : Նշանա՞ , իան :
Բայածականին , ոամն , ոան , իան , ոա ,
ոյն , ոասո , ած , աած , ան :

Ն՛ բաց յեզերացդ ածնցելոց
որք ասացան մինչև ցայժմ , գը
տանին թէպէտ ևայլք , բայց ՚ի
վերջոյ դիցուք զայնպիսիս :

Ս' է կոթիս լ' նոսոն, և Օ օրոս
Բէ, կ' րոյիտ լ' ծոնցելոյ:
Պր-ի 31

Գոյական ասի, զի զգոյութի
իրին ցուցնէ թէ ինչ ցեղ
բնութի է: Ու երկնային, երկ
րային, օդային, և այլ:

Վիւթական ասի, զի ցուցանէ
զիրն՝ թէ յինչ նիւթոյ եղել է.
որև նիւթոյն անճամբ՝ զեղեալն
նշանակէ: Ու փայտեղէն, երկա
թեայ, պղնձի, և այլ:

Տեղական ասի, զի տեղւոյն ան
ոճամբ՝ զտեղացին ցուցանէ
թէ յոր տեղով է է: Ու եգիպտա
ցի, ջուղայեցի, և այլ:

Վախնական ասի, զի անոճամբ
նախնւոյն կամ հօրն՝ զորդիս
կամ զայլ սերունդսն նշանակէ:
Ու պետրոս՝ որդի գոլով յօնա
նու՝ ասի յօնանեն. և սերունդն
արշակայ՝ է՝ արշակունի:

Տնկական ասի, զի 'ի տունկան՝
բերոյն անու՛ամբ՝ զբերողն նշա
նակէ, զժառն կամ զթուփն:
Ու թզենի, վարդենի, դդմենի,
արմա՛նենի, և այլ:

Ի գական ասի, զի զմարդոյն ի գա
կան ցեղն բացորոշէ: Որպէս
սրբուհի, տիրուհի, դպրուհի,
մաքրուհի, և այլ:

Ի ասական ասի, զի զդասակար
գուհի իրաց և իրակութեց նշա
նակէ: Ու նախորդ, երկրորդ,
երրորդ, չորրորդ, և այլ:

Ի ացական ասի, զի նշանակեալն
սովա՛ն ուրի՛ն, ի վր իրի ուրուք
ոչ գնի իբրև անուն. այլ գով
պարզ էութի, իբաց մնայ 'ի բա
ղադրելեաց: Ու էութիւն ինչ՝
ասի կայ՝ և ոչ կայութիւն. մեծ՝
և ոչ մեծուհի. խոր՝ և ոչ խորուհի.
և այլ: Եւ յստ. քիկ բաց յայ. զի ան
կայէ և կայուհի. մեծէ և մեծուհի.
խորէ և խորուհի: Օ այս կերպ

Ի տրամաբանութեան անդ լրա
պէս ուսցիս:

Ստացին ասի, զի զիրն՝ ուրուք
ստացունած, կամ նմա՛ պատկանիլ
առնշանակէ: Այ՛ ասի՝ սաղմոս
դաւթեան. ձի արքունի, նոյեան
տապան, տէրունի օր:

Վարունական ասի, զի անունամբ
պարունակելոցն՝ զպարունակօղ
տեղին ցուցանէ: ույ՛ հայաստան,
ծաղկարան, հիւրանոց:

Շատական ասի, որ ՚ի տեղուղ
իմիք շատուի ինչ նշանակէ. ույ՛
ծառուտ. օձուտ. մրգաւէտ.
ջրաւէտ, և այլ:

Աւնական ասի, զի զէութի ինչ
առ ինքեան ունեցեալ իրին ան
ւամբն կոչէ: ույ՛ շնչաւոր. թեա
ւոր. ձիաւոր, և այլ:

Վակսին ասի, զի ՚ի կենդանոյ
իմեքէ՛՛՛ անունունակ մասն ինչ
պակասեալ գող նշանակէ. և այն
պակասեալ մասին անունամբն ըզ

բողորն յորջորջէ: ուն ասի թեւատ.
ձեռնատ. սոջատ, և այլ:

Վաղդատական ասի, որ է համե
մատական, զի իր առ իր համե
մատեալ նուազ քան զայն, կամ
առանել նշանակէ: որն ասել,
տունս այս՝ փոքրագոյն և հնա
գոյն է ք զայն. զի այն՝ մեծագոյն
և նորագոյն է քան զայս:

Վերագրական ասի, զի զգերա
դրութի ունակուեց նշանակէ.
որ է սաստկութի և յանկտութի:
ոն համեղ, ձայնեղ. ցանագին,
տրտմագին, և այլ:

Վո՛ւազկն ասի, զի իրն զոր ասէ,
փոքրիկ գոլ նշանակի: որպէս
նա՛ւակ. որդեակ. ջորեկ. հացիկ.
որբուկ, և նմանք:

Վակրդակին ասի, որ է շաղախա
կան, որ զի ինչ՝ նիւթիւ իւրիք
շաղախեցեալ գոլ ցուցանէ:
որպէս մրոտ. ջրոտ. իւղոտ.
աղտոտ, և այլ:

Յարմարին ասի, զի այս ինչ իր՝
թէ ինչ իր լինիլ յարմարի՝
զայն բացայայտէ և այնպէս կոչէ :
ուպ փիլոնցու. խորանցու. գաւա
զանցու. քննյացու, և այլ :

Պաշտպանական ասի, որ զվերա
կացու թի և զհոգաբարձու թիւն
ուրուք ցուցանէ ի վր այնր իրի՝
որ նմա յանձնեցեալ իցէ : որպէս
այգեպան, պարտիզպան, ճիապան,
ջորեպան, և այլ :

Ղանական ասի, զի զբազմազան
իմացունաժս բառից՝ սովաւ նշա
նակեմք և ծանուցանեմք : որպէս
յայսմիկ գրքով և յայլ սոյնպիս
տեսանի : Ստորում ասի, ուղղա
կան, սեռական, գործիական, և
այլ : Վոյական, նիւթական, նախ
նական, և այլ : Վանական, շնչա
կան, մարմնական, հոգեկան,
և այլք յոյժ բազումք :

Վայածական ասի, զի ՚ի բայէ՝
ածեալ լինի և անունանայ :

ոյ դարձայ, դարձումն ॥ շարժիլ
շարժուն ॥ ճնչել, ճնչիւն ॥ Տասի,
Տասու ॥ երևիլ, երևոյթ ॥ Լայլն:
Լ՛՛՛՛՛ վ՛՛՛ մեկնուէ ածանցելոցն
կերպից այսքան:

Բայց գիտելի՛ է աստ, զի Տամայն
եզերքդ ածանցելոց, ո՛չ միշտ
նոյնն նշանակեն ուն անուանին:

Լ՛՛՛ Բազումք ՚ի նոցանէ ՚ի բզմ
ուրեք այլանք քան զոր կոչեցան
՚ի կիրարկանին: Օ՛ ի զոր կերպ
չատ կիրաւոցեն, ըստ նոյն ան
ուան յորջորջեցան գոյական
նիւթական և այլ:

Օ՛ որորինակ՝ վերջս այս՝ էայ,
՚ի շատ ուրեք ո՛չ նշանակէ իբրև
նիւթական: Այ՛ արամեայ, քա
ռաչեայ, Տասակեայ, արևմտեայ,
երեքորեայ, Ճախարակեայ, գոր
ծունեայ, պաշտօնեայ, քրիստո
նեայ, և այլք: Արոց և ո՛չ մի սւ
նի զնշանակութի նիւթականի:
Օ՛ ի՛ արամեայ, է իբրև եան:

քառաջեայ, և որ: հասակեայ, եղ:
արևմտեայ, ակն: և այլքն այլայ
ըստորում ճանաչին:

Ս երջս այս՝ ի, բաց ՚ի գողոյն
նիւթական, այլայ նշանակուք
ըստ մեծի մասինն ածանցէ՛ զբար
դեալնն ՚ի թու՛ականն անու՛անց:
միորձի. երկդիմի. եռանկիւնի.
քառոտանի, և՛: Նաև՝ արամբի.
այլազգի. տմարդի. ճրի. մոլի. ար
տուղի, և՛: Ա՛ն լինի առումանս՝
նի: ուն նախնի, յայտնի, գաղտնի:
Խակ՝ նոճի, սօսի, գիհի, կիպարի՝
ենն տնկականք: որք զանպտուղ
ծառոյ ասին: Խակ՝ ծարա՛ւի, է՛
իբրև եւ:

Յի, բաց ՚ի գողոյն տեղական,
լինի ևս ցեղական: ուն վրացի,
եբրայեցի: Ա՛ն մերթ զաղանդն
ցուցանէ, մանիքեցի, սադուկեցի:
Ա՛ն այլուրեք այլապէս: որպէս
առնացի. կանացի. խեղացի. մը
տացի. դրացի, և այլ:

Ուի, էտի, ուրեք նախնականին
են, ուրեք ստացականին:

Լթէ ուրուք զսերունդն նշանա
կեն, են նախնականք: Ըսկ եթէ
ինն ինչ որ նորա՛է՛ կամ նմա՛ պատ
կանի՛ զայն ցուցանեն, են ըստա
ցականք: Սխնականն ՚ի յատկէ
միայն ածանցի: Ըսկ միւսն կարէ
ածանցիլ ՚ի յատկէ և ՚ի հորկէ:

Ըայց՝ «նի, յաճախ ՚ի պետուե
որոշմունսն դնի ՚ի հայս: որպէս
արծրունի. բզնունի. գնդունի.
և բազումք: որք կարեն կոչիլ
դասապետակնք: Ըն ուրեք այլ
կերպիւ: ուն ծերունի. պահունի.
գողունի. գտունի, և այլ:

Ըտի, բաց ՚ի գոլոյն նախնական և
ստացկն, լինի և զօրագնդական.
ուն ասի՛ մանասեան գունդն. սե
բաստեան զօրքն. և այլ: Ը ինի և
հետևողական որպէս և Ըբբայն
անու՛նէ: կեփայեան. նլսեան:
ոսկեանք. հոփսիմեանք:

Որև ուրեք լինի ան, որպէս,
վարդանանք, սուքիասանք:

Տես յերեսն հարիս գրոյն, 240 • 283:

Լ՛ծանցէ՛ և քզում զթո՛ւաբարդ
անո՛ւանան: ո՞նչ՝ երկիւնդկեան.

եռամեան • երեքտակեան • չորեք
կերպեան • եօթնարիեան, և այլ:

Վաև այսոքիկ, ամենեքեան • եր
կոքեան • երեքեան, և այլ:

Լ՛ն ուրեք այլապէս: քաջեան,
Ի՛հայ՝ Ի2: ներբողեան, վաղորդեան,
երեկեան:

Լ՛նի, ուրեք զնիւթականին նը
շանակէ. ո՞նչ բրդեանի: ո՛րէ բրդեանի:

Ուրեք զբնութի և զբարս ցու
ցանէ: ո՞նչ վայրենի ծառ • վայրենի

բարք: Լ՛ըբեմն զմնացո՛ւածս ՚ի
ծնողաց, հայրենի տուն • մայրենի

ինչք: Լ՛ն ուրեք այլանչ, խոզենի
կերպրնք • գայլենի հայեցք, և՛:

Վայլենի, գառնենի, և այլք,
կարեն լինիլ նիւթկնք, և նշանա

կանք: Ո՛րգոն, գայլենի մուշտակ՝

Է այսինքն գայլեղէն. Գայլենի
Տայեցք՝ է իբր գայլահան.

Ահի, ուրեք անուամբ Տօրն՝
զգուստրն նշանակէ. որպէս՝
արգարուհի. Եւ ուրեք՝ զինքն
էգ գող ցուցանէ. ուն սրբուհի.

Յառաջնում կերպին՝ է նախնա
կան և իգական. իսկ յերկրոր
դումն՝ է միայն իգական.

Թագուհի, է կամ կին, կ քոյր,
կամ մայր, կամ այլ սերունդ և
զարմ արքայի. և կամ ինքն իսկ
կին արքայ. Սայ եղեալ՝ եգիպ
տուհի. քանանուհի. սամարուհի.
որ է՝ տեղական և իգական.

Չա՛ ղուկաս վանանդեցին՝ և ան
բանի՛ առադրելով ասէ, իշուհին
բաղաամու. Արեմն և ճիուհին.

որ ը լաթինացէ և ո՛չ ը մեզ.

Արտ, երբեմն զգործառնութի
ցուցանէ, ուն լողորդ. որսորդ.
ցանցորդ. միջնորդ. առաջնորդ.

Երբեմն զներկայ իրակութիւն.

որպէս նաւորդ, ճանապարհորդ,
 Լճ ուրեք զՏաղորդուի. որպէս
 Ըորդ. կցորդ. ագորդ. բժնորդ.
 Տասարակորդ: Վնի և աւելորդ.
 Տակառակորդ: որ նոյնէ աւելի,
 Տկնկ: Իսկ մնացորդ, է մնացւած:
 Ս' մինչ զԹիւսն ածանցէ, Թէ Ը
 անունն դնի, է դսկն և ածական
 նորին: որքո՞ն, եկէ նշան, երդ սե
 ղան, և այլ: Իսկ մինչ Ը ինքեան
 դնի, լինի շաղկապ. ուն ցուցաւ:
 Ը աջին կերպին՝ ո՞ն շեշտանայ:
 Իսկ միւսոյն՝ եջն շեշտանայ, և
 ըզկնի դային դնի կամ բուծ՝
 կամ ստոր, : Վճ մինչ լինի դա
 սական, ո՞չ ասի միորդ, կամ միե
 ըրորդ, կամ առաջնորդ: այլ՝
 նախկին, կամ առաջին. կամ նա
 խորդ, կամ առաջնեբրորդ:
 Իսկ ՚ի լինիլն շաղկապ, դնի՝ նախ,
 կամ առաջին, կամ նախ և առջին:
 Սորին վն այս քան:
 Ը բան, երբեմն միոյ իրի կամ իրա

Կուէ ցուցանի տեղի, և ո՛չ բազմուէ: ուն մենարան, հարսնարան արքայարան, տպարան, եփարան, լուսացարան, և այլ: Լըրբեմն ըզբնակուի նշանակէ անզանազան՝ թէ միոյ թէ բազմաց: ուն կայարան . օթարան . բնակարան:

Ըստ այսցէ և օգնականն . յերանարան, յեցարան, պատսպարան:

Իսկ՝ գելարան, բացարան, նուագարան, են գործիք: Տեսարան, կարէ գողակն, կամ դիտանոց:

Իսկ ՚ի բառս՝ չափ, ՚ի տեղի աբանի՝ դնի աղան . ուն կախաղան:

Այսպէս ևս ուրեք զմիոյ նշանակէ: ուն մատնոց, ձեռնոց . թևնոց . գլխանոց . եփոց . հալոց . դարբնոց . լարոց: Աւրեք զգործիք: որպէս խարտոց . յօտոց . վարոց . գելոց:

որ, Լայս կերպ թէպէտ ունին ասի, բայց զայն ունիլն ասէ որ ՚ի յանձն երևի . զի որ ունի զձի կամ

կամ զԹուր 'ի պահեստի, ոչ ասի
ձիւնոր Թրանոր, այլ այն՝ որ առ
ինքն ունի զայսոսիկ:

Իսկ փոքրանոր, մեծանոր, գլխա
նոր, Թգնոր, ոչ վն ունելոյ ինչ
ասին, այլ զկացուէ կարգն ցու
ցանեն: Ուղևոր, ուղարկանոր,
զներկայ իրակուի ցուցանեն:

Լարկնանոր, երկրանոր, են իբր
այի: Լականոր, աղաչանոր, աշխա
տանոր, են իբր ոչ:

Վոյն, ուր ըստ ինքեան դնի և
ոչ բաղգատի ընդ այլում, է ըստ
ինքեան բառ, և ոչ ածանցումն:

Ուն ասել՝ մեր խաղողն կարմրա
գոյնէ, իսկ ձեր այգւոյն սևա
գոյն: Լ. յսոքիկ՝ են բարդեալ
բառք և նախատիպք, զի գոյն աստ
ոչ զածունցումն, այլ զգոյն բառն
ցուցանէ, որ է ըսելի: Իսկ լինի
բաղգատական՝ մինչ ասի, մեր խա
ղողն կարմրագոյնէ քան զձերն:
Իբրու առանել կարմիր:

Գիտի, սա՛ ևս ը բաղդատնին է.
 մերթ ըստ ինքեան բառ լինելով,
 և մերթ ածանցումն գերադրին:
 Օ որորինակ յասելն՝ տունս այս
 զի ծնրագին է՝ մեզ չէ՛ վայելուչ,
 է՛ բարդեալ և ո՛չ ածանցումն:
 Իսկ յասելն, լալագին դիմօք պա
 ղատիմ՝ առ քեզ, է՛ ածանցական:
 Իբրու թէ յորդ արտասու՛օք:
 Ե՛ւ, ուրեք իբր օշ նշանակի.
 ու՛յ գտակ, գիտակ, ընդունակ:
 Ուրեք իբր ա՛նելորդ յարմարիչ
 բառի: որպէս յարակ. խառնակ.
 կուտակ. նշանակ. փոխանուկ. հան
 գունակ. ոլորակ. բոլորակ: Եւ
 դնի՛ ի բարդեալսն՝ ուսա՛կ, բերու
 նակ, շարունակ, կենսունակ:
 Տէ՛ս՝ անեզական անուն փանս,
 սէի՛ն կցեցեալ: ու՛յ և օրէնսու
 սոյց, և այլ: Երթ յիբեան 202:
 Եւսի, ձայնս՝ որդեակ, սովորաւ
 կոչական դնի. թէ և գտանի ու
 րեք ուղղական: և է՛ կերպ փա

զաքշաբար խօսելոյ: Ուստի այս
կերպ նուազական, յայլոց փա-
ղաքշական ասի. որ է խանդաղա-
տական, կամ գորովական: զի է
զերբս, ակ, եակ, եկ, իկ, ուկ,
զայն՝ Ըորում կցին՝ ուրեք փոք
րիկ գոլ ցուցանեն, և մերթ սի-
րուն կամ խղճալի երևոցեն:

Սոյնս է՝ կցեալ ընդ թիւս,
իբր առանձնութիւն ցուցանէ:
ոպ երկեակ, երրեակ, քառեակ,
և այլ: ըստայսցէ՝ միակ:

Ի՛նչ, ցոյիւ եդեալ յի, լինին իբր՝
օշ: ոպ դիեցիկ, երգեցիկ, մու-
րացիկ: Որք ունին զնշանակուի-
նեղգործական ընդունելութե:

Գոյ և ըստ կրանորկնի, ընչի՛նչի:
որ է իբր ընկեցեալ: Եսկ ճնդիկ՝
պարսիկ՝ ցեղականք են:

Ունի, ըստ նուազականին՝ կցեալ
իբառս՝ գիր, լինի յի: գըքոյկ:
Եւ է ազգ մի ունի, որ զսաստկուի-
նշանակէ. ոպ քալուկ, վաղուկ,

խածուկ, կտրուկ: Սոքա թէպէտ
չեն ըստ գրոց, բայց և ոչ են յոյժ
գեղջուկ: Իսկ՝ Տեղուկ, ոչ ըզ
սաստկուկի, այլ պարզ զՏեղանո
ղուկի նշանակէ: որպիսիք են,
Զուր, ձէթ, գինի, և նմանք:
Վեղջուկ, նշանակէ՝ ալան.

իբր գիւղական:

Ուրեք զգերադրականին նը
շանակէ: ոպ ջլոտ. մսոտ. սրտոտ:

Ուրեք զմարմնոյ ախտն: ոպ ցա
լոտ. բորոտ. ջերմոտ. խժոտ:

Եւ ուրեք զՏփայն: ոպ երկչոտ.
վէճերոտ. նախանձոտ. յաջաղկոտ:

Ուսնոտ, է՝ լուսնաժէտ, լուս
նացալ: որ ՚ի նորիլ լուսնոյն զօ
րանայ: իսկ արճմրճոտ, է՝ օշ:

Յո, մահկանացու, զգոյականին
նշանակէ: Իսկ մահացու,

է՝ իբր Ըունելուկի ՚ի ներգործա
կան նշանակուէ. մահացուցիչ:

Իսկ՝ մակացու, ոչ է յայսցանէ.
զի սորա տառս՝ ց, իւրական է:

Ոհ, մինչ ասի՝ պահպան, պահպան, պահպան, ոչ նշանակի յատուկ իմն ինչ իրի գող պահպան ունի այգեպան: այլ հասարակօրէն և անորոշ ցուցանի: Իսկ պարտապան, է՛ այլ իմն. որ զինքն ըզպարտուց ունօղն նշանակէ: Եւ է՛ իմացումն նշանականին. իբրու՝ տիտ:

Դոհ, կերպս այս՝ թէպէտ նաև զգոյական անուն՝ ածին առնէ. ունի տեղական, բուսական, և այլ: Ինչոյց այսօրիկ, ազգական. զօրական. շարական. քերական. օգնական. վարձական. մուրացական, և նմանք, գոյականք են: Եւ ըբ թնիտ են ածանցելք, բայց ունի նախա տիպ իմացլ լինին: Եւ ըբ թնիտ են, փոքրաւոր, մեծաւոր, դատաւոր, թագաւոր, և նմանք: տե՛ս 220

Լոյս կերպ՝ իտ, իբր զձեռք և գործիք շարադրասիրաց, քան զայլ եզերս ածանցելոց՝ յաճախ

գան ՚ի կիր: Օ ի զպէսն միտս
 բառից սովան ցուցանեմք. որն
 ի վերանդ անցան: Այսպիսի կեր
 պի ոչ յիշեցաք թէ զայլ և այլ
 նշանակէ. զի նշանակեալքն սո
 վան՝ բազում և զանազանք են:
 Ար՚ի բազում ուրեք զստացակա
 նին ցուցանէ. որն արքայական
 գահոյ, քահանայական զգեստ:
 և այլ ուր այլապէս:

Այս կերպ՝ ըստ մեծի մասին
 զբարդեալն ածանցէ: որպէս
 գինարբու. տաղերգու. հացբըր
 դու. հարսնածու. ձայնարկու.
 աջաուու. հոգաբարձու. վերակա
 ցու, և այլք: Իսկ պարզք, ազգու
 ածու, աուու. հասու. մեծարու.
 մակացու, և այլ: Այս կերպի
 մինչ հանդիպի՝ ուրիշ, լինիլ
 կրկնածանց, յերկուց միոյն բառ
 նի վանկս՝ ու, զի թեթև և հա
 մեղ գայցէ: Արգոն՝ գինարբուի,
 և ոչ գինարբուութի:

Ուստի, այս կերպ՝ ուրեք զմակ
բայսն ածանցէ ուն և անդ ասա
ցաւ 158: Բայց ուրեք կցի և Ը
անո՛ւան և առնէ զնա սկզբնկն:
ոնք ՚ի յերկնուստ, յածուստ.

յաթոռուստ, և այլ:

Լ՛, ոնք խթան. շրջան. փական.
կապան. շարան. պատուիրան.
նուիրան, և այլ: Սոցա մեծ մասն
անեզականք են: որպէս հոսանք.
զբօսանք. յանցանք. պարծանք.
պատրանք. տանջանք. աղաչանք.
աղերսանք. աշխատանք. ապաշխա
րանք, և յոյժ բազումք:

Լ՛ յս կերպ՝ ան, յոմանց ՚ի յոյժ
սակա՛ւ բայից՝ ելանէ՛ այս: Արն
զնացք. մնացք. ընթացք. իմացք.
մոռացք: ըստ այսցէ և՛ հայեցք:
կերպս այս՝ ան, աշխարհօրէն բա
ռի՛ւ, ուրեք զառա՛ւելութի ցու
ցանէ: ոնք ուտան. խուլին. հաջան.
զուան. վազան, և այլ:

Լ՛ զնազան նշանակութե

եզերացոյ ոմանց՝ (Թէ և այլք մը
նացին յասացելոց և յասելեաց)
բա՛ւ լիցի այսքան: Վս զի այսո
քիւք և այնք ճանաչին: Արք Թէ
և ո՛չ ճանաչիցին, չէ՛ ինչ կարի
պակասուի. զի հարկա՛ւոր սոցին
այն է՝ զի ճանաչիցես միայն Թէ
ածանցեալ է: Իսկ գիտել Թէ
առ. որ կերպ վերաբերի, կամ
զոր նշանակու. թի ունի, որքան
առ. քերթողու. ին չէ՛ ՚ի յոյժ հար
կա՛ւորու է: զի այն՝ բառագիտու
թիւն է և ո՛չ քերթողութիւն:
Իայց զի օգնութի մեծ ընծայի
քերթողութե՛ ՚ի և զայնպիսիս գի
տելոյն, վսյ սակա՛ւ ինչ և յայն
պիսեացն եդաք:

Ա՛րդ՝ յարելով՝ ՚ի կարգ ասացե
լոցոյ ՚ի վերոյ՝ նաև զայս գիտել
ո՛չ է խոտելի, Թէ ոմանք՝ իծայրից
ածանցելոյն՝ ո՛չ մի և նոյն կեր
պի՛ւ կցին ՚ինախատիպսն: և տես
՚ի հետևեալ օրինակսդ:

Լ՝ յի, էյի, յի: որպէս պոնտացի:
 համթեցի. վանցի: Լ՝ սոան, էսոան,
 սոան: հայաստան. ասորեստան.
 հայաշատան: Այ, անոյ, էնոյ:
 դպրոց. հիւրանոց. վարդենոց:
 Լ՝ էո, է-էո: հոցաւէտ, գինեւէտ
 Լ՝ գոյն, էգոյն: շարագոյն, բարեգ"
 Լ՝ գին, էգին: ցաւագին, մոլեգին:
 Յո-, աչո-, էչո-: փիլոնցու. տիրա
 ցու. գօտեցու: Լ՝ ֆան, էֆան, ֆան:
 մարմնին. հողեկան. վարձկան:
 Վաւ գիտելի է, զի զածանցլսն
 ոչ միայն ՚ի ձայնէն պարտիս ձա
 նաջել, այլև ՚ինշանակութիւն:
 զի ըստ ձևոյ ածանցելոց՝ բա
 շուժ նախատիպք գտանին:
 Օ որորինոկ՝ ձայնքս, դաւթեան,
 մատեան, թէպէտ լը վերջին եզե
 րացն միւսնոյն են, բայց ըստ հե
 տեւման տեսակին զանազանք են:
 զի դաւթեանն՝ ածանցեալ է,
 և մատեանն՝ նախատիպ:
 այսպէ և զայլոն իմա:

Վարձը գիտե՛լի է, զի ամ աման
ցեալք՝ երիս որոշմունս ունին .
այսինքն՝ իրական, ձևական, միջին .
Իրական այն է, որ նախատիպն և
ամանցելն զանազանին յիրերաց
ոչ միայն ձայնիւ՛, այլ և իրօք և
նշանակուք : ուն ջուր և ջրային՝
այլևայլ իրք են և ոչ մի :

Իսկ ձևական այն է, որ նախա
տիպն և ամանցեալն՝ ձևով միայն
զանազանին յիրոց և ոչ իրօք ևս :
որպէս ձի, և ձիակ՝ Թէպէտ ըստ
վերջաւորուեցն զանազանք են,
սակայն միւնոյն բառ են երկո
քին : զի ձիակն ոչ այլինչ է ,
քան Թէ փոքր ձի : Եւ միջական
այն է , որ ՚ի մէջէ իրականին և
ձևականին : ուն քար և քարեղէն՝
ըստ իրականին այլևայլ նշանակու
թիս ունին , և ըստ ձևականին՝
միւնոյն իր են երկոքին :

Վարձը գիտե՛լի է, զի ամ աման
ցեւոց պարտիս ճանաչել զնախա

տիպան՝ անուն է արդեօք, թէ
 այլ մասն: զի թէպէտ վերջին կեր
 պին միայն անցաւ բայածական,
 բայց և յայլոց ոմանք ՚ի բայիցն
 ածանցին: Այ խնդամ, խնդուի
 Լըգեցի. երգեցիկ: Ամացայ,
 իմացական, և այլք սոյնպիսիք:
 Ալա՛ ածանցելքս՝ ոչ թէ յան
 ուանէ և ՚ի բայէ միայն, այլ յամ
 մասանց կարեն ածանցիլ: Թէպէտ
 ոչ յաճախ, այլ ցանցառակի:
 Այ յիշողուի. իւրական. նոյնու
 թիւն. զատական. որքանութի.
 իսկական. թէուութիւն, և այլ:
 Յորս յաճախ քան զայլսն՝ դերա
 նունն ածանցի. ըստորում իբր
 անուն ՚ի կիրարկանի:

Ա՛ն ոպ ՚ի վեր ասացաք, են և
 այլ վերջք ածանցելոց. որք ոչ
 այնքան են յայտնիք, ոպ եղէլքն
 մինչև ցայժմ: Ա՛ն են սոքա:
 շահ. սահ. տեք. տար. էսք. իսք. գար.
 ժէք. ժոք. ժոռք. ին. ծոյ. կէն. կին.

ունդ . ուրդ . ուս . օն . անի . անոս . որի ,
 և այլք : Ո՛րքն , սրբաղան , վիպա
 սան . սպանդ . ուրասա . պահեստ .
 հինդիստ . ցա՛ւագար . աստաժէտ .
 նենդժոտ . ժանաժուտ . վերին ,
 ներքին , խորին , ստորին . կուածոյ .
 ծակոտկէն . նախկին , երեքկին ,
 չորեքկին . ծնունդ . խորհուրդ .
 քամուք . պաշտօն . պիտանի . հե
 րովդիանոս . հնոտի , և սոյնպիսիք :

Յորոց ոմանք միոյ բառի միայն
 հանդիպին . ոմանք երկուց կամ
 երից . և ոմանք այլ ա՛նեւեաց :
 Իսկ յաճախ քան զայլսն՝ ին , ՚ի
 գործ ածի . որ առ նշանականն
 վերաբերի : զի և իմացումն սո
 ըին՝ է՛ ուն ասն :

Ինի և՛ ա , ածանցան . ը որում
 ասի , անիմայ . անխնայ , և՛ :

Եւ՛ այսօքիկ , աի , գէն , էճ , ուլ ,
 ՚ի հնոցն մերոց նախնականի ե
 զերք եդեալք են : Երեքն արա
 կան , մին իգական : Ուն վաղարշակ՝

որդի վաղարշայ: Թիրասգէն ,
որդի Թիրասայ: մանանէճ' և մա
նանուշ, որդին և դուստրն մա
նանայ: Բայց սոքա այժմ չեն
կիրառնլիք:

Եւ արդ' մի' գուցէ զբարդեալ
անուանն ածանցեալ, և զաժան
ցեալն բարդեալ կարծիցես:

Օ ի ածանցակերտ մասնկուռքս'
ային, ի շէն, և այլն' ոչ են բառք ը
ինքեան. այլ' են աննշան ձայնք.
և գալով առնախատիպսն, կազ
մեն զնս' ածանցականս: Իսկ մա
սուռքն բարդեալ բառից' ըստ
ինքեանց բառ են: Եւ ճա' այս է
զանազանութի' ածանցականին
և բարդեալ բառին:

Եւ վասն տեսակի անուան և
աժանցելոցն այսքան
մինչև ցայժմ:

Յեա այսորիկ ըշհու Վոյ,
Եւ սախտիկ ինչ սաե լոյ:

Յազագա հորովմանց Լուսուան
Լարխասասան Կերպիչն:

Պրակ 32

Սորովք անունանց՝ Թէպէտ
'ի նախակրթութե անդ
որքան առ'ի վարժիչ նոր
ուսիցն եդան 'ի կարգի, սակայն
որքան առ'ի գիտել զպէսպիսու
թիւնս իւրաքանչիւր կերպիցն
աստէն այժմ և յաղագս այնց
սակա՛նուկ ինչ յիշեացուք:

Եւ գիտելի է նախ, զի երկու
եղերքս սեռականաց, այ, եայ,
միայն յատուկ անունանց պատկա
նին: Եւ երեքս, ի՛ ի՛ն, ոյ, ու,
լինին հասարակաց և յատկաց:
Իսկ այլքն ամենայն՝ են միայն
հասարակաց: Եւ յայտ է թէ,
յատուկ անունանք Ը հինգ կեր
պից միայն գտանին. ի՛ ի՛ն, ոյ, ու,
այ, եայ: և տե՛ս 'ի ներքոյ:

Ի՛ ի՛ն, որպէս անտօն, բարսեղ

գրիգոր, դաւիթ, պետրոս, սյղս,
ներսէս, մովսէս, դանիէլ, մա
նուէլ, եղիսէ, եղիշէ, յուդա:
Լ'ննա, մարթա, բերսաբէ, եղի
սաբէթ, հռիփսիմէ, գայիանէ:
Պօնտոս, եգիպտոս, այսինչպօլիս
թաբօր, հերմոն, տօրոս, փիսոն,
գեհոն, նեղոս, այբ, բեն, և այլ,
թարց յոգնականի:

Ոյ, ուն աշոտ, օշին, հեթում,
թաթում, շապուհ, մամիկոն,
խաչատուր, տիրում, սանատրուկ:
Սանդուխտ, գորանդուխտ, խոս
րովիդուխտ: Սարին, զմիւռին,
պաղեստին, գոմոր, արձէշ, բջնի,
արկուռի, աֆրիկա, սարգիկա,
թիւատիր, այսինչպօլիս: սեպուհ,
արցախ, և այլք: Ասկ 'ի տառիցն'
ին ինոյ, յի յիոյ:

Ս, ուն աբգար, զազար, խոսրով,
յօնան, փոկաս, յակօբ, յովսէփ,
աբրահամ, բարաղամ, եպիփան,
յովասափ, եղիազար, յօհաննէս

յօհաննու: Մ ուշ, սղերտ, բա
սէն, տաթև, ծայդան, երևան,
արտաշատ, ալաշկերտ. լիբանան.
յորդանան, և այլ:

Իսկ յատուկք կերպիցս՝ ա), էա),
եղեալք են ՚ի կարգս հոլովմանց
յերեսան 29. 30:

Եւ գիտելի է, զի յատուկ ան
ունանց յոգնական դնիլ հազիւ
հանդիպի. վայ յոգնական հոլով
ոչ եղաք նոցին. զի ՚ի պիտոյա
նալն՝ ոչ է դժունարին գիտել ըզ
յարմարն ըստ իւր կերպին կամ
ոպ ձայնին վայելէ: Լստի ի վեր՝
յատուկ զիւրաքանչիւրոց կեր
պիցն հոլովմանց ասելի է:

Լստի հոլովման ի, է:

Ոմանք ՚ի յատուկ անունանց
կերպիս այսորիկ՝ առ ուրեք
ծայրատ հոլովին: որպ մատթէոս
մատթէի. ՚ի տեղի ասելոյ մատ
թէոսի: Լստապէս թաթէոս թա
թէ

Թէի. Տերովդէս, Տերովդէի,
կամ Տերովդի: և այլ:

Յայսպիսեաց ոմանք առեօթնրդ
կերպն դիմեն. ուն փիլիպպոս,
փիլիպպեայ: անտօնինոս, անտօ
նինեայ: Բարդողիմէոս, Բարդո
ղիմեայ: Տերովդէս, Տերովդեայ,
և այլ: Որոց ոմանք ՚ի կոչակա
նուան էին եղերին: ուն ուլ պետ
րէ. փիլիպպէ: Վտանի և ուղ
ղական այսպիսի. Բարդողիմէ յե
տոյ եկեալ: Եւ այս՝ վասն կար
ճելոյ եղեալէ զձայնն:

Լ՛նունք ոմանք յայլ կերպից՝
և շատքն ՚ի յերրորդ կերպէն, ՚ի
Բարդիլն Ը այլում, կամ ՚ի յառ
նուլն զմասնիկս՝ ա՛ն, ըստ այսմ
առաջին կերպիս հոլովին: Ո՛րգո՛ն
Նիւթ. նիւթոյ. նիւթով: Տրա
նիւթ. հրանիւթի. հրանիւթի՛ն:

Լ՛ննիւթ. աննիւթի. աննիւթի՛ն ॥
Լ՛րատ. արատոյ. արտով: Բազմա
րատ. Բազմարտի. Բազմարատի՛ն:

անարատ • անարատի • անարատիւն ॥
 Խրատ • Խրատու • Խրատու ॥ Բա
 րեխրատ, անխրատ • Խրատի, Խրա
 տիւն: Տանգիստ, Տանգստեան,
 Տանգստեամբ ॥ Նաւահանգիստ,
 անՏանգիստ • Տանգստի, Տանգըս
 տիւն: Սեղք, մեղաց ॥ Բզմամեղք,
 անմեղք, մեղից: Սիտք, մտաց ॥
 անմիտք, անմտից, Լայլք:

ԼԵՒԻՐԻ ՏՆՎԵՆՆՆ Ի, ա:

Լյս կերպ՝ եղական սեռա
 կանաւնն ո՛չ զանազանի յա
 ռաջին կերպէն • զի երկուցն Լս
 լինի, ի: Սպ սիրտ սրտի • ազգ ազ
 գի: Լս զանազանին՝ իմիմեանց
 երկաքանչիւր գործիականօքն Լ
 յոգնական սեռականաւնն: Սրպ
 սրտիւն, ազգաւն: սրտից, ազգաց:
 սրտիւք, ազգօք: Սպ յատուկ
 անունաւք՝ որոց սեռականն լինի,
 ի, յառաջին կերպէն համարին •
 ո՛չ ըստ եղական սեռականին,

զի այն՝ երկուցն մի է ուն ցուցան։

Լ Եւ ըստ գործիականին և ըստ
յոգնական սեռականին։ Արպէս
պետրոս պետրոսի, պետրոսիւն։

պետրոսք պետրոսից, և այլն։

Լ Եւ այս կերպ ևս վերաբերին ու
մանք յայլոց կերպից ՚ի բարդիւն

Է այլում։ Ան սէր, սիրոյ, սիրով։
բարեսէր, բարեսիրի, քրեսիրան։

Պատիւն, պատուոյ, պատուով։

մեծապատիւն, մեծապատուի, մե
ծապատուան, և այլ։

Լ Եւ ըստ հոլովոյն՝ ոյ, ուն։

Լ Եւ նունք ոմանք հասարակք
կերպիս այսորիկ՝ կարեն և
ինով եզերիլ ըստ սեռականի
նախկին և երկրորդ կերպիցն։

Ան մարմին մարմնոյ, ՚ի մարմնի։

Վետին գետնոյ, ՚ի գետնի։

Լ Եւ յսպէս, յանկողնի, ՚ի գբի, ՚ի
սափորի, ՚ի սեղանի, և այլ։

Լ Եւ գործիականս՝ ուն, դնի ՚ի շատ

Լնունք տեղեաց՝ իս աւար
 տեալք՝ առ այս կերպ վերաբե
 ըին. բայց գործիականն լինի աւ:
Ոպ ասիա, ասիոյ, ասիան: Սարէ
 սակայն լինիլ ևս՝ ասիու, կամ ա
 սիայու, կամ ասիայի, ասիայի:
Սոյնպիք են, բերիա. գաղատիա.
 գաղմատիա. եթովպիա, և այլ:
Մարդ մարդոյ մարդով: յոգնա
 կանն լինի ըստ եզկնի անունացս՝
 ախճիկ, ծաղիկ: Սրգոն, մարդիկ,
 մարդկան, մարդկամբ, և այլն:
Բայց դնեն ոմանք՝ մարդիկք,
 մարդկանց, մրդկամբք: Ինի ևս
 ըստ իւր կերպին. մարդք, մար
 դոց, մարդովք:

Չորրորդ հոլովածն՝ աոյ, եաս:

Որոյ անունն ուղղակինն ինով
 եզերի՝ սեռականն նորին լի
 նի, աոյ: Ոպ այգի. այգւոյ: այրի.
 այրւոյ: այլազգի. այլազգւոյ, և
 այլք սոյնպիք: Բայց՝ միավանկքն

և յատուկքն հետտե՛ն ՚ի կանոնէս
 Ո՛ւր դի, դիոյ լինի և ո՛չ դիւոյ:
 Լ. յսմ, Թիոյ, լիոյ, ձիոյ, և այլ:
 Տեղի հեղեայ, և ո՛չ հեղւոյ:
 Լ. յսմ, ղեւեայ, նաւեայ, և այլն:
 Լ. նո՛ւանքս, որդի, հոգի, և այլք
 ոմանք, ՚ի յոգնական սեռականին
 և ՚ի գործիկնումն երկաքանչիւր
 Թւոյն, դնին սովորաւ ըստ երդ
 կերպին, ոյ: պահելով սակայն ըզ
 տառս, -: Ո՛րդոն՝ որդւոց, հոգւոց:
 որդւով, հոգւով: որդւովք, հո
 գւովք: Ի՛տևն ուրեք, որդեաց,
 հոգեաց. որդեաւ, հոգեաւ:
 Իսկ որդեօք հոգեօք ո՛չ ուրեք:
 Եղաւ այս՝ և յերեան 44:
 Լ. նո՛ւանքս, բու բուոյ. ձու ձուոյ
 Թիւ Թո՛ւոյ. Թեւ Թեւոյ. անիւ
 անո՛ւոյ. պատիւ անո՛ւոյ. և այլք,
 ՚ի հոլովիլն իւրեանց՝ սոյն այս չորդ
 կերպիս համատե՛սկ երևին բայց
 ո՛չ են: Ի՛նչպիսի հիւնն սց բնա
 կան գոլով և ո՛չ պատահական,

են այսպիսիք Ը երդ հոլովմամբն
 գործ գործոյ գործով, և այլն:
 Լճ անունքս, ասունի, արծունի
 և նմանք, բնակն հիւն ունելով՝
 ՚ի հոլովելն իւրեանց՝ հիւն ընդ
 հիւնի հանդիպի. որն ասունոյ,
 արծունոյ: Բայց բարնոք է դը
 նել՝ ասունոյ, արծունոյ. որ է Թե
 Թե և հնոցն կիրառուի: Առք և
 զմիահիւնան ևս անհիւն դնելին,
 որդոյ, հոգոյ, և այլն: և չէ՛ խո
 տելի: զի ոմանց այսպիսեաց կա
 ըի՛ վայելուց հանդիպի անհիւն
 դնիլ: որպէս աղանոյ, աղօրոյ.
 քան ասել՝ աղանոյ, աղօրոյ:

Տիգերդ հոլովուն՝ ու, ու:

Անունաց կերպիս այսորիկ
 ոմանց սկզբնականն՝ ըստ
 սեռականին յարմարի լինիլ: ոն
 որթ որթու, յորթու: զարդ զար
 դու, ՚ի զարդու: Լճ ոմանց եր
 կուքն ևս յարմարի. ոն գրաստ

գրաստու, 'ի գրաստու կամ 'ի
գրաստէ: Իսկ ոմանց թնայտ էի՛,
բայց ուէ: որպէս այգ յայգունէ:

Ֆոքըր 'ի փոքունէ: և այլն:

Օ արդն կայ եդեալ՝ 'ի զարդու
և 'ի զարդունէ: այսպ և պատմա՛:

Լ րէցն 'ի յոգնականին՝ լինի ըստ
ու թերդին. երիցունք, երիցանց:
որպէս հիմունք հիմանց:

Օ օրն՝ զօրու, 'ի զօրունէ | զօրք,
զօրաց, զօրօք՝ ըստ եկդ կերպին:

Ս ամն՝ լինի ժաման, ժամօք :

Ս ան՝ մահու, և մահունան :

Լ յսպիք և այլք գտանին. զորս
յաճախ ընթերցումն հմտացու
ցանէ: Լ ճ այսօքիկ թնայտ այսպ,

բայց 'ի կարգի անդ հոլովման՝
զամենայնն միապէս ըստ եդեալ

օրինակին պարտիս հոլովել, դաս
դասու 'ի դասէ, զի միտքս պարզ

մնասցէ: Լ ճ ապա յետ վարժե
լոյդ՝ ծանիցես և զայնօքիկ՝ որք

այլապէսն լինին:

Ա, էյերուր հոլովոն' ալ, աւ:

Ուղղականքն կերպիս այսո
րիկ բաց'ի սականուց' բաղա
ձայնիւ եզերին: Այ ադամ. սէթ
ենովս. ենովք: գոհար, և այլն:
Իսկ' հիւնն' անուանա Յետոս,
կամ այլոց, թէպէտ յուղղակա
նումն է' իբրև ձայնաւոր, բայց
'իսեռականին բաղաձայնանայ:
Այ յեսու, յեսուայ: մակու,
մակուայ: բալու, բալուայ: գեղ
բու, գեղբուայ, և այլ:
Ոմանց վերջն ա գոլով, միայն «էն
'ի, փոխարկի' և իւր այբիւն լի
նի ալ: Որպէս զուկաս, զուկայ.
աբիբաս, աբիբայ. բառնաբաս,
բառնաբայ, և այլ: Յակոբն լինի
յակոբայ, կամ յակոբու: Լ. յսայ
յովսեփայ, յովսեփու: աբրահա
մայ, աբրահամու: մարիամայ, մա
րիամու. լինի և' մարեմայ, մարե
մաւ: Վ. ուկասն լինի զուկասու,

կամ զուկայ: կեփասն, կեփա
 առ, կամ կեփայ, կամ կեփայի:
 այսպիսիք բազումք գտանին:
 Լճ ոմանք այբիւ եզրերեալք,
 միայն յի առեալ ՚ի վերջն, նոյն
 այբիւն լինին ա): Արմ յուդա,
 յուգայ: կամ յուդաս, յուգայ:
 որ լինի ևս՝ յուգայի: Լննա,
 աննայ: որ յաճախ դնի, աննայի
 աննայիւ: Սաբա, սաբայ, կամ
 սաբայի: Վայիափա, կայիափայ,
 կամ կայիափայի, և այլք ոմանք:
 Լյսպէս և լեալքն՝ ի: ուն ազա
 ըիա, ազարիայ: զաբարիա, մաղա
 բիա, սոփոնիա, և այլ: Արք կա
 ըեն ևս լինիլ ալի, կամ եայ: ուն
 ազարիայի, կամ ազարեայ:

Լաօրիւր հարվան՝ եայ, եաս:

Պատկանեցլքն այսմ կերպիս
 յուղղակամուսն՝ էիւ, կամ
 ինով եզերին: Ան հեղի, զևի,
 եսայի, յեսսէ, ովսէ, անգէ:

Երևան. Երևան. Տոբիսիմէ, և բա
 զուամբ: Երևան և՛ Տերովդէտ, Տե
 րովդէտայ, Ղևոնդէտ, Ղևոնդէտայ,
 Կրօնիդէտ, նիդէտայ: անտօնինոս,
 նինեայ: կրիտէտ, կրետեայ, և՛:
 Լա՛ տէտ, զի անտօնինոսն արա
 կան, և անտօնինէն իգական, եր
 կոցուց ևս սեռականն դնի,
 անտօնինեայ: Բայց ունին զյա
 տուկ սեռականս իւրեանց, ան
 տօնինոս, անտօնինոսի. անտօնինէ
 անտօնինէի: Եւսկ՝ սեռականս ան
 տօնինեայ, իբր անորոշ դնի արա
 կանին և իգականին: որոյպէս
 և այլք գտանին: Եւսկ որդն լինի
 գէորգայ և գէորգեայ: յովէլն՝
 յովելայ և յովելեայ: Եւսկ սպէս՝
 դեմետր՝ դեմետրի գեմետրեայ:
 եւազր՝ եւազրի եւազրեայ:
 ակիւղաս՝ ակիւղասայ ակիւղեայ:
 մասիս՝ մասսի մասսեայ:
 ( ) գոստոս ամիս՝ տոսի: ( ) գստս
 կայսր՝ օգոստոսի և օգոստեայ:

Ուրիշքոց հարկոսն՝ ան, ամբ:

Արոյ անուան ուղղականն ըզ
կնի բաղաձայնի նուիւ եզե
րի, բաց ի սակաւուց առայս կերպ
վերաբերի: Այ ակն. ատամն. ե
ղէզն. լիսեռն. սիսեռն, և այլ:

Բայց արտառոցին, երփն երփնի.
բլեկն բլեկնի. միզղն միզղնոյ.

յանդուզն յանդուզնոյ, կամ յան

դրզնի, և այլ: Եւսացի՝ (բաց ի
սակաւուց,) զի և անւանք Ժերդ

կերպին ի նոյնպիսեացն են: ույ
բեռն. անձն. եզն. խաշն, և այլք:

Սաւ ոմանք, ուն, իկ, ուն եզերլք
առայս կերպ ընթանան: Արպէս

տոււն. շոււն. անոււն. աշոււն. գա
րոււն: Եւղիկ. ծաղիկ. մանուկ.

Ճնճղուկ. պտուկ, և այլ:

Մանկան յոգնականն՝ կայ եղէլ
ըստ եզականի չորրորդ կերպին,

մանկտի, մանկտոյ: Եւնդրանիկն
յոգնուիւն անդրանիկք, այց, օք լինի:

Լ՝ նունն լինի անունք, Կ՝ նունք:
 Լ՝ յսպ կողմունք, կմ կողմանք:
 Գորտունք, կամ գորտանք: զա
 կունա, կամ զականա, և այլ:
 Դասան, ուր այբիւ վանկանայ՝
 րէիւ հողովի. և յայլն՝ ռայիւ:
 դուռն, դրան, դրամք, զդուռն:
 Լակ ՚ի յոգնկնին՝ բնաւին րէիւ
 լինի: դրունք դրանց դրամքք:

Լինե՞րդ հողվուն՝ էան, էամբ:

Լ նունք կերպիս այսորիկ
 յոյժ սակաւք են. եթէ ոչ
 ուստ ունդ ուրդ և թիւն ածմցակա
 նօքս հարստասցին: Լայց գալուստ՝
 եթէ իցէ յատուկ անուն, գա
 լուտի հողովի: Լստայամ են և
 ապրուստ, հագուստ, հարուստ:
 ի,իւ. ից,իւք: հարուստն՝ լինի
 և հարստաց: Թաքուստ, փախ
 ուստ, գրանի թաքստի, փախստի.
 ՚ի թաքստի, ՚ի փախստի: Սնունդ,
 սընունդ, ելունդ, սերունդ,

յագիակն՝ ըստ երրորդին լինին,
 ոց, ովք. ծննդոց, ծննդովք, և՛:
 Բայց թէ ըստ իւրենց կերպին
 ևս դնիցին, ոչէ անդէպ: Եւս
 եզական գործիականն կարէ ևս
 լինիլ, ով, ուն ծննդով, ևայլն:
 Ըստ այսց են և խորհուրդն, և
 ժողովուրդն:

Տասնէրդ հոլովոսն՝ Ին, ամբ:

Սորին սակա՛ն անու՛նքն ևս
 ուն ասցք՝ զկնի բաղաձայնի
 նուրն եզերին. անձն, եզն, և՛:
 Ընձն՝ ի լինիլն միանձն, վեհանձն
 ևայլ, ի յոգնականումն լինի ուն
 թոռունք զթոռունս: յերեօն 33:
 Եւ՛ հարսն՝ գործիկն՝ լինի հար
 սիւ, հարսիւք: Եւսուն՝ հոլովի,
 լերին. լերամբ. զլեառն. ի լեռնէ
 կամ ի լեառնէ՛ կամ ի լերանէ՛:
 լերինք. լերանց. լերամբք. և՛:
 Բարին յոգնականն ՚ի սոյն կեր
 պէս կերպաւորի. որն քարինք,

քարանց. քարամբք. Որոյ և եզա
կան գործիականն, քարիւ, կամ
քարամբ լինի: Այսպէս ուրարիւ
կամ ուրարամբ, և այլք գտանին:

Ս' Երասաներդ հոլ' եր, երբ:

Ինչ անուն, որոյ վերջն զկնի
բաղաձայնի ըէիւ եղերի,
առայս կերպ իներքս գայ: Ոպ
եզր. ազդր. ասր. համր. և այլն:
Լիւ բացառոցին, բարձր բրձու.
կուպր կպրոյ. ծունր ծնրոյ.
փուխր փխրոյ. դափր դափրի.
օշինդր օշինդրի. և այլ:

Բարբն' ըստ յոգնականին լինի
բարձունք, բարձանց, բարձամբք
ըստ ութերդին. կամ բարձուք
ըստ հինգերորդին:

Կաւ հետտեն յայսմ կանոնէ յա
տուկ անունք նոյնպէ եզերելք:
ոպ դեմետր, դեմետրի կամ դե
մետրեայ: Եւագր, եւագրի կամ
եւագրեայ: աղէքսանդր, աղէք

սանդրի, կամ դրու . և սոյնպիք .
 Ը այս կերպ ներքսամտեն և ո
 մանք իւր եզերեալք . ոպ ալիւր .
 աղբիւր . եղջիւր . եղտիւր .
 Յորոց հետտեն՝ հարիւրն, և միա
 հեգքն . որպ հարիւրոյ . բիւրոյ
 կամ բիւրու . դիւրոյ . Թիւրոյ .
 հիւրոյ . փիւրոյ կամ փիւրի .
 Խսկ՝ քաղցրն՝ որ լինի քաղցեր,
 քաղցերբ ॥ քաղցերք քաղցերց
 քաղցերբք և այլն, | Ինի և ս լ
 հինգերդին . քաղցու ՚ի քաղցուէ ॥
 քաղցունք քաղցունց քաղցուք .
 Ը ստայսմ են, ծանր, մանր, փոքր
 ծաղը, մեղը . Ը այց՝ փոքրին յոգ
 նական գործիականն լինի, փո
 քումբք . ոպ և եզականն, փոքու
 կամ փոքումբք . տեն և յերեսն 131
 Ը ստ փոքրին լինի և անեզակնս՝
 յոգունք, յոգունց, և այլն .
 Օւշն՝ ՚ի կերպին ու, ծաղըք ծա
 ղուց ծաղուք . Խսկ մեղըն՝ ՚ի
 նոյն կերպին լւ վերջին հոլովման

անյողնկն մնայ. զի ոչ յարմարի
 մեղուց, մեղուք. այլ՝ մեղաք, ըզ
 մեղրս, և այլն: Լորտօսըր, տօսեր,
 յոգնականն ըստ նախնեաց՝ ար
 տասուք արտօսուհաց վարի:

Երկոտասաներդ կերպին ան
 ունքն են յոյժ սակաւք. որք
 զկնի բաղաճյնի՝ զատիւ եզերին.
 ուն աստղ, և այլ: Բայց յատուկք
 այնպիսիք հետտեն ՚ի կանոնէն լի
 նելոյ՝ էշ: Ուն պրօկղ՝ պրօկղի լի
 նի և ոչ պրօկեղ: Եւ վս երկո
 տասան կերպիցդ տարածակն հո
 լովմանց ՚ի կարճոյ այսքան:

Իսկ վեց հողվան ասանչնա	խան,
չոնին ասիւ ինչ բաղմա	չան.
այլ որ ինչ անգ ՚ի կարգն է	բան,
համարեսցին գու բաւա	խան:

Լատի իվեր դիցուք զանուանց.
 ըզ զանազան ձևակերպմանց.
 վերջոց նոցին և ըսկըզքանց.
 սակաւ բանիւ համառօտանց:

Յոթերորդ Գլուխի Գրքի Գրքի 33

Քանազան հողովմունք ան
ունանց՝ կերպիւրին այլայլ
վերջանորութեամբք, և քանիմի
նախդրիւք. ունցուցան ՚ի հողով
մունս նոցին: Արոց վն գիտե
լիէ, զի ոմանց միայն վերջն փո
փոխի, և սկիզբն նախդիր չունի:
Եւ ոմանց միայն սկիզբն նախ
դրիւ լինի, և վերջն ոչ փոփոխի:
Իսկ ոմանց և վերջն փոփոխի և
սկիզբն նախդիր ունի:

Եւ այն՝ որոյ միայն վերջն այլայլի,
վերջահողով կոչի. ուն սեռականն
և գործիականն: Եւ այն՝ որոյ
միայն սկիզբն նախդիր ունի և
վերջն ոչ այլայլի, սկզբնահողով
անունանի. ուն հայցականն և տրա
կանն եղականին: Իսկ այն՝ որոյ
և վերջն փոփոխի և սկիզբն նախ

դիր ունի, համահոլով յորջորջի.
որ է ասել՝ երկու ծայրն ևս հո-
լովեալ: որպէս պատմականն և
սկզբնականն և այլք:

Եւ արդ՝ ըստ այսմ տեսութե՛-
նոց պատկանի ուղղկնին հոլով
կոչել. որոյ վերջն անփոփոխ է և
սկիզբն անյաւելուն. և ինքն է
հիմն ամցուն: Եւ այց կոչի հոլով
այնու, զի ոմ այլքն աննման են
իրերաց յատուկ ձևովն իւրեաց,
այսմ և ուղղականն աննման է նց՝
յատուկ ձևովն իւրով: վս որոյ
ասին տասն հոլովք անունն .
որ է ասել՝ տասն ձևակերպութիք
աննմանք միմեանց:

Եւ և սկզբնահոլովքն ոչ են իս-
կապէս հոլովք. զի այն է ստոյգ
հոլով որ իւր գաղափարան թա-
ւալի. այս է՝ վերջինն հոլովի. ոմ
սեռականն և գործիականն և նը-
մանք: Եւ այց որովհետև սկզբնա-
հոլովքն ևս զանազանին յայլոց

Տօլովմանց նախդրին իւրեանց,
կոչին և նոքա՛ Տօլովք:

Եւ զայսոսիկ գիտացլ՝ ծանխր,
զի տրախն Տօլովն կրկին է. մինն
սկզբնատօլով, և միւսն վերջատօլ՝
Սկզբնատօլով այն է որ եդաւ ՚ի
Տօլովմուսն նախդրիւքս, ի, յ,
յ, ա, ը, ք: Եւ վերջատօլն է
նոյնինքն սեռականն. զի ամ սե
ռական՝ է և վերջատօլ տրական
ըստ ձևոյն: Արք ոչ զանազանին
ի միմեանց ըստ ձևոյն, այլ ըստ
իմացունածոյն զանազանին: և ճա
նաչին այսպէս: Եւ թէ դնին ընդ
անունն, են սեռականք. ոպ այս՝
տէս զցաւս սրտի իմոյ: Եւ թէ
դնին ընդ բային՝ են տրականք.
ոպ այս, ցաւ դիպեցլ՝ սրտի իմում:
Եւ կերպիս՝ ա, եզակն գործիա
կանն ևս նման է սուկնին իւրում:
վայ մի և նոյն կերպն ա. կարէ լի
նիլ սեռն տրական և գործիկն.
զորպիսիս ՚ի Տօլովառու են ուսցրա:

Իսկ վն եզերացն և սկզբանցն
հոլովոց յատկապէս՝ գիտելի է,
զի բուն եզերք հոլովմանց չորք
են. ուղղականն, սեռականն,
գործիականն, և պատմականն:

զի միւսքն ամ սոցին հետեւին:
Բայց՝ սեռականքս՝ ոյ, ոյ, ինէր
գոյականին լինին ու, առ ի որոշիլ
ի սկզբնականէն: ույ ի գործող,
ի բարւոջ: Իսկ՝ ոյ, կարէ՛ լինիլ և՛
ու, ի գործում: ըստ որոց և այլք
լինին: Իսկ յատուկ անունանց
ներգոյականն՝ ը նախգրիւ տրա
կանին գնի. որ ըստ ուղղականին
եզերի և ոչ ըստ սեռականին:

Եւ տրականն՝ ցոյիւ կամ առիւ
որոշի. որպէս յերեսն 29, 30,
ցուցաւ ի հոլովմունսն: Ը որոց
և զայլսն իմա: Ը յս եզերք հո
լովմանց՝ ըստ եզականին:

Իսկ ըստ յոգնականին ևս բուն
եզերք են չորք: Ուղղականն,
սեռականն, գործիականն, և հայցկն:

Օ ի կոչականն՝ ուղղականին հե
տևի։ Պատմականն և սկզբնինն՝
սեռականին։ Արտագոյականն՝
գործիականին։ Տրականն և ներ
գոյականն՝ հայցականին։ Ասկամ
յոգնականք՝ երեք տառիւք ձե
ւանան . այսէ՛ չորքն քէիւ՛ , ե
րեքն ցոյիւ՛ , երեքն սէիւ՛ : զի ՚ի
սոսին՝ քէն ուղղականին փոխար
կի ՚ի սէ : Այլ որք քէիւ՛ ձևա
նան՝ յերկուս կերպս որոշին .
ըստ ուղղականին և ըստ գործիա
կանին : Այլ ահա՛ որո՞ւ ասացաք՝
և բուն եզերք սոցին եղեն չորք՝
և այսքան վն եզերացն :

Ասկ վասն սկզբանցն գիտելիէ,
զի ուն նախ ասացաք՝ սկզբունք
հոլովմանց երկու են . նախդրիւ
և աննախդիր : Առաջին երեքն՝
ուղղական , սոկն , գործիական ,
են աննախդիրք . իսկ յետին եօրն՝
են նախդրիւ՛ որ յայտէ .
Այլ նախդիրք հոլովմանց՝ են սք .

ի, յ, զ, ց, առ, ըն, ընդ, ով:

Յորոց՝ յ, այնպիսի բառից նա
խադրի՝ որք ձայնաւոր տառիւ
սկսանին: Եւ ի, ըն, բաղաձայնից
առադրին: Իսկ միւսքն՝ երկուցն
ևս կարեն կցիլ: Թէ ձայնաւո
րաց՝ Թէ բաղաձայնից: ոպ ՚ի հո
լովման անդ եդան: Եւ կարէ՛
ուրեք Թէպտ հանդիպիլ՝ ձայնա
ւոր ձայնաւորի և բաղաձայն բա
ղաձայնի, ոպ ՚ի ադամ, յսկզբանց
և այլ բայց հազիւ գնին այսպիք
զի ոչ են ըստ կանոնի:

Երդ՝ արտագոյնին, հայցնին,
և պատմականին նախդիրն է՝ զ:
Սկզբնականին՝ ի, յ, ըստ պատշա
ճին որպէս ցուցաւ: Տրակնին՝
ի, յ, ց, և բոլոր տեղին պահանջէ:
Իսկ ներգոյականին, ի, յ, ըն:
Իսկն ուրեք և՛ ն: նանձինս:
Եւ վս տին և ընդին՝ ասացլէ
յերեսն 146: Իայց գիտելի է,
զի յորժամ իրն չիցէ որոշեալ

Տայց ինն նորին՝ Թարց զայի դնի.
մանաւանդ ՚ի յոգնականսն.
Որոշու, զսիրտ իմ սրբեա՛ն ՚ի միջ:
Լնորոշ, և սիրտ սբ հստտեա՛ն յիս:
Լնայեա՛ն զվարս ձերսբ պահեալիք:
վարս պարկեշտս ունիջիք. և այլ:
Լն ՚ի շարադրածս նախնեաց՝
շատքն ներգոյականին՝ Ը տրա
կանին եդելք են. մանաւանդ ՚ի
յոգնկնսն. և ՚ի բայէն ճանաչին:
Օ որօրինակ, եմուտ ՚ի սիրտ իմ,
և ՚ի սիրտս ձեր, են տրականք |
զինչ կայ ՚ի սիրտ քո, և ՚ի սիրտս
մեր, են ներգոյականք: Որև յե
րեսն 146 եղև յիշեցլ: Իսկ ուր
վտանգ շիոթման լինի, և յոյժ
հարկաւորի որոշիլ ներգոյակնին
՚ի տրականէն, դնի՛ ըն, ն: ընսիրտս
նանձինս: Իսկ կոչականին սովո
րական նախդիրն է՝ ո՛վ: Սակայն
դնի ուրեք և՛ ո՛, և մերթ՝ է, կամ
այ: ու՛ ո՛վ տր. ո՛ մարդ. է՛ գերի.
այ հեծեալ: Սքին թէպէտ են

կոչականք, բայց սրտառու է բե
րեն զձայնն, և ոչ ունի պարզ կո
չումս: Մանաւանդ՝ այ: Այլ ասել՝

ով տր՝ հայեաց՝ ի տառապանս իմ:
ո՛մարդ՝ քանի՞ մնաս անզեղը :
է՛ գերի՝ ո՛վ գերեաց զքեզ :
այ խղճուկ՝ քանի՞ հառաչես :

Իսկ պարզ կոչական այն է, որ դը
նի իբր ուղղական, շեշտիւ միայն
առանց նախդրի: որպէս՝ ադամ
ո՛ւրես: պետրոս բե՛ր զգիրքն :

Սակայն և յայսցուն է լինին սրտա
ռու էք: Տէ՛ր՝ փրկեա՛ զմեզ զի կո
րրն չիմք: Լա՛ յատուկք ոմանք՝
մերթ էի՛ն եզերին ՚ի կոչականին.

որպէս յերեսն 236 ասացաւ:

Եւ աստքիկ՝ ծո՛, քա՛, մին ա
րական, մին իգական, են նախդիրք
կոչականին, բայց աշխարհօրէն:
որք ՚ի պատշաճաւոր տեղուոջ՝
առանց անունն ևս վարին:

Լա- յաղագս անուան,

Լա- որէն այժմ այս բան:

Լ'ստանօր շինի Լ'նասն' Լ'ստ-ի ինչ
Ա, Էրստին և շտ Լ'այի:

Պր-ի 34

Ն ևսի գիտելի է, զի 'ի
խոնարհմունս բայից՝ ո
մանք կոչին բնադէմք,
ոմանք դրադէմք: Բնադէմ կո
չին այնք, որք ոչ ունին զվանկս՝
եւլ: Ս'բոն, գնամ գնացի գնա
ցից. գնայցեմ, գնա՛, մի՛ գնար, և
այլք: Եւ՛ դրադէմ ասին այնք,
որք նոյն եւլ վանկի՛նն եզերին:
գնացլեմ գնացլէի գնացլիցեմ:
Եւ՛ բայք ոմանք ունողք զնշա
նակուի՛ ներգործականի, 'իներ
կայն և յայլ տեղիս՝ ոչ ունելով
զձև կրանորականի, դնին դրա
դիմի՛նն և հական բայի՛ս լինի՛մ:
Նի՛բոն, լամ լացի լաց: լացլ լինիմ
լացեալ եղէ լացլ լեր: Ս'բամ
սրգացի սրգա՛: սգացեալ լինիմ

սըգացեալ եղէ սըգացեալ լեր:
Լ. յսպ, ողբամ ողբացեալ լինիմ:
Հոգամ Հոգացեալ լինիմ . . . :
Խոկամ խոկացեալ լինիմ . . . :
Ը. Օ գամ զգացլ լինիմ, և այլ:
Խսկ տամն՝ ներգործական՝ տամ տաս
տայ: Կրտորական, տունեալ լինիմ
տունեալ լինիս տունեալ լինի: Կամ
տունիմ տունիս տունի:
Նաև երկտակ ներգործականքն՝
որոց կարէ Թէպտ ձևանալ կրա
նորականն, բայց վս բարունք ար
տաբերիլոյ և դիւրիմաց լինելոյ՝
դնին նոյնպէս էական բայիւն:
Ո՛րշն, գողանամ գողացայ գողա
ցի՛ր. ՚ի տէշի ներգործականի: Վաղա
ցեալ լինիմ գողացեալ եղէ գո
ղացեալ լեր. ՚ի տէշի կրտորականի:
քան ասել գողանիմ գողանեցայ
գողանեցի՛ր: Լ. յսպ՝ զգենուամ
զգեցայ զգեցի՛ր. ՚ի տէշի ներ՛:
Օ գեցեալ լինիմ զգեցեալ եղէ
զգեցեալ լեր. ՚ի տէշի կրտորականի:

Սոյնպէս իմա և զմիւսան որք այսո
ցիկ հետեւին: հիշան, Ստանամ
ստացեալ լինիմ: Իմանամ իմա
ցեալ լինիմ: Սոռանամ մոռա
ցել լինիմ: Բնթեռնում ընթեր
ցեալ լինիմ: Սալնում կալեալ
լինիմ: Բնկալնում ընկալեալ
լինիմ, և այլ:

Եւ զհրամայականք այսպիսիք,
գրեաց, կամ գրեցիր, լուացիր,
հեղիր, եւս բարձոք իմացեալ
լինին եթէ դնիցին նոյնպէս գրե
ցեալ լեր, լուացեալ լեր, հե
ղեալ լեր, և այլ:

Իսկև հարկ բայքն մինչ կրանո
րական լինի իմացունածն, կարեն
դնիլ նոյնպէս՝ և բարձոքապէս
յատկանալ: Ո՛րչե՛հ, խորհիմ խոր
հեցայ խորհեաց, 'ի Թեշի Կերգո'':
Խորհեցեալ լինիմ խորհեցլ եղէ
խորհեցեալ լեր, 'ի Թեշի Կրո'':
Օնանիմ ծնայ ծնիր, 'ի Թեշի Կեր'
Օնեալ լինիմ ծնեալ եղէ ծը

նեալ լեր, ՚ի տէր իրա՛: Լ՛յսալ և
 զայլսն է տեսանել: Լ՛ն գրեթէ,
 զամ կրանորականն այսու կեր
 պի՛ն կերպանորել ո՛չ է խոտելի:
 Լ՛ն մինչ այսպէս կերպանորին,
 ո՛չ է փոյթ դնել ըզ դրադէմն
 էյեալ. զի էական բայն ցուցանէ
 յատկապէս թէ կրանորական է:
 Լ՛այց թէ կամիս դնել այնպէս՝
 ո՛չ է անդէպ: Լ՛ն յայսպիսում
 ձևակերպման՝ նաև չէ պարտ դը
 նիլ դրադիմիցն՝ եղելեմ, եղեալ
 էի. այլ լեալեմ, լեալ էի:
 Լ՛րիւրդ գիտելի է, զի ուն ճասա
 րակ բայքն միւսնոյն ձայնիւն
 ունին զնշանակուի ներգործա
 կանի և կրանորականի, այսպէս
 և այլ բայք որք ո՛չ են ճասարակ՝
 ՚ի տեղիս ոմանս իւրեանց՝ են ճա
 սարակ: Որպէս լուանամն և
 լուանիմն՝ լինին լուացեալեմ:
 Լ՛նումն և լնանիմն՝ լրեալեմ:
 Որ միւսնոյն ձայնն՝ է ներգոր

Ժական և կրանորական: Որոյ
 Թնտ կարէ դնիլ կրանորականն՝
 լուանեցեալ, լնանեցել, սակայն
 ոչէ սովորութիւն նախնեացն:
 Որք զմեծ մասն կրանորականաց
 վն Թեթև բերելոյ զձայնն և հա
 մեղ զբանն՝ ներգործապ դնէին
 ՚ի դրադէման և յաներևոյթան:
 հիէն, Լորանեալէ այր. ՚ի քեզ
 Թողեալէ աղքատն. Թաղելով ՚ի
 սիրտ երկրի: Վտէշի տէլոյ՝ երա
 նեցեալ. Թողեցեալ. Թաղելով:
 Լայց ՚ի հարկանոր տեղիս դնել
 այնպ ոչէ խոտելի: ԳԵՆ 113
 Լդեալ կան ուրեք և ներգոր
 ժականք սովորապէս կրանորա
 կան ձայնիւ: Ո՛րք, և կոչեցեալ
 զնս: ՚ի տեղի ասելոյ՝ կոչեալ:
 Լայպէ, կերան և յագեցան: ՚ի
 տեղի ասելոյ՝ կերին: Լն բա
 զումք գտանին այսպիսիք. զորս
 ներգործապէս դնել բարնոքէ:
 Ո՛չ Թէ զշարագրուծս նախնեացն

փոխելով, այլ յորժամ դու շա
րադրիցես ինչ: Ա՛ն ուն՝ լուա
ցեալ, լցեալ, են՝ հասարակ,
նոյնպէս լինին և ամ ածանցելոց
դրադէմքն: հիւր, Վարձուցա
նեմ դարձուցանիմ, դարձեցլ եմ:
Վեցուցանեմ կեցուցանիմ, կե
ցուցեալ եմ: Ա՛հա թէ ներգոր
ծական թէ կրանորին՝ մի և նոյնէ
դրադէմն: Ա՛ն այսպիսիք ըստ
ձայնին ո՛չ որոշին, զոր թէ կամիմք
այսպէս որոշեմք: Վարձեցլ եմ,
դարձուցեալ լեալ եմ: Վեցու
ցեալ եմ, կեցուցեալ լեալ եմ:
Վամ դարձուցանեցլ եմ, կեցու
ցանեցլ եմ: Վայց այս ո՛չ է մեզ
ընտանի սովորութիւն:

Վաւ երկտակ ներգործականքն
բաց՝ ի ներկայէն և յանկատարէն՝
ի յայլ ամանական ըստ հասարա
կացն են: Վրդուի, գողանամ գո
ղանիմ, գողանայի գողանիի || գո
ղացայ, գողացայց, գողացեալ եմ,

Գողացի՛ր: Լ՛Տա՛ գողացայ, գողացայց, գողացել եմ, գողացի՛ր, միևնոյն ձայնի՛ն են ներգործականացն և կրա՛նորականացն:

Լ՛ յսպէս և զայլ երկոսկ ներգործականսն իմա:

Լ՛ յլև ամ ներգործկնաց կատարելոյ և ապառնւոյ անջին դէմն ՚ի յոգնականումն են հասարակ:

Ո՛ր գո՛ն, գրեմ, գրիմ, գրեցաք, գրեսցուք: Լ՛ ո՛ւնամ, լո՛ւննիմ, լո՛ւացաք, լո՛ւասցուք: Տեղում, հեղանիմ, հեղաք, հեղցուք:

Լ՛ Տա՛ գրեցաք, լո՛ւացք, հեղաք, գրեսցուք, լո՛ւասցուք, հեղցուք, են ներգործականացն և կրա՛նորականացն հասարակա՛ն: Օ՛ որս

եթէ կամիցիմք զանազանել՝ գրենմք, Վրեցաք, գրեցլեղաք:

Լ՛ ո՛ւացաք, լո՛ւացլեղաք: Տեղաք հեղեալ եղաք: Վրեսցուք, գրեցեալ լիցուք, կամ գրիցուք: Լ՛ ո՛ւասցուք, լո՛ւացեալ լիցուք:

կամ լուանիցուք: Տեղցուք,
Տեղեալ լիցուք, կամ Տեղիցուք,
կամ և Տեղանիցուք:

Երբ գիտե լի է, զի ոմանք 'ի
Տասրկ բայից՝ ուր ներգոր-
ծական լինի նշանակուին՝ կարեն
դնիլ ներգործական ձայնիւ 'ի
տեղիս ոմանս: Որքոն, ո՞ տարցէ
զիս 'ի քաղաք ամուր: Երբ ամ
տանիցեն զձեզ առաջի դատւոց:

Եւ յաճեա՞ դու զորդիս սպանելոց
Տմբեա՞ զիս անպիտան ծնյ:

Եւ ստայսոցիկ լինին և երկատե-
սակ ներգործականք ոմանք:

Որքոն, իմա՞ զբանս իմ: Մոռա՞
զժողովուրդ քո:

Եւ ընդ միջականք ոմանք, 'ի տե-
ղիս ոմանս կարեն դնիլ կամ
ներգործապէս կամ կրաւորապէ,
մնալով 'ինոյն նշանակութեան:

Որքոն, ճգնեմ, կամ ճգնիմ:

Եւ ճեցան, կամ աճեցին: Եւ յսպ-
դողացի, դողացայ: Զանացի, Զա-
նա

նացայ : փութացիր , փութա՛
դարձիր , կամ դարձ : նայեանց ,
կամ նայեա՛, և այլ :

Սուրբ գիտելիէ , զի նախնիքն
մեր՝ այսպիսի բայից՝ բնակիմ ,
նուաղիմ , պակասիմ , պատկառիմ ,
և այլ ՚ի տեղի կատարելոյ զՏրա
մայականն եղել են , և չէ՛ խոտելի
Ո՛րգո՛ն , Ռանն մարմին եղև և բը
նակեաց ՚ի մեղ : Ողորմեա՛ ինձ տր
զի նուաղեաց սբ : Թշնամւոյն
զէն պակասեաց մինչ իսպառ :

Ո՛վոք գարշացա՛ն և ո՛չ պատկա
ռեաց : Սդեալ կան լնայսց և
յոգնէն հրամայականք ոմանք
ի տեղի կատարելոյ սահմանէնին :

Ո՛րգո՛ն , հիւանդ էի և տեսէք զիս ,
և այլն : Լսէ ցնս՛ յս , իմացարուք
զայս ամենայն : Որ շնորհօք սբ
հոգւոյն յաղթեցէք թշնամւոյն :
Ի տեղի ասելոյ , տեսիք , իմացայք
յաղթեցիք : զոր կերպ այժմ ՚ի
գործ ածել ո՛չէ ուղիղ :

Ա երջապէս ծանիր և զայս ,
 զի դրադէմք նախագաղափարաց
 ոմանց ը ածանցելոցն ույ՛ալ ձե
 շանան : **Ա**րգոն, յառնեմ, յարու
 ցեալեմ : Ճանաչեմ, ծանուցլեմ :
 մեղանչեմ, մեղուցեալեմ : պակ
 նուամ, պակուցեալեմ : ցասնուամ,
 ցասուցեալեմ : զարթնուամ, զար
 թուցեալեմ : մատչիմ, մատու
 ցելեմ : փախչիմ, թաքչիմ, և այլ :
Արոց թէ նախատրպին և թէ ա
 ծանցահանին՝ նոյնէ դրադէմն :
Օ ի ոչէ սովորութի՛ յառնեմ,
 յարեալեմ : Ճանաչեմ, ճանա
 չեալեմ, կմ ծանեալեմ : մեղան
 չեմ, մեղանչեալեմ : պակնուամ,
 պակեալեմ : ցասեալեմ, և այլն :
Բայց կորնչիմն՝ լինի կորուսեալ,
 և ոչ կորուցլ. ույ՛ և բուն ածան
 ցումն նորին լինի սէի՛ և ոչ ցոյի՛
 ը այլոց : Իսկ ածանցումն ելա
 նեմ ին՝ լինի զայի՛, ելուզանեմ :
 որ է իբրու ելուցանեմ :

Յայտարարութիւն Յաշտոս Լաշիմանց
Սահմանակացն Լաշիյո:

Պրի 35

Նախ քան զգիտել քո ըզ բը
ղըխմունս բայից՝ ծանիր,
զի ըստ յաբբայէն եդելոյ՝ բայից
երեք ինչ տեսանին. արմատ, լը
ծորդատառ, և դիմաւորիչ:
Որպէ՛ս բայս՝ գրեմ, արմատն է՝ գր:
Ծորդատառ, է: Իսկ դիմաւորիչ, է:
Լըրմատքն են բազմազանք:
Լ ծորդատառքն են չորք, է, ա,
ու, ի: Որովք լինին չորեքին լը
ծորդութիւնքն բայից՝ դիմաւոր
իչ տառիւս՝ է: էմ, մմ, ում, իմ:
որպէ՛մ, լուանամ, հեղում,
գրիմ: Կամ ձևով աներևութին,
գրել, լուանալ, հեղուլ, գրիլ:
Լ ձև դիմաւորիչ կոչին այնք, որք
զգէմն իրակողին որոշեն յայլոց:
որպէ՛ն յասելն՝ գրեմ, դիմաւորիչ
տառս՝ է, զանջին դէմն ցուցանէ:

անյապէս և զայլն իմա: Եւ մինչ
 բայն խոնարհի ՚ի յայլևայլ ձևս,
 արմատն մնայ, և այլքն փոխին:
 Եւ արդ՝ ծնողք ամանակացն
 բայից երկու են. ներկայն և
 կատարեալն սահմանականին: զի
 պէսպէս խոնարհմունք բայից՝
 կամ ՚ի ներկայէն բղխեն, կ' թէ
 ՚ի կատարելոյն: և տե՛ս այսպէ:
 Եւ կատար ամանակն բայից՝ ՚ի
 ներկայէն ձևանայ: Եւ զո՞ն,
 գրեմ գրես գրէ: գրէի գրէիր
 գրէր: այսպէս և այլքն:
 Եւ դրադիմիցն ոմանք ՚ի ներ-
 կայէն ծնանին, ոմանք ՚ի կատա-
 րելոյն: Ի ներկայէն որչո՞ն, գրեմ,
 գրեալ եմ. սիրեմ, սիրեալ եմ.
 գովեմ, գովեալ եմ, և այլ:
 Ի կ' ՚ի կատարելոյն՝ հիշո՞ն, գրեցի,
 գրեցեալ եմ: սիրեցի, սիրեցլ եմ:
 լուսացի, լուսացեալ եմ: բացի, բա-
 ցեալ եմ: բարձի, բարձեալ եմ:
 կերի, կերեալ եմ, և այլ:

Իսկ ոմանց մի և նոյնէ ծնանիլն
'ի ներկայէն կամ 'ի կատարելոյն :
հիգոն՝ հեղում հեղի, հեղելեմ :
Թողում Թողի, Թողեալեմ :
Ըծեմ ածի, ածեալեմ : Բերեմ
բերի, բերեալեմ . և այլ :

Եւ ապառնիք սահմանականին
ըստ եզականի առաջինն դիմին,
'ի կատարելոյն ծնանին յաւելամբ
միոյ տառիս՝ ց : հիգն, գրեցի, գը
րեցից : լուացի, լուացից : հեղի,
հեղից : Կրեցայ, գրեցայց : լուա
ցայ, լուացայց : հեղայ, հեղայց :
Իսկ այլ միւս դէմքն և յոգնա
կանքն այլամ լինին : Կրեսցես,
գրեսցէ . լուասցես, լուասցէ .
հեղցես, հեղցէ : գրեսցիս, և''

Իսկ ապառնիք ստորադասկնին
և ըղձականին, ըստ ներկային
եզերին : որոց երկրորդ կերպն ևս
ըստ առաջնոյն վերջանայ : Վրգոն՝
Կրեմ . գրես . գրէ : գրիցեմ . գը
րիցես . գրիցէ : Լուանամ . լուա

նաս. լուանայ || լուանայցեմ. լուանայցես. լուանայցէ : Տեղում. Տեղուս. Տեղու || Տեղուցում. Տեղուցուս. Տղւցու : Վրիմ. գրիս. գրի || գրիցիմ. գրիցիս. գրիցի :
 Լ. յսպէս և յոգնականքն :

Լ. ի ծանիր աստ, զի ոպ երից ևս ներգործական կերպից կատարելքն սահմանականին՝ ըստ առաջին դիմի եզականին՝ միայն լինին, ի : Լ. յսպէս և ապառնիքն նորին ըստ առաջին դիմի եզականին որ ՚ի կատրլոյն ծնանին՝ լինին միայն, ի : Լ. ի ոպ ներկայք իւրաք չիւր կերպիցն են զանազանք, այսպէս և ապառնիք ըստորադասականին և ըզձականին որ ՚իներկայէն ծրնանին՝ լինին զանազանք : և միայն երկրորդ կերպն ըստ առաջնոյն եզերի ոպ ասացի : Բայց այսու զանազանին. զի առաջին կերպն լինի, իցեմ, իցես, իցէ : Երկրորդն այցեմ, այցես, այցէ. ոպ ցուցան :

Լճ ապառնիք Տրամայականին
 ցոյի՛ն կերպա՛նորեալք, ոմանք
 սահմանականին են, ոմանք ըղձա
 կանին: Իսկ որք ջէի՛ն կերպա՛նո
 ըին, միայն Տրամայականին են:
Իճայց գիտելի է, զի եկդ դէմն
 ապառնոյ սահմանականին ՚ի յոգ
 նականու՛մն, գրեացէք, լու՛ացէք
 հեղցէք. գրեացիք, լու՛ացիք,
 հեղցիք, ո՛չ ուրեք գտանին ՚ի բը
 նագիր գրեանսն մեր: Արոց փո
 խանակ՝ դնի ջէի՛ն կերպացեալն
 Տրամայականին, գրեսջիք, լու՛աս
 ջիք, հեղջիք, և այլն: Արոյ և է
 զականն գտանի, ահա՛ յղասջիր և
 ծնցիս որդի. որ է սահմանական
 և ո՛չ Տրամայկն: Լճ յայն սակս
 զցոյի՛նսն եդաք անդ ՚ի խոնարհ
 մու՛նսն, զի յոգնակունն համեմատ
 գայցէ իւրու՛մ եզականին. որպ
 և յայլ շարագրածս հեղինակաց
 եդեալք են: Լճ որդ ուրե՛մն բա
 ըւորք պարտիս ճանաչել զամենայն

ապառնիսն. զցոյիւնսն և զՋէիւնսն.
 Թէ ուր ուրեք են հրամայակնք,
 և ուր ուրեք յայլ որակաց:
 Աստ կարգի բանիս ծանխի և
 զայս, զի ոպ դնի ՚ի բլամ ուրեք
 սահմանականն հրամայական և
 հրամայականն սահմանական:
 Եւ յայ սովորաբար ՚ի գրուածս
 նախնեաց՝ ապառնիք ստորադա
 սականին ՚ի սահմանկնէն դնին:
 Ոպ այս, եթէ նստայց ՚ի խաւարի՝
 տրէ իմ լոյս: Արոյ ձեն սահմա
 նականէ, և իմացն ստորադասկան:
 ՚ի տեղի ասելոյ՝ նստիցիմ:
 Եւ աս սովորութի է նախնեաց՝
 ՚ի բազում ուրեք ՚ի տեղի ան
 ցելոյ և ապառնւոյ՝ զներկայն դը
 նել: Ո՛րգոն, գայ յս և առնու ըզ
 հացն և տայ նց: Յորժամ հար
 կանի փող գալստեան քո տր:
 Եւ աս բոցով և դատեն զտիզքս:
 Իսկ բայածական անուանց՝ ո
 մանք ՚ի ներկայէն ելանեն:

Որպէս աներեմ, աներումն. աներ
 ութինն. աներական: Ոմանք ՚ի
 կատարելոյն, բացի, բացումն,
 բացութի: իմացայ, իմացումն,
 իմացկն: Իսկ ոմանց միւսնոյն է
 ծնանիլ ՚ի ներկայէն կամ ՚ի կատա
 րելոյն. ոպ ածեմ ածի, ածումն:
 բերեմ բերի, բերումն, և այլ
 որք են առանց ցոյի կողմնկնքն:
 Կայ և ծնեալ յաներևութէն,
 լալումն, լալութիւն, լալական,
 լալօնք:

Եւ այսքանս շատ լիցի վս բը
 ղը իմանց բայից և բայանունանց.
 զորոց քերթօղն կորովի կարի եր
 կար մակագրէ:

Յաղագս Լեւիտ Բայից:

Պրա: 36

Լնդէմ բայից ոմանք միշտ
 այնպէս վարին. որպէս այսո
 քիկ, պարտէ. ճահէ. մարթէ.
 բաւէ. արժանէ. ըմբոնէ. պի

տոյ է . պատեց է . պատշաճ է . պատ
կան է . իդէպ է . ոչ է մարթ . ոչ է
փոյթ , և այլ : Լ՛ն ոմանք դողով
դիմանորք , պատահամբ լինին
անդէմք : և ճանաչին այսպէս :
Յորժամ բայիմն դնիցի այնու
կերպիւ՛ որ կարիցէ զերիս դէմ
ան ևս նոյն մի երդ դիմանն վա
րել , է անդէմ : ոպ այս , Պատա
հեցան ինձ գալ այսր . պոհցան
քեզ մնալ անդ . պոհցան սմա
գնալ ՚ի տուն : Իսկ թէ դիցի
այնու կերպիւ՛ որ զերիս դէմն
ևս յատկապէս ունիլ կարիցէ ,
է դիմանոր : ոպ այս : Պոհցայ
ես քեզ . պատահեցար դու ինձ .
պատահեցան նա՛ մեզ :

Եւ այսու է յայտ , զի դիմա
նոր բայն դնի եզական և յող
նական . իսկ անդէմն եզկն միայն :
Թէպէտ գոն և այլ նշանք , բայց
երկուքս այսոքիկ բանակնք են
որոշել զանդէմն ՚ի դիմանորաց :

Լճ բազում ածական անունք՝
մերթ և գոյականք, և ՚ի ընդու
նելութիւք՝ էական բայիւս՝ է,
լինին անդէմ բայք: Ո՛րգոն, բա
րի է ինձ նստիլ աստ. չար է քեզ
յամել այդր. ծանր է նմա գալ
ընդ մեզ: Լ՝յայէս, հարկ է. հար
կանոր է. ո՛չ է հարկ. օգուտ է.
վնաս է. կարելի է. հաճելի է.
գարշելի է, և այլք բազումք:

Ո՛ր շարժէ և ո՛չ շարժի,

նմա դաւի է պաշտօն:

Լ՝այքս, ցօղել. ձիւնել. ամպել.
անձրևել. լուսանալ. մրթանալ,
և այլք այսպիսիք, յայլ հեղինա
կաց դիմազուրկ կոչեցեալք են.
այսինքն անդէմ: Ո՛չ վն ջունել
լոյ զերիս դէմնն յատկապէս,
այլ զի ո՛չ են յարմար ասիլ, ցօ
ղեցի, ցօղեցեր, և այլն: Սակայն
ի ճարտասանաց չէ՛ ինչ որ ոչ ասի
ըստ նմանուէ: Ո՛րպ յերգս շա
րականաց ասի, որ ցօղեցեր՝ իմեզ

յամպոյ օրինաց որդիդ այսօր ըզ
 կոյսն մարիամ: Լըն՝ ի սաղմոսին,
 ցօղեա՛ յիս մշտկա՛ն: Ուն և ասել՝
 Թէպէտ մըթացայ իբրև զգիշեր,
 յուսամ լուսանալ ուն առա՛նտ:
 Լսկ մինչ տէր բայի ո՛չ նկատիցի,
 անդ այսպիսիքս են զուտ դիմա
 զուրկ: Ուն ասել՝ մինչ ինձ լու
 սացա՛ն, քեզ խոր մըթացա՛ն:
 Լըն վն անդէմ բայից այսքան:

Լըն եւնչ Վերծելի շխայից:
 Պր-ի 37

Ի յողմնական բայից ոմանք՝ կա
 ը են ունիլ և զկերպ նոյննի:
 որոնք Լըծեմ եղծեցի եղծեա՛:
 ( ) ծեմ օծեցի օծեա՛. Ստեղծեմ
 ստեղծեցի ստեղծեա՛: Վերծեմ
 գերծեցի գերծեա՛, և այլ:
 Լըն Թնտ այսնք, բայց կողմնական
 ի գործ ածին: ուն՝ Լըծանեմ
 եղծի եղծ: ( ) ծանեմ օծի օծ:
 Ստեղծանեմ կամ ստեղծում,

ստեղծի , ստեղծ : Վերծում
 կամ գերծնում, գերծի, գերծ :
 Լ՛՛ն ոմանք ՚ի բարդիլն Ը այլում
 լինին նոյնականք : ույ Լ՛՛րկա
 նեմ արկի արկ ॥ քոշարկեմ, կեցի,
 կեա : Լ՛՛ռնեմ արարի արա ॥ բա
 րերարեմ, եցի, եա : Վ՛՛նեմ եդի
 դի՛ր ॥ փոխադրեմ, եցի, եա, Լայլ :
 Լ՛՛րա, Խէպէտ նոյնական երեւի
 բայց ո՛չէ յարմար ներկային
 իւրում. տես յերեան 38 :
 Լ՛՛ն այսպիսիք , բարի առնել ,
 սահման դնել, ո՛չ են բարդեալք,
 այլ կցեալք : զի սոքա՝ առնել,
 դնել, ՚ի բարդիլն՝ փոխեցան ՚ի
 ձևոյն ույ Լցուցաւ : Իսկ ՚ի կը
 ցիլն որպէս իվերոյ, ո՛չ փոխին ՚ի
 ձևոյն. այլ՝ մասն ՚ի նոյն : Արպէս՝
 առնեմ, արարի , արա ॥ բարի առ
 նեմ. բարի արարի. բարի՛ արա :
 Վ՛՛նեմ, եդի , դի՛ր ॥ սահման դը
 նեմ. սահման եդի. սահման դի՛ր :
 Լ՛՛ստայսմ բանի՛ երկրպագեմ ,

է բարդեալ: որ լինի՝ եցի, եւ:
Իսկ երկիր պագանեմ, է կցեալ:
որ լինի, պագի, պագ: Արոյ և
պարզնէ՝ պագանեմ:

Լ՝ յայէս, ածեմ ածի ան || մտա
ծեմ, մտածեցի, ծեւ, բարդեալ:
իմիտ ածեմ, իմիտ ածի, իմիտ ած
իյեւ: Լ՝ յայ և այլք:

Խօսիմ, ի բարդիւն ընդ այլում,
(ոպ վս անունն ասացաք 236)

առ այլ կերպ վերաբերի: որպէս

Խօսիմ խօսեցայ խօսեաց: Լա
րեխօսեմ, եցի, եւ: և այլք սա

կաւք: Լ՝ ըսմանք ի բարդեցոցն
մինչ թողուն զբարդումն, ոչ կա

րեն բայանալ: որպէս բարեբանել,
ոչ լինի՝ բանել: գեշտարդել, ոչ լի

նի՝ զարդել: Լայց սա շարդ, կարե
բայանալ վանկիւս՝ ալ: ոպ՝ զար

դարել: Լ՝ յայէս լինի և մեծն,
մեծարել: Լ՝ ստ այսց են և որք

ածանցմամբ անունն բայանան
և ոչ ըստ ինքեանց: Արոյ վեր,

վի

վերահորել: երկու, երկրորդել
 ցելս, ցխոտել, և այլ: Աստ այսց
 են և՛ փողոտել, Թրատել: Առք
 լինին Թէպէտ փողել, Թրել,
 բայց ո՛չ ըստ նոյն նշանակութե-
 ւո՛ւն փողոտել, Թրատել, ո՛չ են
 ածոնց համբ ան՛ան ուն ցխոտել:
 զի ու, ու, ՚ի բայս՝ յաճախուէ են
 ցոյցք: բեկոտել, ծո՛ւատել, և՛
 Վիտելիէ և այս, զի վերջս այս՝
 տնամ, գրելթէ զամ անո՛ւանս
 բայացուցանէ. մանանդ զմա
 կադրականսն. որն ծանրանամ.
 կարծրանամ. կակղանամ. կարմրա
 նամ. սևանամ. քարանամ. հողա
 նամ. մարդանամ. և այլք իբր ան
 Թի՛ւք. որք ամքն են երկատակք.
 որք յերեսն ծի բացայտեցան:
 Աայց ոմանց սակա՛ուց՝ էնամ յար
 մարի և ո՛չ տնամ: ուն գերենամ,
 Թերենամ, լեղենամ, խնամենամ,
 ընտանենամ, և այլք: Առք և յե
 րեսն ցի յիշեցեալք են:

Լատ իմա՛ և զայսպիսիս երկձև
 բայացեալս, Նորիլ նորանալ:
 Ղեղնիլ դեղնանալ: Աարմբիլ
 կարմրանալ: Աստաճիլ վստա
 ճանալ: Բնակիլ բնականալ:
 Աաղալ կաղանալ: Սուրալ մու
 րանալ: Շնալ շնանալ: Օլղ
 ջալ զղջանալ: և այլք:

Բայց՝ կաղալ, է՛ կա՛ղ քայլել:
 Իսկ կաղանալ, պո՛հմամբ ինչ
 կաղ լինիլ որ ոչն էր:

Ղիտե լիէ ևս, զի կրա՛նորակերպ
 ընդմիջականք ոմանք՝ ուն ծաղկիլ
 խոտորիլ և այլ, ուրեք կրօղս ու
 նելով, ներգործաւն ՚ի գործ ա
 ծին: Աւն ասել, մինչ ծաղկել
 յուսայի յիս զխրատ քո, ընկերք
 չարաբարոյք խոտորեցին զիս:

Եւ՛ ոմանք ներգործօղս ունել
 ւով՝ կրա՛նորաւն ածին ՚ի գործ:
 մեռա՛ն միճրան ՚ի հայոց: որոցւն
 և այլք գտանին:

Եւ՛ կրա՛նորական բայքն ուր ոչ

ունիցին ներգործողս, Ըմիջակն
համարեալ են: Ս'բոհ, լցաւ ժա
մանակն և բարձաւ տէրուի նր:
Ս'եկնեցաւ 'ի նոցանէ և խառ
նեցաւ ընդ այլս: Լ'ն յոյժ բա
զումք են այսպիսիք:

Լ'աչն, թէ զայլս լալ նշանակէ,
է' ներգործական: Ելաց յս զէմ:
որոյ կրաւրկնն է' լացեալ լինիմ:

Խսկ թէ ըստ ինքեան լալ ցու
ցանէ, է' ընդմիջական: պետրոս
ելաց դառնապ: Բստայսմ են,
ողբալ, կոծալ, և այլք:

Բայս' բռեւ, ներգործկան կեր
պիւն է' հսրկ: Բղխեաց սիրտ իմ
զբան բարի: Բղխեաց յարմա
տոյն յեսեայ: Լ'ինի և ընդմիջա
կան, այսօր բղխեաց ջուր կեն
դանի յէմ: Բայց դնիլ կարէ ևս
բղխիլ. 'ի բերանոյ նորա բղխի
արդարու թիւն:

Բստայսմ է և տեղալ: Լ'մպն տե
ղայ զանձրև իւր: Տեղայ անձ

ընն ՚ի յամպոյն: Ընդ անձրևոյն
կարկուտ տեղաց: Սակա կարէ
դնիլ կրա՛ւրիերպ, տեղացլ լինի:
Ըյսպէ և այլք գտանին:

Ըն և այլ բայք, որք այլևայլ
նշանակութիս ունելով, ըստ
այլևայլ սեռից վարին: Սպէ բայս՝
ագանիւ, եթէ նշանակէ ըզզգե
ցումն, է՛ հսրակ բայ. որ ուրեք
ներգործապէս վարի, ուրեք կրա
ւորապէ: Սրգոն, պետրոս ագանի,
հանդերձն ագանի: Իսկ եթէ
նշանակէ զբնականալն, է՛ լմիջա
կան: Սրպէս այս, առ մեզ ադիր
զի ընդ երեկս է. և եմուտ ագա
նիլ լնն: այսպէ և այլք:

Իստե՛լի է և այս վերջապէս,
զի ներգործական և կրաւորակն
բայքն առ ընչաձայնք են. այսինքն
կապակցեալք են ընդ իրեարս:
զի այն է ներգործող՝ որ ունի
կրող. և այն է կրող՝ որ ունի ներ
գործող: Իսկ այն որ է՛ ՚ի ներ

գործական կերպի և ոչ ունի կը
րօղ, կամ այն որ է ՚ի կրողական
կերպի և ոչ ունի ներգործօղ,
երկոքինն ևս ընդմիջականք են.
որպէս ննջել նստիլ և այլ:

Ուստի և այն բայք՝ որք կարեն
ունիլ զնշանակութիւն ներգոր
ծականի՝ և ոչ ունիցին կրօղս,
և այն կրանորականք՝ որք չու
նիցին ներգործօղս, են ընդմիջա
կանք ուր ցուցան: պետրոս ելաց
դառնապէս. լցան Մանկն, և այլ:
Եւ այս որ ինչ ասացան, ըստ
նախատրպիցն իմացեալ լինի:
զի ՚ի յաժանցեալսն Ըմիջականք
ոչ գոն. այլ անքն են ներգործա
կանք և կրանորականք:

Ի այց տես, զի ներգործօղն Ը
կրողին, կամ կրօղն Ը ներգոր
ծողին, երկու էութիւք են. մինն
իրակօղ մինն կրօղ: Իսկ Ըմիջա
կանն մի էութիւ. զի ինքն է իրա
կօղ և ինքն է կրօղ: Իսկ ածան

ցեալն՝ թէ յընդմիջականէ լինի՝
 երկուց լինի ցոյց. զի յայնժամ
 լինի զուտ այնպէ՛ որպէս են ներգոր
 ծօղն և կրօղն առ միմեանս: ուպ
 յարուցանել կեցցնել և այլ:
 Իսկ եթէ ՚ի ներգործականէ ա
 ծանցի, լինին երեք հոլթիւնք:
 որպէս յասելն, յիշեցուցանեմ,
 երեք հոլթիւք իմանին: ա այն՝
 որ յիշել տայ: Է այն՝ որ յիշէ:
 և Գ այն՝ որ յիշվի: Աստի այս
 պիսիքս՝ կոչին և անցողականք.
 զի զերակութի երկրորին՝ առա
 ջինն անցուցանէ առ երրորդն:
 Աստի նախկիննէ իրակօղ, յե
 տինն կրօղ: իսկ միջինն՝ նրկատ
 մամբ նախկնոյնէ կրօղ, նրկատ
 մամբ յետնոյն իրակօղ:

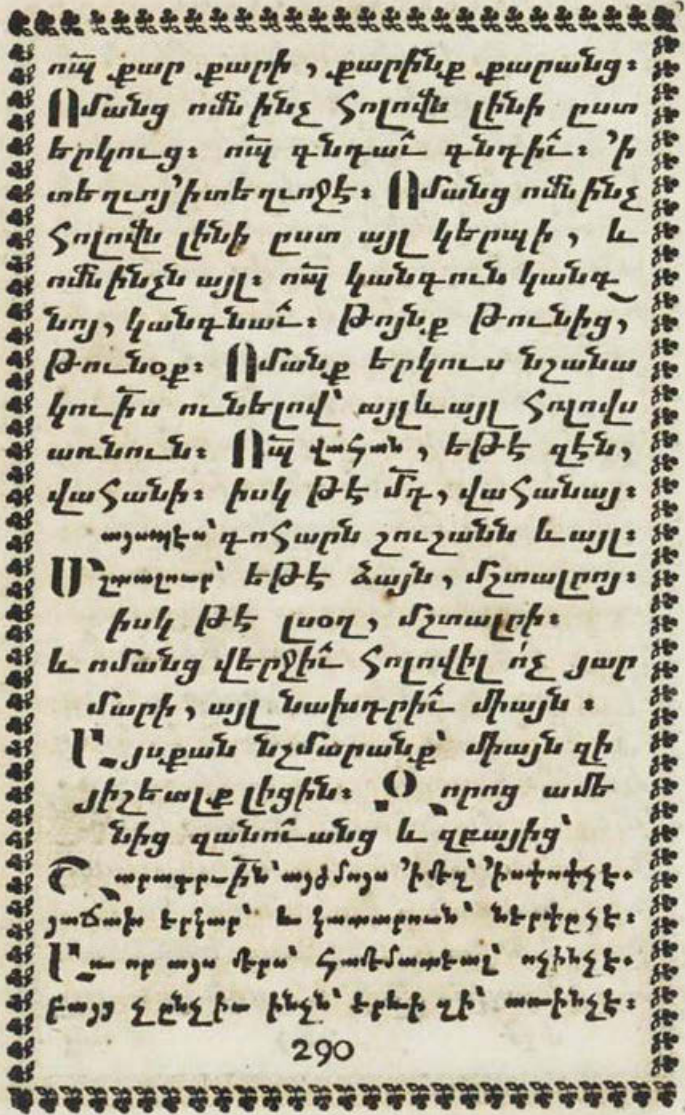
Բ նդայսց և այս է գիտելի, զի
 ածանցումն ոմանց բայից ծան
 րուձայն գողով՝ ձևանան բայիւն՝
 որոմ: Ուպ շո-ի 23, ետ տանիլ զնա
 առ հերովդէս: Եւ Գ-ի 15, հարել

ընդ եղեգան՝ տայր ըմպել նմա :
 Որք են՝ տանեցուցանել ըմպե
 ցուցանել : Լսուք էս լուցանել
 զճրագն և ցուցանել զվերագն :
 Լստ՝ մի էր զօրութի իմացեալ
 լինի . որոյ դնիլն անելորդ է :
 Իբրու ասել էս լուցանել և էս
 ցուցանել : Եւ՛ լուցեցուցանել
 ցուցեցուցանել : Եւ ճնրաճայն
 ածանցումն՝ մանանդ ՚իներ
 գործականէն լինի . որպիսի
 լուցեցուցանել : վս որոյ ոչ ամ
 ներգործականք կարեն ածանցիլ
 յարմարապի : Եւ ընդ միջականք՝
 գրեթէ ամբեան ածանցին :
 Եւ այն կրանորակերպ լմիջա
 կանք որք ներգործապէս և
 կրանորապէս եղան , իբրու ա
 ծանցեալք իմանին : զի նոյն է
 ծաղկել ծաղկեցուցնել : մեռաւ
 ՚ի հայոց , իբրու մեռուցաւ :
 Լստայսմ է՛ էս կացի թիւր ՚ի նը
 մանէ : որ է՛ կացուցայ :

ԺԸ

Ղատանին և Թանցեալք ՚ի տեղի
նախատրպի. ուն ՚ի տեղի դնելոյ
լցեր, դնի ՚ի բզամ ուրեք լցուցեր:
Լ. յսն ներգործականք ՚ի տեղի
կրանորականի, կրանորականք ՚ի
տեղի ներգործականի: կամ այլ
որակք ՚ի տեղի այլ որակաց ուն և
ցուցան: և այլք այսպիսիք խօսից
արժանիք բաղումք գտանին:

Արն և յանունաց՝ բաց ՚ի յայն
ցանէ որք միով կերպիւն թարց
դժոճարութե հոլովեալ լինին,
բաղում և այլք գտանին զանա
զան բնութիս ունօղք: զորոց մտա
ցաք ՚ի կարգին իբրու նշմարինչ
՚ի յիշումն ածել: Յորոց ոմանք
յամ հոլովս իւրեանց ը երկուց
կարեն հոլովիլ: ուն շահի շահու
մահու մահունան: Ամանց յոգ
նականն լինի երկու. կոյսք կու
սից, կուսանք կուսանաց: ջուրք,
ջրոց նմ ջուրց: Ամանց եզականն
այլ կերպիւն լինի և յոգնկնն այլ:

ույ քար քարի , քարինք քարանց :
 Ոմանց ոմն ինչ հոլովն լինի ըստ
 երկուց : ույ գնդաւ գնդիւ : 'ի
 տեղւոյ 'ի տեղւոջէ : Ոմանց ոմն ինչ
 հոլովն լինի ըստ այլ կերպի , և
 ոմն ինչն այլ : ույ կանգուն կանգ
 նոյ , կանգնաւ : Թոյնք Թունից ,
 Թունօք : Ոմանք երկուս նշանա
 կուիս ունելով՝ այլևայլ հոլովս
 առնուն : Ույ վահան , եթէ զէն ,
 վահանի : իսկ Թէ մէ , վահանայ :
 այսպէս՝ գոհարն շուշանն և այլ :
 Սըտալոր՝ եթէ ձայն , մշտալոյ :
 իսկ Թէ լսող , մշտալի :
 և ոմանց վերջիւ հոլովել ոչ յար
 մարի , այլ նախդրիւ միայն :
 Լ յսքան նշմարանք՝ միայն զի
 յիշեալք լիցին : Օ որոց ամե
 նից զանուանց և զբայից՝
 Երազր-ին՝ այժմոյս 'ի մեզ՝ 'ի սոսոսէ :
 յոճաի երկար՝ և կարարոան՝ ներդրէ :
 Լ որ այս մերս՝ համեմատաւ՝ ոչ ինչէ :
 Բայ չընչիւ ինչն՝ երեւի զի՝ առ ինչէ :

Եւ արդ՝ որովհետեւ երկարեցաւ սակաւ ինչ զանունն է և զբայէ քան զոր նախն կամէաք, դիցուք փոքրինչ և զայլմէ:

Յառաջս Ընդունելութեան Գրքի 38

Ու իհ, եզերեալ ընդունելութիւք՝ Թէպէտ ՚ի քերթողաց ներկայք անուննին, բայց կերպիւ ինչ՝ ոչ ունին զյատկուի ժամանակի. յաղագս որոյ առ ամամանակս կարեն տարածիլ:

Օրինի, Կրօղն ՚ի յինքեան ըզկրօղն ամենի. եղև կերակրիչ այնմիկ արքայի, որ է կերակրիչ երկնի և երկրի: Եւ ճա՛ առաջինն օղն և իհն՝ առ անցեալն նկատին. իսկ յետինքն՝ առ երեքին ամանակսն և ս կարեն տարածիլ:

Եւ զերեալքն ՚ի օղ, առ գոյական անունն եդեալ՝ են ածականք. և առ ածականն՝ գոյականք:

Լուաջինն որդոն, կու՛նօղ բնուի.
տրտնջօղ բերան, պատառօղ գա
զան, և այլ: Լըրկե՛ն որդոն, բա
րի՛ ծնօղ. գիտուն գրօղ. հմուտ
շինօղ: ըստ այսմ է և՛ լի: Իսկ
յասե՛ն՝ արագ գրօղ, շուտ ըն
թերցօղ, արագն և շուտն մակ
բայք են և ո՛չ անու՛նաք:

Ոմանք զայսպիսիս, ահօղ, էջօղ,
կրա՛նորական համարին՝ բայց
ո՛չ են: զի նո՛յն է ըստ հնոց՝ տեսօղ
և տեսանօղ. այրօղ և այրեցօղ:

Սանի՛ր ևս, զի վանկս՝ իչ, իքա
նիմի սակա՛ւ բայից՝ ու՛չ ձևանայ
և ոչ իչ: Ոպ՛ վայելել վայելուչ:
տեսանել տեսուչ: ընկալնուլ
ընկալուչ: սրտառել սրտառուչ:
մտառել մտառուչ: Թերես և այլ:

Օայս կերպ՝ իչ, ոմանք ՚ի դիտ
նագունից՝ ո՛չ դնեն ընդունելու
թիւն. այլ՝ բայածական օծան
ցումն. և չէ՛ խոտելի: զի և ըն
դունելու թիւնք ՚ի բայից լինին.

սակայն մերս ըստ ճնոցն եդաւ:
 Երպս՝ էալ, դնի երբեմն անու-
 նապէս և երբեմն բայապէս:
 Լ՛նուհապէս, հատեալ անդամ,
 որէ կրանորական նշանակուի.
 Ի տեղի ասելոյ հատեցեալ:
 Իսկ ի ներգործականուէ՝ դնի
 ի տեղի բայի: հատեալ զմատն ի
 բաց ընկէց, որէ ասել, էհատ և
 իբաց ընկէց: Սակայն կարէ գը
 տանիլ և ի ներգործականութեն
 անունապէս եդեալ: որոյ ասի,
 տարան զիս ի սենեակ յղացելոյն
 զիս: որէ ասել՝ յղացողին:
 Ուսկանի արկելոյ ի ծով, և յամ
 ազգաց ժողովելոյ: ոչ ժողովողի:
 Բարձրեալ ամ. կատարլ մարդ.
 նանրեալ սիրտ. ամարել հայրա-
 պետ, անուն ասելի են քան ըն-
 դունելուի. զի ոչ են ի բայէ:
 ՂՍաջելեալն խնդրէք. իմանի՝
 զ՛իխաջելեալն. կամ զխաջեցլն:
 Երպս՝ լի, լինի ապառնի սյսն,

Տերկելի, ցանելի, ճնձելի, ժողովելի, և այլ: Ասկ' սիրելի, գովելի, ատելի, խոտելի, պատուելի, պաշտելի, և այլք այլ պիսիք, կարեն նկատիլ կամ առ ներկայն և ապառնին, կամ առ երեքն ևս, ըստորում բանն նկատի:

Ա՛ն ՚ի սովորութե ճոց' բազում լի, մանաւանդ յոգնկնն' լի*, եղել կան ՚ի տեղի դնիլոյ՝ օշ, օշ*: և ար ընդունելի հոգւոյ իմոյ: Դէ ըունօշ: Անալի արքայուե Դէ բացօշ: Աստի ուրեք իմն ՚ի շարակնոցին մեկնութե եղեալէ, փափկուե դրախտին բացօշ բանալի: Ասկ' լի*, ուն զգայութիքս՝ տեսանելիք, լսելիք, հոտոտելիք. որք իմանին՝ օշ և ո՛չ լի*:

Ա՛ն ծանիր աստ, զի յերեսն 230 ՚ի տեղի ասելոյ՝ յաճախք զայլն ընդունելութին ածանցի, եղան մոռացմամբ՝ դերանունն ածանցի: այն զի սխալութե բնութիս:

Իերանու՛ւանքս՝ ի՛մ, և ուր, և քե՛ր, և ն ուրեք ուղղականք ունականաց, և ուրեք սեռականք էականաց. որո՞ւց ցուցան ՚ի հոլով մու՛նսն. Արք թէ զանձն նշանա կեն, և ն էականք: և թէ զու՛նեցեալն ասեն, և ն ունականք: և ճանաչին այսո՞ւ: Եթէ ընդ ան ո՛ւան դնիցին, և ն ունականք և ուղղականք: ու՞յ ասել անձն իմ. անձն քո. անձինք մեր, և այլ: Իսկ լինին էականք և սո՛ւկանք՝ մինչ դնին, կամ ընդ նախդրի. իվո՛ իմ. ինեղքոյ քո. վս մեր, և՛ կամ ընդ աներևոյթ բայի: Իջանելով քո՝ ՚ի դժոխս: Եւ կամ լերրորդ դիմի դրադէմ բայից: տեսեալ է իմ զքեզ. տեսել է քո զմեզ. տեսեալ է մեր զձեզ, և այլ: Եւ յայիսիքս և ն անդէմ բայք.

զի զերեք դիմանս ևս՝ մի և նոյն եր
րորդ դիմանս վարեն ուղ ցւցւ
և ասացան ՚ի յերեսն 108:

Եւ ունականքս, իմ, Կ, և այլն,
ի լինիլն էակն և ոչ ունական,
բաց ի միոյս՝ իւր, այլքն միշտ սե
ռական մնան և եզական: Ա՛րգոն,
վս իմ են չարիքս. վս քո մեռա
նիմք. վս իւր ասաց, և այլ:

Եւ սացի (բաց ՚ի միոյս) զի մինս այս
իւր, յէականութն ևս կարէ ունիլ
և զայլ հոլովս: Ա՛րգոն, իւրեւ
յաղթահարեց. այսինքն ինքեմք
կամ իւրով ինքեամք: Աբու հան
դերձ արկան շիւրեւ: հայեցան
շուրջ շիւրեւ: Ար շիւր ինքն ըղձայ
գովել, միշտ շիւրեւ պատմաբանէ:

Սերժեաց յիւրեւ զխորանն ՚ի սե
րով: Օ յակոբ ընտրեաց իւր տր:
պահեաց առ իւր զխրհարդն:

Եւ տես՝ զի ըստ էական նշանա
կութե՛ իմ, լինի սեռական հա
կադարձական եսին. Կ՝ դու ին.

Ի՛ր՝ մեքին . յէ՛ր՝ դուքին :

Լ՛ը՛ յայնժամ ասին Տակադար
ձականք, յորժամ անձին ուրուք
իրակուին առ ինքն վերաբերի .
այսինքն, իւրն առ ինքն : Ա՛րա՛յ
ասե՛լ, ես վասն իմ խօսիմ . դու
վ՛ս քո՛ իմանաս, և այլ :

Ի՛սկ՛ ի՛ւր, լինի սեռական Տակա
դարձման միւս երկց էակնացն ,
նա, սա, դա : զի սեռականք նոցին
ոչ Տակադարձին առ նս : զի մինչ
ասի՛ նա՛ վ՛ս նր՛ խօսի, սեռականա՛
նորա , ոչ Տակադարձի առ ինքն .
այլ՛ առ այլս վերաբերի : Ա՛յսպէ՛ս
սորայն և դորայն ոչ Տակադար
ձին առ ինքեանս : Ա՛յսպէ՛ս որոյ
դնի իւրն և ասի, նա վ՛ս իւր խօսի .
սա վ՛ս իւր ասէ . դա վ՛ս իւր լսէ :
Ա՛յնպէ՛ս պետրոս վ՛ս իւր, և այլ :
Ի՛սկ՛ ի՛ յոգնականին, լինին Տա
կադարձականք սոցին՝ ինքեանցն և
իւրեանցն : Ա՛րդո՛հ, նոքա վասն ին
քեանց, կամ վասն իւրեանց :

Ի լինիլն ունեցեալ իրին յոգ-
 նական, եթէ ունօղն է եզակին,
 իւրոյ ՚ի գործ ածի: որդւոց իւրոց:
 Ըսկ թէ և ունօղն է յոգնական,
 իւրեանց դնի: որդւոց իւրնց:
 Վիտելի է ևս, զի ՚ի Վերան
 ունանս՝ թէպէտ միոյն միայն ա-
 սացաւ յարաբերական, սակայն
 և դերանուս՝ նա, ՚ի շատ ուրեք
 յարաբերանայ: Ըսկ Տղովքն իւր՝
 գրեթէ միշտ այնպիսանան:
 Եւ տես ՚ի սաղմոսիս 99, աղաղա-
 կէք առ ար ամ երկիր, և բաւ է:
 Ի ինի թնտ և՝ «», յարաբերող,
 բայց ՚ի սական ուրեք: ուն շուի 2,
 և սա ՚ի նմին ժամու յարուցեալ
 գոհանայր զտնէ: որ է աննա:
 Ըսկ յարաբերականս՝ որ, լինի և
 պարզ դերանուս այսպ. որ խընդ-
 րէ՝ առնու: Ի ինի և հարցական
 անուս. որ է դուռն երկնից:
 Ի ինի և բաղճիւսակն շողկապ.
 որ տկարանայ առ ՚ի քէն և ոչ ինչ:

| Ինի և Թարմատար . Ես գիտեմ
 որ աստ ինչ ոչ գոյ : | Ինի և նախ
 ընթաց նախն : որ զիւքս քննէ ,
 նախէ մարդ : | Ինի և ընդհանրա
 կան անուն այսպէս՝ որ ինչ : Ամ
 մասնական և Ըհանրական , որ ոչ :
 Աստ այսմ նշանակուէ է և այս ,
 Խարահիւր : Իւրաքանչիւր , եր
 կաքանչիւր , հոլովին որպէս որ :
 Աստ այսցէ և անունս՝ այն :
 Այն յաժանցմունս դերանունն
 ունի այն , կարէ նոյնս լինիլ և
 իւրոյին , մերոյին , ձերոյին , որ է՝
 իբրու այն , որ յիշեցեալ է :
 Այց և յոգնականն՝ այն , դնի
 ոյ : քոյք , իմոյք , ձերոյք , մերոյք :
 Աստ որոց և՛ ամօթոյք : Համա
 ըին ածանցեալք և այսոքիկ , նո
 րայք , նորայց կամ նորայոց , զնո
 րայս , և այլն : Այսքան վասն
 Վերանունն : Իսկ յղոս այլոցն
 առ այժմ բաւական համարեցին
 որ ինչ ասացան :

Յարտօս Լեւոսիրո-ւնէ համ Ս'իւր
հո-ւնեան: Պրաջ 40

Ատ 'ի վերջնում մասանց
բանի՝ նաւայս գիտելիէ,
զի գոյ և այլ մասն բանի, զոր
բանիբուն վրդպտն Սիմէօն ջու-
ղայեցի՝ ախտական կոչէ և ընդ
մակբայսն դասակցէ: Իսկ այլք
միջարկուի անւանեն և այլ մասն
ասեն բանի: Որք են այսպիսիք,
ո՛հ, վայ, աւանդ, եղո՛ւկ, և այլ:
Եւ կոչեցաւ ախտական, իբրու
ախտակրութիւն. զի ցուցանէ
զնեբքին ախտակրուի սրտին,
թէ որպիսի կիրս կրէ 'ի յինքէն:
Օ որօրինակ՝ յորժամ երկար
ձայնիւ գոչէ ոք, ո՛հ, իմացեալ
լինի թէ՛ զմեծ իմն տրտմուի կամ
զցաւակցութի կրէ 'ի սրտին:
Իսկ կոչեցաւ Ս'իջարկութի,
զի արկանի իմէջ բանից իբր ըստ
ինքեան միայնակ, ո՛չ ընդ ումեք

կապակցեալ: և թէ որպէս, յե
տոյ ուսցիս: Եւ նշանակուիք
միջարկուեց' են զանազանք:

Սմանք կոչին Տիացականք: որք
են, ո՛, ո՛վ, բաբէ ॥ զի ի վերայ
գերազանցից ասուշ մնալ ցու
ցանեն: Ս'գո՞ն, ո՛ որ մի ես և
միայն մի ॥ ո՛վ խորոցդ անհասու
թեան ॥ բաբէ, որքան առատուի
պարգևացէ տունեալ իմարդիկ:
Վանին սոքա և ի վեր խոր թշուա
ռութեան: ո՛վ յիմարութեդ .
որպէս փոխանակես զանանցն
ընդ անցաւորիս:

Սմանք կոչին եղկականք: վայ,
աւաղ, եղուկ ॥ զի ի վեր թշուա
ռութեց սլառնանին: որգո՞ն, վայ
բեզ անձն իմ ॥ աւաղ գերւոյս ॥
եղուկ, ո՛չ գիտեմ զինչ արից:

Սմանք կոչին ափսոսականք: ո՛հ,
աւաղ, ափսոս ॥ որպէս ասել,
ո՛հ՝ արդարն մոլորեցաւ ॥ աւաղ
իմ անցեալ օրերուս ॥ ափսոս՝ կո
րուսաք զգիտունն: 301

|| մանք կոչին երանականք: օշ,
երանի, մարտան || որք իբրու
խնդալով երանեն զհաճելիսն:
որգո՞, օշ յաջողեցան գնացք քո||
երանի՛ ում թողուի եղև մեղաց||
մարտան՝ ծանեար զճշմարտութիսն:

|| մանք կոչին հաւանականք, կամ
ըղձականք, կամ կամեցողականք:
որք են, ամէն. եղիցի՛ եղիցի:

|| մանք են ճհաւանականք: քաւ.
քաւ լիցի. մի՛ լիցի. օն անդր || որպիսի
մինչ ասէ ոք, որովհետև սիրեսս
զ՞, կամիս ուրեմն ատել զամբ,
ի դէպէ ասել, քաւ. քաւ լիցի,
և այլն: Յայսցանէ կարէ գող և
մակբայս՝ օնևօն: որ է ևս իբրու՝
մի՛ լիցի, մի՛ արասցէ: Եայց այսու
որոշի, զի սպառնալ ունի յինքն:
որ յերեսն 166 ցուցաւ:

|| մանք են հեգնականք: վահ.
իհ. էհ || և հեգնելն՝ գովելով
պարսաւելն է: զոր աշխարհօրէն
տնազել ասեն: ոպ ասել ի՛հ էլ

Ժիշկ հմտագուհեղ, որն շուտ
 փոխես զհիւանդն ՚ի կենաց:
Ոմանք են յորդորականք, և են
 սորբա: օն. հապայ. աղէ || օն՝ արիք
 դնասցուք աստի || հապայ՝ յառաջ
 խաղացէք || աղէ՝ զմտաւ ածէք:
Լ. յորքիկ՝ կոչին և առհրամայա
 կանք. զի զկնի՝ հրամայական բայ
 հետևի ոնց ցուցան: Լայց առէ,
 շաղկապ յաւետ կարէ կոչիլքան
 միջարկուի: զի ոչ յոյժ ներքսա
 կան բերէ զձայնն: և լինի շաղ
 կապ, ոնց արբ, այլարբ, և այլն:
Փարեւի՛ է աղէտակոն, կամ աղէ
 կիզական, կամ ցանակցական:
Որշն, փարեւի՛, զանպարտն ՚ի
 խաչ բւեռեցին: Ամ այսպէս,
 զանպարտն ՚ի խաչ բւեռեցին,
 փարեւի՛: Լստայում են և այսք,
 է՛ գերի, այ խղճուկ:
Լւեռ-ի՛ է բերկրական. որ ցու
 ցանէ զներքին բերկրութիւն
 հոգւոյն առ անձ:

Նայելէ, է վրիժական, կամ հա
տուցական: ուն գողոք փախուց
գողունեօքն անկցի ՚ի փոս ինչ և
ընթանիցի ասեն՝ հայթէ եղև. օխ
Լատայամ երևի, վաշվաշ անձնց
մերոց զի ընկլու: Սակայս,
ասէին ինձ վաշվաշ: որ է օխ օխ:
Յայսցանէ գող թուի և՛ այն՛ այն՛
տեսին աչք մեր:

Յիրաւի, մինչ մինակ դնի, որն
յիրաւի՛ բազում պատժոց եմ
արժանի, լինի յանձնառական:
Իսկ Էբայի՛ լինի պատկանական
մակբայ կամ հաւանկն. յիրաւի
խոնարհեցու՛: և իմաս՛ 89:

Լատայամ Լատին հարորի ՚Բերս
հանս-լեանս: որ է Ստալիս-լեան
համ Սիրաւելի:

Արոյ զլնի սկսանի հատորն երկ
րորդ. որ է Եարամանուի
կամ Սիրաուլթի: և

Բի՛ Յոստոյն Գրոյ Վատոյ յատ
րեանս ամէն:

304

Anna Maria ...
HAYAGOL

130117

A
818

Լաւ աստ ՚ի վերջնոսմ էրեսոլ Վարսոյս
ուս ՚ի շնուլ շոպարայ տեղիս, զսխալանսն
՚ի արայմանէս որս յետ արայմանն էշէն տե
սեալ՝ ջիցոսս հանդէքն սաշշեցելոյնն:

Լարեան	Սեան	Ուշին
33	պատ" պատ"	պատ"
53	կիսակ	կիսատ
94	ածի	ածիմ
95	ամբառնամ	ամբառնիմ
147	մատ 23	մատ 13
158	մայրօրէք	մայրօրէն
166	անդր	այդը
204	18	196
207	Լստ	ոԼստ
230	դերանուան	Լոնելին
280	38	86
298	աղաղակէք	աղղկեցէք
417	393	392
548	320	302

Սիտ ճարդիային գուով արխար՝ սըխալիս
Օ ՚ի անսըխալ՝ միերն միայն գըրանիս
Որոմ գասոս յաւիտ" , ահէնս

